

Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava
2008 - 2011
Lissaboni strateegia rakendamiseks

EESTI
EESTI VABARIIGI JUUBELIAASTA

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. MAJANDUSKASVU KOMPONENTIDE LÜHIANALÜÜS	6
2. MAKROMAJANDUSKESKKOND	10
EESMÄRK 1: STABIILSE MAKROMAJANDUSLIKU KESKKONNA TAGAMINE	14
EESMÄRK 2: MAJANDUSE ARENGUT TOETAVA MAKSUSÜSTEEMI KUJUNDAMINE	17
EESMÄRK 3: FISKAALPOLIITIKA PIKAAJALISE JÄTKUSUUTLIKKUSE TAGAMINE	20
3. KONKURENTSIVÕIMELINE ETTEVÕTLUSKESKKOND	25
EESMÄRK 4: TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME SUURENDAMINE	25
EESMÄRK 5: ETTEVÕTETE TOOTLIKKUSE JA RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME TÕSTMINE	35
EESMÄRK 6: ETTEVÕTLUST JA ETTEVÕTLIKKUST SOOSIVA KESKKONNA ARENDAMINE	45
EESMÄRK 7: ENERGIA VARUSTUSKINDLUSE TAGAMINE NING KONKURENTSIVÕIMELISE JA KESKKONNASÕBRALIKU ENERGEETIKA ARENDAMINE	53
4. HARIDUS JA TÖÖTURG	63
EESMÄRK 8: TÖÖJÕU OSKUSTE TÕSTMINE	65
EESMÄRK 9: TÖÖTURU PAINDLIKKUSE SUURENDAMINE JA TÖÖELU KVALITEEDI PARANDAMINE	81
LISAD	88
LISA 1. EESTI MAJANDUSKASVU JA TÖÖHÕIVE KAVA 2008–2011 KOOSTAMIST KOORDINEERIVA TÖÖRÜHMA KOOSSEIS	88
LISA 2. EESTI MAJANDUSKASVU JA TÖÖHÕIVE KAVA 2008–2011 MEETMETE FINANTSPLAAN	89

Majanduskasvu ja tööhõive kava 2008–2011 on Vabariigi Valitsuse keskne strateegia majanduse konkurentsivõime tõstmiseks. Kava seab eesmärgiks Eesti tööjõu tootlikkuse tõstmise 80%ni Euroopa Liidu keskmisest, teadus- ja arendustegevuse kulutuste suurendamise 2%ni SKPst ning üldise tööhõive määra kasvu 70,5%ni.

Majanduskasvu ja tööhõive kava 2008–2011 aitab kaasa Euroopa Liidu majanduskasvu ja tööhõive strateegia elluviimisele. 2005. aastal kiitis valitsus heaks majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava aastateks 2005–2007. Uue kava koostamisel on põhjalikult analüüsitud eelmisel perioodil rakendatud meetmete tulemuslikkust ning hetkeseisu Eesti konkurentsivõimet mõjutavates peamistes valdkondades. Eesti valitsus on koos Euroopa Komisjoniga analüüsinud Eesti majanduskasvu toetavaid komponente võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Analüüsi tulemused on võetud aluseks kava peamiste eesmärkide seadmisel ja meetmete rõhuasetuste paikapanekul. Lisaks on kava koostamisel arvestatud Euroopa Komisjoni soovitusi valitsuse majanduse konkurentsivõime poliitika kohta¹ ning 2008. aasta kevadel toimunud Euroopa Ülemkogu konkurentsivõime tippkohtumise järeldusi².

Üldiselt näitavad nii majanduskasvu komponentide analüüs kui komisjoni hinnangud, et Eesti on viimastel aastatel väga kiiresti arenenud ning üldine konkurentsivõime olukord on hea. Samal ajal on nii välised kui sisemised riskid oluliselt suurenenud. Eesti majanduse konkurentsivõime säilitamine ja tõstmine eeldab mitmete uute sammude astumist (sh ennekõike ekspordivõimekuse suurendamise ning töötajate oskuste arendamise osas) ning terviklikku poliitikat majanduse arendamisel. Kavas seab valitsus 9 keskset eesmärki ja 29 alaeesmärki aastaks 2011 ning kavandab nende täitmiseks vajalikud meetmed, tegevuste ajakava ja finantsvahendid.

Majanduskasvu ja tööhõive kava finantsplaan on kooskõlas Riigi eelarvestrateegiaga aastateks 2009–2012, 2008 aasta riigieelarve seaduse ning valitsuse poolt Riigikogule esitatud 2009.

1 Euroopa Komisjon tõi välja 6 punkti, millele Eesti valitsus peaks konkurentsivõime poliitika kujundamisel rohkem tähelepanu pöörama. Soovitud ja ettepanekud tehti kõikidele riikidele Euroopa Komisjoni detsembris 2007. aastal avaldatud aruandes (http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-countries-specific-recommendations_et.pdf). Eesti oli üks kuuest liikmesriigist, kellele Euroopa Komisjon ei andnud ametlikke soovitusi ning juhtis vaid tähelepanu teatud kitsaskohtadele.

2 Vt. Ülemkogu lõppjäreldusi aadressilt: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/et/ec/99426.pdf

aasta riigieelarve seaduse eelnõuga. Kõik kavas planeeritud meetmed ei eelda otseseid kulusi (nt uue eelnõu väljatöötamine ja vastuvõtmine). Niisuguste meetmete puhul ei ole finantsplaani eraldi vahendeid planeeritud. Kõik summad on ära toodud koos Euroopa Liidu toetustega, finantsplaanis on käsitletud planeeritud väljamaksmisele minevad summad. Aastateks 2009-2011 planeeritud vahendid on finantsplaanis indikatiivsed. Juhtudel, kus finantsplaani lahtrid on tühjad, ei ole rahastamise mahtusid puudutavaid otsuseid veel tehtud. Neid lahtrid täiendatakse kava uuendamise käigus järgnevatel aastatel.

Kava ettevalmistamine on toimunud tihedas ministeeriumite vahelises koostöös ning aktiivses valitsuse partnerite ja ekspertide kaasatuses. Majanduskasvu ja tööhõive kava koostamist koordineeris riigisekretäri moodustatud ministeeriumidevaheline konkurentsivõime töörühm³.

Uue majanduskasvu ja tööhõive kava koostamise koordineerimisega alustas Riigikantselei 2008. aasta jaanuaris. Esimese etapina toimusid arutelud partneritega, et kaardistada olulisemaid probleeme ning võimalikke lahendusi makromajanduse, konkurentsivõimelise ettevõtluskeskkonna ning hariduse ja tööturu valdkondades. Kava koostamise ajakava, esialgseid prioriteete ja peamisi rõhuasetusi tutvustati kevadise Euroopa Ülemkogu seisukohtade arutelude käigus ka Riigikogu majanduskomisjonile, kultuurikomisjonile ja sotsiaalkomisjonile. Pärast kohtumisi partneritega valmistati iga majanduskasvu ja tööhõive kava eesmärgi lõikes ette probleemikirjeldused lähtuvalt valdkonna hetkeolukorrast ning partnerite tõstatatud probleemidest ning määratleti meetmed probleemidele lahenduste leidmiseks. Pärast põhjalikke arutelusid ning eesmärkide saavutamiseks vajalike olulisemate tegevuste kokkuleppimist arutati Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008–2011 22. mai 2008. aasta valitsuskabineti nõudpidamisel.

Juunis toimus kava arutelu Riigikogu Euroopa Liidu asjade, sotsiaal-, rahandus- ja kultuurikomisjonis ning septembris majanduskomisjonis. Riigikogu komisjonide ettepanekutega täiendatud kava saadeti suve alguses ministeeriumidele ja partneritele viimaste täienduste tegemiseks. 1. juulist kuni 17. augustini oli majanduskasvu ja tööhõive kava avatud avalikuks aruteluks osalusveebis⁴.

Kava koostamise käigus kerkis esile mitmeid uusi ideid Eesti konkurentsivõime tõstmiseks, mille rakendamine ei ole ilma põhjaliku mõjude analüüsi ning elluviimise detailide läbiarutamiseta otstarbekas. Nende ideede arutelu ning analüüs jätkub. Võimalusel lisatakse uusi samme kavasse järgmisel aastal.

Lisaks Eesti-siseste meetmete rakendamisele on valitsus pööranud senisest enam tähelepanu strateegilise koostöö arendamisele naaberriikidega. Naaberriikide valitsuste koordineeritud otsused võtmevaldkondades aitavad suurendada kogu piirkonna konkurentsivõimet. 2008. aasta aprillis toimus Eesti Teadus ja Arendusnõukogu ning Soome Teaduse ning Tehnoloogia Poliitika Komisjoni ühisistung. Ühisistungil arutati Eesti ja Soome koostööd teaduse ja arendustegevuse valdkonnas ning tehti valitsustele mitmeid ettepanekuid aktiivsemaks koostööks. Eesti Vabariigi peaminister on algatanud strateegiliste koostööraportite väljatöötamise Soome ja Lätiga.

2008. aasta juunis andsid Eesti ja Soome strateegilise koostööraporti koostajad (Soome diplomaat, endine suursaadik Eestis Jaakko Blombergi ja Põhjamaade Investeerimispanga asepresidendi Gunnar Okk) peaministritele üle ettepanekud koostöö arendamiseks. Raporti peamiseks eesmärgiks oli pakkuda ideid, kuidas Eesti ja Soome suudaksid koostöös tulla

³ Töörühma koosseisuga on võimalik tutvuda lisan 1.

⁴ Täpsema majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2008–2011 koostamise protsessi tegevusskeemiga on võimalik tutvuda aadressil <http://www.riigikantselei.ee/?id=73384>

paremini toime globaliseerumisest tulenevate väljakutsetega ja aidata üksteist maade konkurentsivõime tõstmisel. Tehtud ettepanekute osas toimub hetkel avalik arutelu. Samal ajal toimub ettepanekute elluviimise võimaluste analüüs. Eesti valitsus arutab sügisel Eesti–Soome koostöö prioriteete ning ettepanekute rakendamise põhimõtteid. Nende arutelude alusel lisatakse regionaalse koostöö meetmed järgmisel aastal Eesti majanduskasvu ja tööhõive kavasse.

Majanduskasvu ja tööhõive kava eesmärkide saavutamist toetavad ka Euroopa Regionaalfondist rahastatavad Euroopa piiriülese- ja territoriaalse koostöö programmid, mis edendavad Eesti erinevate osapoolte koostööd teiste regioonide riikidega väga erinevates kava valdkondades. Kava rakendamist koordineerib Riigikantselei strateegiadirektor, kes on ka Euroopa Liidu majanduskasvu ja tööhõive strateegia koordinaator Eestis. Kava elluviimisest esitatakse Vabariigi Valitsusele ülevaade iga aasta 15. oktoobriks. Vajadusel täiendatakse rakendamise tulemuslikkuse analüüsi tulemuste põhjal kava igal aastal. Kava elluviimise edukust hindab igal aastal ka Euroopa Komisjon, kes esitab liikmesriikide valitsusjuhtidele vastava aruande detsembris.

Eesti majandus on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Oleme jõudnud märkimisväärselt lähemale Euroopa Liidu riikide keskmisele SKP tasemele. 2007. aasta lõpu seisuga hindas Eurostat Eesti SKP tasemeks juba üle 70% Euroopa Liidu riikide keskmisest.

Tabel 1: Eesti sisemajanduse koguprodukt (ostujõudu arvestav) aastatel 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
SKP aastane kasv	9,6%	7,7%	7,8%	7,1%	7,5%	9,2%	10,4%	6,3%
SKP elaniku kohta EL27 keskmisest	44,7%	46,2%	50%	54,5%	57,4%	62,2%	67,6%	70,8%

Allikas: Eurostat

Alates 2007. aasta keskpaigast on majanduse kasvutempo oluliselt aeglustunud. 2007. aasta SKP reaalkasv langes viimase seitsme aasta madalaimale tasemele. 2008. aastal on majanduskeskkonna jahtumine veelgi kiirenenud. Rahandusministeeriumi 2008. aasta suvise prognoosi kohaselt on Eesti SKP reaalkasv 2008. aastal negatiivne (-1,0%). Lähiaastate peamine oht on seotud võimalusega, et majandusseisak jääb Eestis kestma mitmeks aastaks. Samas ei ole majanduse põhialustes peale tööjõu ja kapitali kallinemise muid märkimisväärsed muutusi toimunud ning laiemad väljakutsed ei sõltu SKP kasvutempost ühel konkreetsel aastal.

Eesti SKP kasvu kuni 2007. aastani mõjutasid ennekõike muudatused töötavate inimeste arvus ning tööjõu tootlikkuses. Eesti viimase kaheksa aasta SKP kasvule on kõige suuremat mõju avaldanud just tootlikkuse järjepidev tõus. Kahel viimasel aastal (eriti 2006. aastal) mõjutas SKP kasvu märkimisväärselt ka hõivatute arvu järsk suurenemine. Positiivse margina jätkas tööjõu tootlikkus Euroopa Liidu teiste liikmesriikidega võrreldes tugevamat kasvu ka hõive kiire suurenemise perioodil (aastatel 2006 ja 2007).

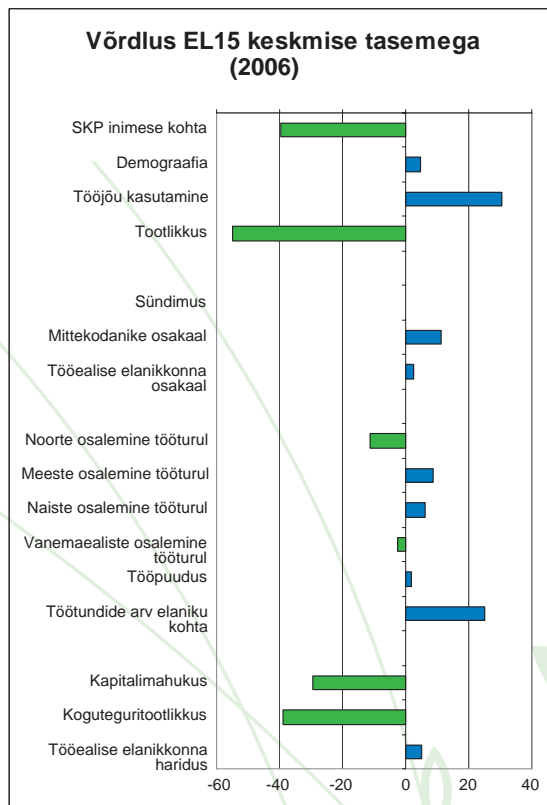
Eesti nõrkuste ja tugevuste analüüsimisel on oluline võrrelda peamisi SKP kasvu mõjutavaid komponente teiste riikide analoogsete andmetega (vt joonis 1 ja 2). Kava koostamisel on aluseks võetud Eesti võrdlus EL15 keskmiste näitajatega⁵. SKP kasvu mõjutavad kolm peamist tegurite gruppi on: 1) demograafilised tegurid, 2) tööjõu rakendatuse tase (mis on

⁵ EL15 keskmine tase on võetud peamiseks võrdlusbaasiks, kuna ka Euroopa Komisjon võrdleb oma Lissaboni protsessi analüüsid liikmesriikide edusamme EL15 keskmise tasemega.

suures osas kirjeldatud tööhõive taseme ning inimeste töötundide arvuga) ning 3) tootlikkus. Täpsema hinnangu andmiseks keskendub tegurite analüüs järgmistele komponentidele (vt ka joonised 1 ja 2). Demograafiliste tegurite puhul on esmatähtsateks alakomponentideks alaliste elanike arv, sündimus ning tööealise elanikkonna arv. Tööjõu rakendatuse taset mõjutavad peamised komponendid on töötundide arv töötaja kohta, tööpuudus ning hõive määrad nii naiste, meeste, noorte kui vanemaealiste osas. Tootlikkuse kasvu mõjutavad ennekõike kapitalimahukus, teguri tootlikkus ning töötajate haridus. Demograafiliste tegurite ja tööjõu rakendatuse alakomponentide analüüs annab hea ülevaate Eesti olukorrast võrreldes EL15 riigi keskmisega ning muutustest viimastel aastatel. Tootlikkuse alakomponendid on vähem läbipaistvad, kuna üks oluline alakomponent, koguteguritootlikkus⁶, on riikide tasemel võrreldava metodika alusel liikmesriikide koostöös sisuliselt läbi analüüsimata⁷.

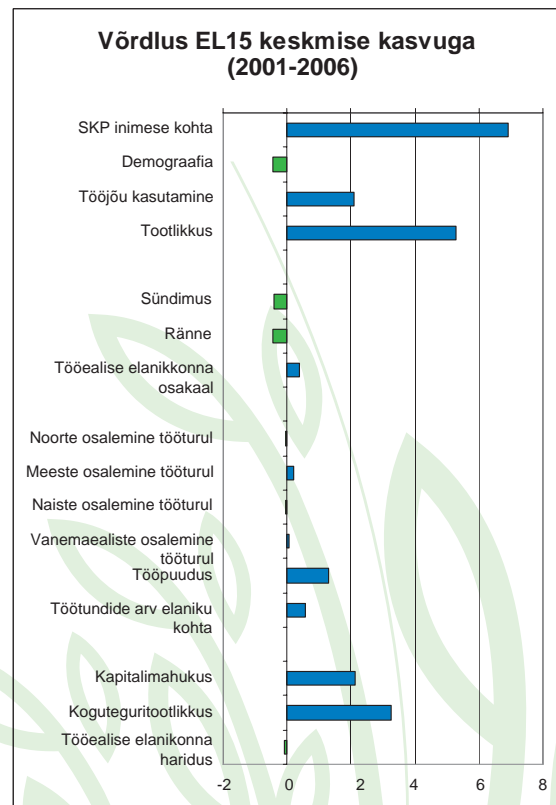
Järgnevatel joonistel on ära toodud Eesti SKP kasvu mõjutavate komponentide võrdlus teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega ning komponentide muutuste viimaste aastate trendid⁸.

Joonis 1: Eesti ja EL15 keskmise SKP komponentide tasemete võrdlus 2006. aasta andmetel

Allikas: Euroopa Komisjon

Joonis 2: Eesti ja EL15 keskmise SKP komponentide 2001.–2006. aasta kasvutempo võrdlus

Allikas: Euroopa Komisjon

Viimase 10 aasta keskmine majanduse reaalkasv on olnud ligikaudu 7% aastas. Perioodil 2000–2006 oli Eesti majanduskasv Euroopa Liidu riikide seas kõige kiirem – keskmiselt ligikaudu 8% aastas. Selle tulemusel on ka konvergennts Euroopa Liidu keskmise majandusliku jõukuse tasemega olnud oodatust oluliselt kiirem (vt joonis 2). Samas

6 Koguteguritootlikkuse all mõistetakse kõike seda, mis toimub majandusüksuste (peamiselt ettevõtete) sisemistes protsessides. Seda mõjutavad suurel määral tehnoloogia rakendamise tase, ettevõttesiseste protseduuride ökonoomsus, igapäevase juhtimise tõhusus jms. Inglise keeles *total factor productivity*.

7 Majanduskasvu komponentide analüüs lähtub Euroopa Komisjoni poolt koostatavast analüüsist „Lisbon Assessment Framework“, mille eesmärgiks on hinnata kõikide liikmesriikide majanduskasvu mõjutavaid tegureid.

8 Horisontaalne telg joonistel näitab Eesti ja EL15 keskmise taseme vahet protsentides. Kasutatud on 2006. aasta andmeid, kuna uuemad võrdlused Euroopa Liidu liikmesriikide kohta ei ole veel kättesaadavad.

Demograafia on kolme alakomponendi agregatnäitaja ning demonstreerib, millisel määral on rahvastikuprotsessid mõjutanud tööealise elanikkonna arvu võrreldes EL15 keskmisega.

Tööjõu kasutamine näitab, kui palju Eesti elanikud tööd teevad. Muuhulgas vaadatakse, kui palju töötunde tehakse töötaja kohta. Teguritootlikkus on selgitatud eespool.

on SKP inimese kohta EL15-ga võrdluses jätkuvalt madal, mille peamiseks põhjuseks on Eesti tööjõu suhteliselt madal tootlikkus (ligikaudu pool EL15 keskmisest). Tootlikkuse madal tase on seotud nii väikese teguritootlikkuse kui kapitalimahukusega, mis võrdluses Euroopa Liidu teiste riikidega on küll kiiresti kasvanud, kuid on jätkuvalt ühed tagasihoidlikumad Euroopa Liidus. Sisuliselt tähendab see, et ettevõtted on vähe investeerinud, kulub palju inimressurssi, valmistatakse suhteliselt odavat toodangut ning osutatakse madala lisandväärtusega teenuseid.

Perioodil 2000–2006 on enamik Eesti majanduskasvu mõjutavatest komponentidest EL15 keskmise kasvuga võrreldes kiiremini kasvanud. Kõige kiirem on olnud kasv tootlikkuse komponentide (kapitalimahukus ja koguteguritootlikkus) osas. Kiiresti on paranenud ka tööpuuduse näitaja. Seoses 1980. aastate kõrge iibega on ka tööealise elanikkonna osatähtsus rahvastikus suurenenud. Perioodil 2000–2006 on EL15 keskmisega võrreldes Eesti olukord halvemaks muutunud ainult sündivuse ja rände näitajate osas. Need komponendid on samuti näidanud kasvu, kuid teistes Euroopa Liidu riikides on areng Eestiga võrreldes olnud kiirem.

Eesti suurimaks tugevuseks on töötamise ja tööjõu rakendatuse tase. Seda toetab nii tööealise elanikkonna suur osakaal (mis lähiaastatel hakkab märkimisväärselt vähenema) kui EL15 keskmisest kõrgem tööhõive. Eriti positiivne on naiste ja vanemaealiste (vanuses 55–64 eluaastat) kõrge hõive määr, mille osas Eesti on saavutanud Lissaboni strateogia ambitsioonikad eesmärgid. EL15 liikmesriikide keskmisega võrreldes on Eestis suhteliselt vähem hõivatuid meeste seas ning ka noorte hõive määr on keskmisest madalam. Viimane tuleneb siiski olulisel määral kõrgharidust omandavate noorte suurest osakaalust. Iibe langus 1990ndatel ei ole tänaseks tööealise elanikkonna osakaalu veel mõjutanud, kuid märkimisväärne mõju ilmneb lähiaastatel. Samas seab mittekodanike osakaal Eestis, mis on EL15 keskmisest kõrgem, selged piirid välistööjõu sisetoomise võimalustele, mida mitmed Euroopa Liidu liikmesriigid on tööjõu pakkumise suurendamiseks kasutanud. Eesmärk on töötajate tootlikkuse tõstmine, mis tähendab ennekõike olemasoleva tööjõu paremat rakendamist. Seni on Eesti tööealise elanikkonna kasvu pidurdanud EL15 keskmisest suurem väljaränne. Kokkuvõttes on töö tegijaid Eestis siiski rohkem kui EL15 riikides keskmiselt.

Tööjõu rakendatuse taset aitab lisaks hõive näitajatele kõrgel hoida ka Euroopa Liidu keskmisega võrreldes suurem töötundide arv Eestis (st Lääne-Euroopa riikides töötatakse vähem). Kokku tähendabki see seda, et Eestis tehakse tööd (töötajad ning töötundide arv kombineerituna) ühe elaniku kohta ligikaudu kolmandiku võrra rohkem kui Lääne-Euroopa riikides keskmiselt (vt joonis 1). Arvestades, et juba praegu töötavad eestlased iga nädal Euroopa Liidu keskmisest enam, tööhõive tase on viimastel aastatel järsult tõusnud ning lähiaastatel väheneb tööealisesse vanusesse jõudvate noorte arv, on Eestil keeruline tööjõu rakendatuse taset järgnevatel aastatel märkimisväärselt tõsta.

Edasise rikkuse kasvatamiseks peab ennekõike suurenema Eesti ettevõtete tootlikkus. Tootlikkust on võimalik kasvatada toodete ja teenuste edasiarendamisega ning samas valdkonnas keerukamate ning kallimate toodete ja teenuste pakkumisega ehk liikudes tootmise väärtusahelas ülespoole. Selle arengu toetamiseks on oluline parandada Eesti investeerimiskeskonda ning töötada välja hästi sihistatud ja vajaduse korral ka spetsiifilisemaid riiklikke meetmeid, mis ongi majanduskasvu ja tööhõive kava üks eesmärke.

Oluline tootlikkuse kasvu toetav komponent on ka töötajate haridustase ja nende oskuste arendamine. Kuigi Eestis on hariduskomponent veidi tugevam kui EL15 riikides, on töötajate oskuste arendamist võimalik märkimisväärselt tõhustada. Selleks tuleb parandada tasemehariduse vastavust tööturu vajadustele ja senisest rohkem panustada töötajate täienduskoolitusse ning aktiivsetesse tööturumeetmetesse.

Töötajate oskuste arendamisel peame arvestama majandusstruktuuri muutustega, mis lähiaastatel toimuvad ennekõike töötlevas tööstuses ning viimastel aastatel kiiresti

kasvanud ja edaspidi kahanevas ehitussektoris. Protsentuaalselt on reaalpalkade kasv viimastel aastatel ulatunud kahekohaliste numbriteni, märkimisväärselt on kallinenud ka teised tootmissisendid. Tõenäoline on majanduse restruktureerimine selliste majandusharude ja ettevõtete kasuks, mis on ka suuremate kulude korral võimelised toodangut edukalt ekspordima. Ekspordimahtude suurendamine on oluline ka kõrge majanduskasvu tagamisel, kuna viimaste aastate potentsiaalset kiiret majanduskasvu tugines märkimisväärselt laenurahal ehk välismaistel säästudel ning sisetarbimise kasvu toetamiseks laenamise võimekus on Eesti ühiskonnas osaliselt ammendunud. Seetõttu on oluline arendada töötajate oskusi ning soodustada uute, kõrgemat lisandväärtust loovate ettevõtete teket ja tegutsevate ettevõtete töö ümberkorraldamist.

Lähtuvalt SKP kasvu mõjutavate komponentide analüüsist ja olulistest rahvusvahelistest arengutest on Eesti valitsuse peamised väljakutsed jätkuva majandusarengu tagamisel järgmised:

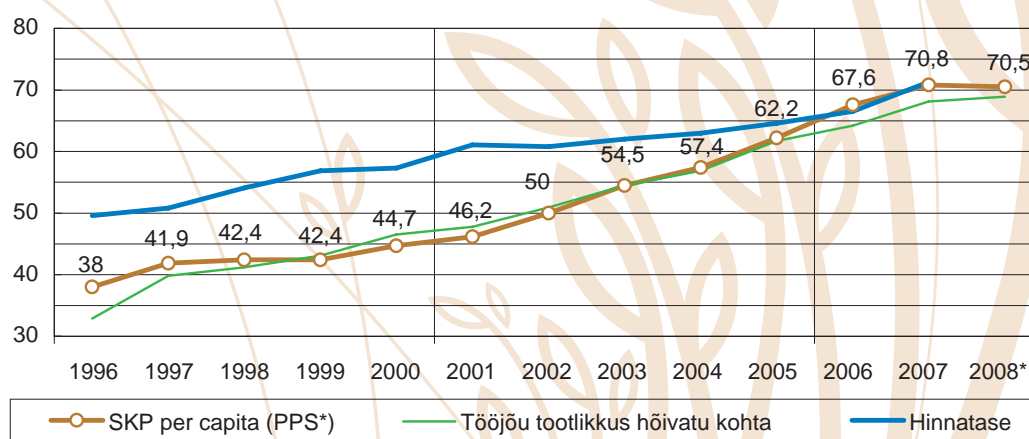
- 1) ettevõtete vajadustele vastava hariduse arendamine ja töösuhete moderniseerimine tööturu turvalise paindlikkuse suurendamiseks;
- 2) teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamine ning selle suunamine senisest enam ettevõtlust toetavaks;
- 3) ettevõtete uuenduslikkust ja rahvusvahelist konkurentsivõimet toetava majandus- ja investeerimiskeskonna arendamine;
- 4) energeetika keskkonnasäästlikkuse suurendamine, tagades samal ajal energia varustuskindluse ja energeetikasektori konkurentsivõime.

Majanduskasvu ja konkurentsivõime eelduseks on stabiilne makromajanduslik keskkond, konservatiivne eelarvepoliitika ning pikemas perspektiivis euro kasutusele võtmine.

Aastatel 2005 ja 2006 ulatus majanduskasv 10% lähedale, mis on viimase kümne aasta kiireim kasv. 2007. aastal aeglustus Eesti majanduskasv 6,3%ni ning 2008. aastaks prognoosib Rahandusministeerium langust (-1,0%). Eesti majanduses on toimumas kiire potentsiaaliülese majanduskasvu kohandumine jätkusuutlikumale tasemele. Tegemist on oodatud ja vajaliku arenguga, et parandada makromajanduslikku tasakaalu, kuigi korrigeerimine on olnud oodatust kiirem. Erinevate majandusprognooside avaldavate institutsioonide hinnangud erinevad kohandumisperioodi pikkuse osas – mõnede (sh ka Rahandusministeeriumi) ootuste kohaselt jõuab korrigeerimine lõpule 2009. aasta jooksul, mõnede institutsioonide arvates võtab see kauem aega.

Joonis 3: Reaalne konvergenst Euroopa Liidu riikidega (% võrreldes EL27 keskmise tasemega)

PPS – ostujõu pariteedi alusel arvatud SKP.

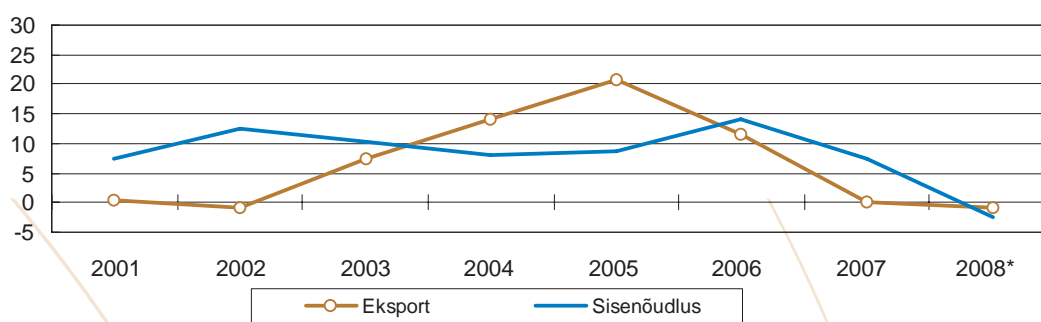
Allikas: Rahandusministeerium, Eurostat

Viimaste aastate potentsiaalset kiiret majanduskasvu tugines valdavalt sisenõudluse kasvule, mille aastane kasvutempo aeglustus 2007. aastal 7,5%ni, jäädes siiski SKP kasvutempost

kõrgemaks. Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi kohaselt sisenõudlus Eestis 2008. aastal väheneb, mis tuleneb eratarbimiskulutuste langusest ning kapitali kogumahutuse vähenemisest. 2009. aastal peaks majandus uuesti kasvama hakkama, ulatudes 2,6%ni tänu sisenõudluse kasvu taastumisele ja ekspordi kasvule. Sisenõudluse kasvu toetavad nii eratarbimiskulutuste kasv kui taas suurenev investeerimisaktiivsus (Rahandusministeerium).

Ekspordi kasv oli Eesti Statistikaameti andmetel 2007. aastal kokkuvõttes tagasihoidlik ning selle panus majanduskasvu alanen 0%ni. Ekspordi kasv aeglustus peamiselt kahe kaubagrupi (töötlemiseks sissetoodud kütused ja elektriseadmed) väljaveo mahu languse tagajärjel. Mõlema kaubagrupi käive on olnud muutlik, kuid mõju lisandväärtusele väike. Teiste kaubagruppide ekspordi kasv 2007. aastal jätkus. 2008. aastal on ekspordi konkurentsivõime probleemid laienenud ja avalduvad lisaks töödeldud mootorikütusele ja masinatele ning seadmetele ka mitmetes teistes Eesti jaoks olulistest kaubagruppides, nagu puit ja paber ning toiduained. Teenuste eksporti pärsivad peamiselt transiit ja seda teenindavad harud.

Joonis 4: Sisenõudluse ja ekspordi reaalkasv

Allikas: Rahandusministeerium

Aastatel 2009–2010 ootab Rahandusministeerium kogu Eesti ekspordi kasvunumbrite mõningast suurenemist. Keskpikal perioodil peaks ekspordi kasv jääma siiski viimase viie aasta keskmisest madalamaks seoses võimalike probleemidega majanduse kohandumisel. Mõju avaldab ka välisõudluse viimaste aastate suure kasvu aeglustumine.

Jooksevkonto puudujääk ulatus 2007. aastal ligikaudu 18%ni SKPst, mis on viimase kümne aasta suurim. **Prognooside kohaselt väheneb jooksevkonto defitsiit 2008. aastal märgatavalt tänu sisenõudluse ja seega ka impordi tagasihoidlikule kasvule.** Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi järgi ulatub jooksevkonto puudujääk 2008. aastal 11,4%ni SKPst. Ka 2009.–2012. aastal jätkub jooksevkonto puudujäägi järkjärguline vähenemine peamiselt kaupade ja tulude bilansi defitsiitide kahanemise tõttu.

Alates 2006. aastast on inflatsiooni kasvutempo Eestis oluliselt suurenenud. 2006. aastal ulatus inflatsioon 4,4%ni ning kiirenes 2007. aastal 6,7%ni. Kui 2007. aasta esimesel poolel olid tarbijahindade tõusu taga valdavalt kodumaised tegurid, siis teisel poolaastal tõusid esile väliskeskonna mõjud seoses toidu ja nafta maailmaturuhindade hüppelise tõusuga.

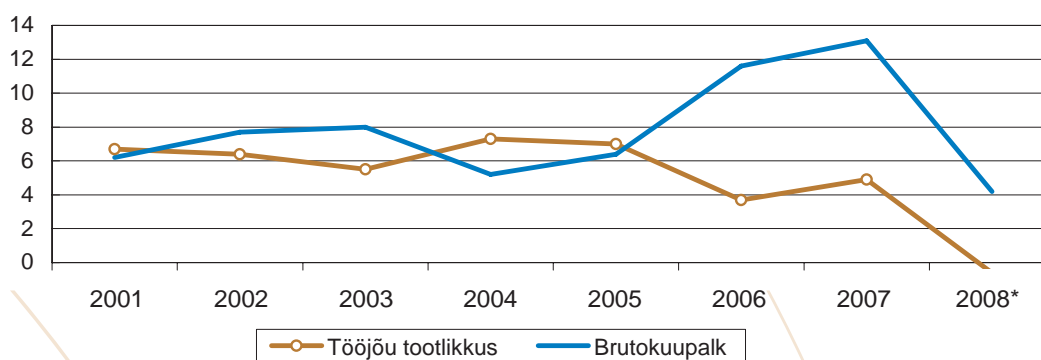
Välisegurite toel kasvas tarbijahinnaindeks möödunud aasta sügisel märkimisväärselt ning aktsiisimäärade tõus 2008. aasta alguses tõi I ja II kvartalis kaasa inflatsiooni enam kui 11%. **Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt kujuneb 2008. aastal keskmiseks inflatsiooniks 10,7% ning hindade kasvutempo aeglustub 2009. aastal 6,3%ni.**

Ka arengud tööturul on viimase kahe aasta jooksul olnud oodatust kiiremad. 2006. aastat iseloomustas hüppeline tööjõunõudluse kasv, mis tõi endaga kaasa nii töötute inimeste arvu vähenemise viiendiku võrra kui ka suure hulga mitteaktiivsete inimeste pöördumise tööturule. Hõivatud inimeste arv suurenes 2006. aastal ligi 40 000 inimese võrra ehk 6,4%. Sarnane

trend jätkus ka 2007. aastal, mil tööturule tuli täiendavalt 9000 inimest (ehk 1,4%). Selle tulemusel on vähenenud tööandjate võimalused leida täiendavat tööjõudu, mis omakorda on suurendanud survet palgakasvule. 2008. esimeses pooles on hõivatute arv püsinud stabiilsena. 2009. aastaks on oodata tööhõives mõningast vähenemist ning tööpuuduse suurenemist kuni 6,3%ni (Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos).

2006. aastal kasvas keskmine brutopalk aastases võrdluses 15,8%. Brutopalka reaalkasv ulatus 10,9%ni. 2007. aastal kasvas brutopalk veel 20,4% ning reaalkasv 13%. Pidurdunud majanduskasvu taustal ulatus tootlikkuse kasv eelmisel aastal vaid 5,6%ni, mis tähendab, et palgad kasvasid üle kahe korra kiiremini kui tööviljakus ja seda juba teist aastat järjest.

Joonis 5: Tööjõu tootlikkus ja palga reaalkasv

Allikas: Rahandusministeerium, Eesti Statistikaamet

Reaalkasvu kasvust kiirem kasv mõjutab negatiivselt ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet ning ei ole pikas perspektiivis jätkusuutlik. Rahandusministeerium prognoosib 2008. aastal keskmise palga reaalkasvu aeglustumist 4,2%ni ning palga ja tööviljakuse kasvude ühtlustumist järgnevatel aastatel. Maailmamajanduses tervikuna on jõudnud kätte aeglasema kasvu ja kiirema hinnakasvu aeg. Majanduskasv aeglustub 2008. aastal USA, Euroopa Liidu, Aasia ja Lätina-Ameerika majandusaktiivsuse vähenemise tõttu. Eesti oluliste kaubanduspartnerite majanduskasv jätkab prognooside kohaselt tugeval tasemel, kuid riskid on suurenenud ka nendel turgudel. Suurima panuse Eesti ekspordinõudlusesse annavad teised Balti riigid, Venemaa, Soome ja Rootsi, kus majanduskasv on veel Euroopa keskmisest kiirem.

Eesti majanduse tulevikuväljavaated keskpikas perspektiivis on optimistlikud, kuigi pikemaajalise seisaku ohud on suurenenud. Majanduse pikaajalise kasvu jätkumise eelduseks on tootlikkuse kasvu jätkumine. Enamik majandusprognoose avaldavatest organisatsioonidest hindavad Eesti ettevõtete kohanemisvõimet kõrgelt ning tagasihoidliku majanduskasvu perioodi hinnatakse ühe kuni kolme aasta pikkuseks. Täpseid lähituleviku prognoose on siiski raske teha, kuna maailmamajanduse jahtumise mõjud ei ole veel Eesti lähiturge ning seega ka Eestit oluliselt mõjutanud. Prognooside täpsust mõjutavad kindlasti ka arengud meie lähiriikides. Välisinvesteeringute sissevoolu võib oluliselt mõjutada Läti majanduse käekäik, kuna Läti on Eesti jaoks suuruselt kolmas eksporditurg. Ka laenuvara kättesaadavus võib Eestis oluliselt raskemaks muutuda, kui Rootsi pankade finantsseis peaks märkimisväärselt halvenema. Samas on Rootsi pankade finantseerimisvõime teiste riikide pankadega võrreldes seni säilinud.

Eesti majanduspoliitika pikaajaline eesmärk on keskmise tulutaseme tõstmine võimalikult lähedale Euroopa Liidu vanade liikmesriikide omale. Kiire kasvu eesmärk nõuab erasektori investeeringutele soodsa keskkonna loomist. Kasvu stimuleeriva ärikeskkonna üheks komponendiks on mõõdukas maksukoormus, jätmaks erainvestorite käsutusse piisavalt raha.

Mõõdukas maksukoormus eeldab valitsussektori tulude ja kulude tasakaalu nii keskpikas kui ka pikemas ettevaates. Puudujäägiga eelarvepoliitika tähendaks kas maksukoormuse tõusu lähitulevikus või võlakoorma parandamist järgmistele, praegusega võrreldes vähem arvukatele maksumaksjate põlvkondadele.

Suurimad väljakutsed Eesti makromajanduskeskkonna parandamisel on ennekõike seotud tasakaalukamale majandusarengule kaasaaitamisega, sh tööjõu tootlikkuse ja palkade kasvu tasakaalustamise ning ka eurole üleminekuks vajaliku Maastrichti hinnastabiilsuse kriteeriumi täitmisega.

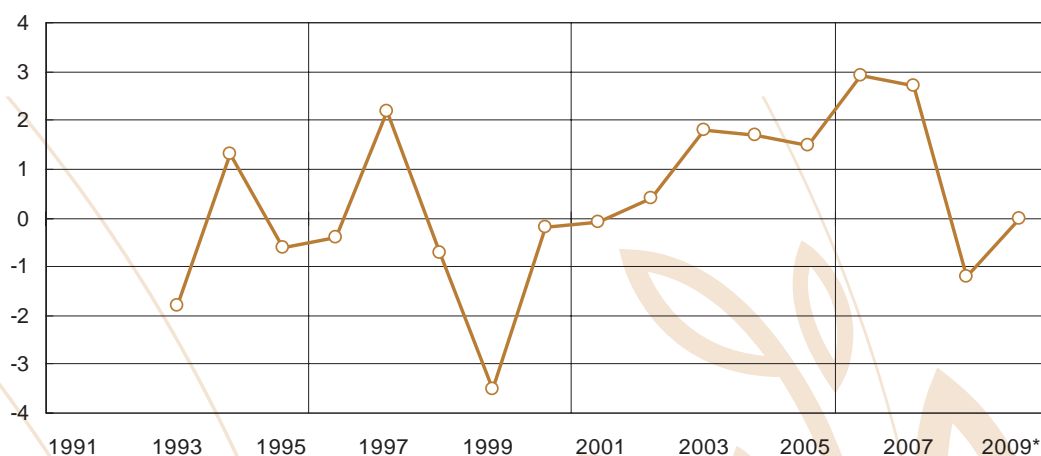

EESMÄRK 1: Stabiilse makromajandusliku keskkonna tagamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Valitsussektori eelarve-positatsioon	Osakaal SKPst. Allikas: Eurostat	2,7% (2007)	0,0%
Tarbijahinnaindeks	Hindade muutus võrreldes möödunud 12 kuuga. Allikas: Eesti Statistikaamet	6,7% (2007)	3,5%

Vabariigi Valitsuse makromajanduspoliitika peamine eesmärk on makromajandusliku stabiilsuse ning sise- ja välistasakaalu tagamine. Arvestades Eesti eripära ehk valuutakomitee süsteemi kasutamist, on peamine vahend majanduse mõjutamiseks ja tasakaalustatud majandusarengut ohustavate riskide ohjamiseks eelarvepoliitika. Eesti on nii ka käitunud – sisenõudlust on piiranud valitsussektori ülejääk, mis vastavalt soovitudele on olnud plaanitud tunduvalt suurem.

Joonis 6: Valitsussektori eelarvepositatsioon (% SKPst)

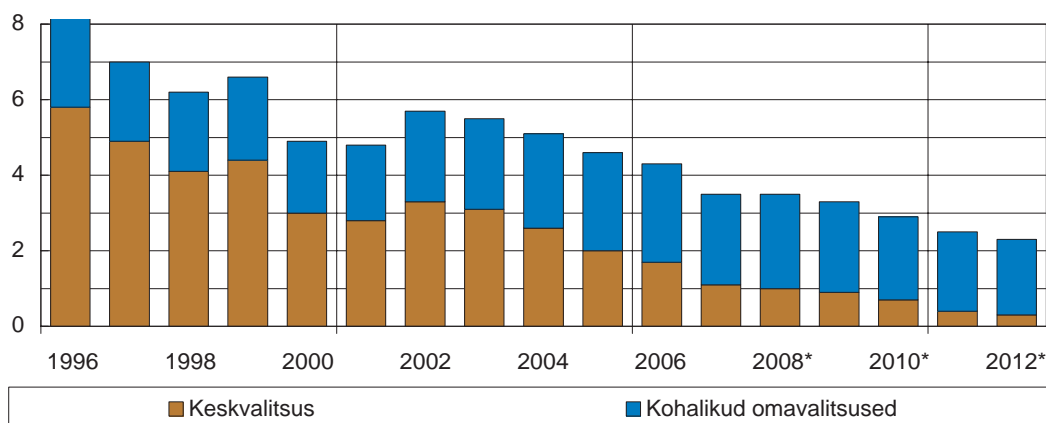
Allikas: Eesti Statistikaamet, Rahandusministeerium

Eesti valitsussektori eelarve on olnud ülejäägiga alates 2002. aastast. 2006. aasta valitsussektori eelarve ülejäägiks kujunes 6 miljardit krooni ehk 2,9 protsenti SKPst. Sel aastal olid esmakordselt ülejäägiga kõik valitsussektori tasandid. Valitsussektori eelarve ülejäägist ligi 80% moodustas keskvalitsuse ülejääk, mis vaatamata pensionikindlustuse puudujäägile (302,4 miljonit krooni) ulatus 4,6 miljardi kroonini. 2007. aasta valitsussektori eelarve ülejäägiks kujunes 6,5 miljardit krooni ehk 2,7% SKPst. Ülejäägiga olid keskvalitsus ja sotsiaalkindlustusfondid, kohalike omavalitsuste koondelarve oli 0,5%-ga SKPst puudujäägis.

2008. aastaks koostas valitsus riigieelarve valitsussektori ülejäägiga 1,3% SKPst. Peamiselt kinnisvarasektori tehingute oodatust suurem vähenemine ja elanike tarbimise vähenemine kahandas 2008. aasta alguse maksulaekumisi selliselt, et ilma valitsussektori kulutusi kärpimata ei jääks valitsussektori eelarve tasakaalu. Selleks, et tagada valitsussektori eelarve tasakaal, võttis Riigikogu vastu kulusid vähendava 2008. aasta lisaelarve. Muutunud majandussituatsioonile vastav keskvalitsuse kulutuste ümberhindamine leidis aset ka 2009. aasta riigieelarve eelnõu koostamisel, kus üheks prioriteetidest on valitsuse tegevuskulude kärpimine.

Ülejäägiga eelarvepoliitika on võimaldanud valitsusel vähendada ka keskvalitsuse võlakoormust, mille tulemusel kogu valitsussektori võlg, mis 2006. aasta lõpus ulatus 4,3%ni SKPst langes 2007. aasta lõpuks 3,5%ni SKPst.

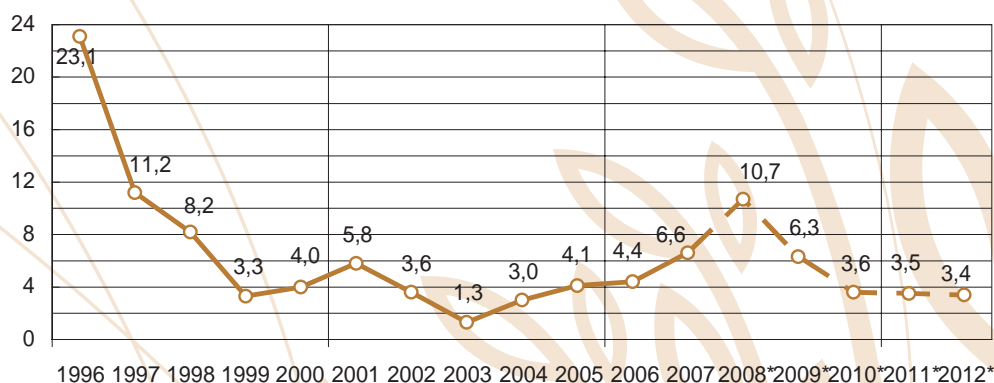
Joonis 7: Valitsussektori võlakoormus

Allikas: Rahandusministeerium

Alates 2006. aasta teisest poolest on inflatsiooni kasv Eestis taas kiirenema hakanud. Hindade kiire kasv on ka eurole üleminekuga seotud Maastrichti kriteeriumidest ainus, millele Eesti peale Euroopa Liiduga liitumist ei vasta. Arvestades Eesti 12 kuu keskmise harmoneeritud tarbijahinnaindeksi (THHI) ja Euroopa Komisjoni prognoosis avaldatud kolme madalaima inflatsioonimääraga Euroopa Liidu liikmesriigi prognoosi põhjal arvutatud hinnastabiilsuse kriteeriumi referentsväärtust, on Eesti võimalused inflatsioonikriteeriumi täitmiseks järgmise kahe aasta jooksul jätkuvalt vähetõenäolised ning euro kasutusele võtmine lähiaastatel seega raskendatud.

Joonis 8: Eesti inflatsioon (protsenti)

*THI koos 2009. aastal aset leidvate riigilõivude tõstmise ja käibemaksuerisuste vähendamisega.

Allikas: Eesti Statistikaamet, Rahandusministeerium

Hoolimata sellest, et Maastrichti hinnastabiilsuse kriteeriumi täitmise võimalusi on raske pikaajaliselt prognoosida, on euro kasutusele võtmine valitsuse jaoks jätkuvalt üks olulistest prioriteetidest. Vabariigi Valitsuse 2007.–2011. aasta tegevusprogramm näeb ette, et valitsussektori eelarve hoitakse ülejäägiga ning aktsiisi- ja ressursimaksupoliitikat kujundatakse eesmärgiga minna kroonilt eurole üle võimalikult kiiresti. Sellest tulenevalt tõsteti Eestis mitmed olulised aktsiisimäärad 2008. aasta algusest Euroopa Liidu miinimumtasemeteni eesmärgiga vältida täiendavat administratiivset hinnasurvet ajal, mil inflatsioonikriteeriumi täitmine on Eesti jaoks reaalsem (vt täpsemalt Eesmärgi 2 all). Seega mõjutab aastatel 2008 ja 2009 hindade kasvu ka valitsuse otsus tõsta aktsiise seni kavandatud kiiremini. Aktsiisimäärade tõstmise mõju tarbijahinnaindeksile ulatub aastatel 2008–2009 vastavalt 1,5% ja 0,8%ni.

Meetmed

1. Valitsussektori eelarvetasakaalu tagava riigieelarve koostamine (2008-2011).
2. Kulusid vähendava 2008. aasta lisaeelarve koostamine (2008).
3. Keskvalitsuse võlakooormuse vähendamine (2008-2011).
4. Säästmise soodustamiseks eraisikute väärtpaberiinvesteeringute maksustamise võrdsustamine juriidiliste isikute maksustamise tingimustega (2008-2009).
5. Eurole ülemineku õigusliku ja tehnilise valmisoleku tagamine (2009-2010).

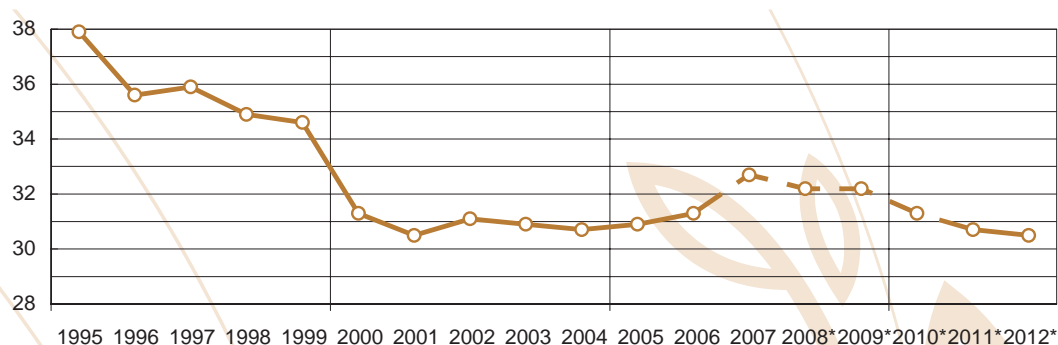

EESMÄRK 2: Majanduse arengut toetava maksusüsteemi kujundamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011 ⁹
Töäjõu maksude osakaal SKPst	Arvutatakse kogutud töäjõu maksude ja SKP suhtena. <i>Allikas:</i> Rahandusministeerium	16,8% (2007)	16,9%
Tarbimismaksude osakaal SKPst	Arvutatakse kogutud tarbimismaksude ja SKP suhtena. <i>Allikas:</i> Rahandusministeerium	13,3% (2007)	11,9%

Alates 2000. aastast on maksukoormus olnud Eestis suhteliselt stabiilne. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt kujuneb maksukoormuse 2008. aasta tasemeks 32,2% SKPst ning edasistel aastatel maksukoormus alaneb. Maksukoormus väheneb nii maksupoliitiliste muudatuste kui ka maksubaasi vähenemise tõttu võrreldes nominaalse SKPga. Suurima osakaaluga on maksukoormuses töäjõumaksud, mis moodustavad 2008. aastal 17,5% SKPst. Tarbimismaksude osakaal SKPst on prognoosi kohaselt 2008. aastal 12,3% ning kapitalimaksude osakaal 2,5% SKPst.

Joonis 9: Maksukoormus Eestis (% SKPst)

Allikas: Rahandusministeerium

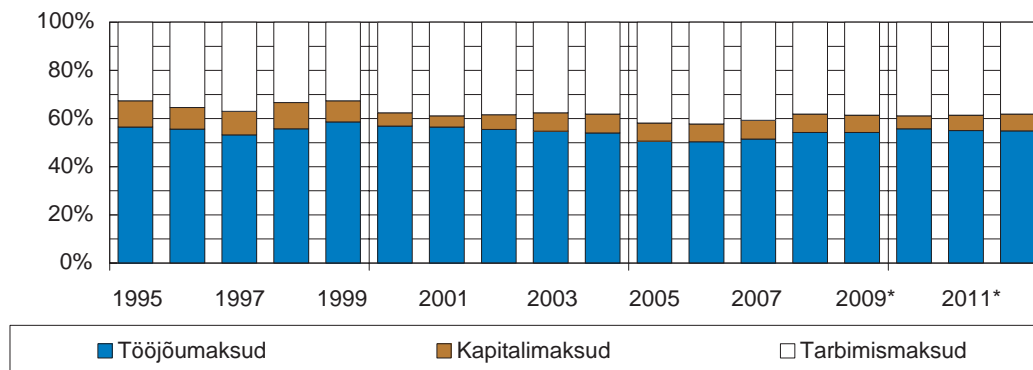
Maksukoormuse suunamine töäjõu maksustamiselt tarbimise ja ressursikasutuse maksustamisele on olnud mitme järjestikuse valitsuse eesmärk. Samas püütakse hoida maksusüsteemi stabiilse, lihtsa ja läbipaistvana, võimalikult väheste erandite ja erisustega. Valitsuse eesmärk on olnud stimuleerida töö tegemist ning suurendada ressursikasutuse tõhusust. Töö tegemise osakaal on Eestis võrreldes teiste Euroopa riikidega kõrge ning viimastel aastatel on soodne majanduskeskkond seda veelgi parandanud. Kõrget töö tegemise osakaalu toetavad nii kõrged tööhõivenäitajad kui ka suur töötundide arv töötaja kohta.

Järgnevatel aastatel mõjutab töäjõumaksude osakaalu muutumist kaks erinevat liikumist: väheneb füüsilise isiku tulumaksu osakaal ning suureneb sotsiaalkindlustusmaksude osakaal. Füüsilise isiku tulumaksu osakaal väheneb 6%lt SKPst aastal 2008 5,1%le SKPst aastal 2011, mille peamiseks põhjusteks on maksumäära alandamine ja maksuvaba tulu tõstmine. Sotsiaalkindlustusmaksude osakaal tõuseb samal ajal 11,7%lt 12%le, mille peamiseks põhjuseks on sotsiaalmaksu miinimumkohustuse tõstmine ning kavandatud töötuskindlustusmaksude määrade tõstmine. Kokkuvõttes tõuseb töäjõu maksukoormus 2007. aasta 16,8%lt 2011. aastaks 16,9%ni SKPst.

9 Selgitus indikaatorite sihttasemete juurde: Osakaaluna SKPst töäjõu maksude osakaal suureneb, kuna Rahandusministeeriumi majandusprognoosi kohaselt elanike sissetulekud kasvavad SKP kasvutempost kiiremini ning tarbimismaksude osakaal langeb 2007. aasta kõrgelt tasemelt sisetarbimise vähenemise tulemusel. Tegelikku maksukoormust näitavad efektiivse maksumäära näitajad, mida aga arvutatakse tagantjäreli suhteliselt pika viiteajaga. Arvestades, et tulumaksu määra langetamine ja maksuvaba miinimumi tõstmine on jätkuvalt valitsuse kavades ning kavas on tõsta ka käibemaksu erisusi, peaksid efektiivsed maksumäärad liikuma vastupidises suunas (st tarbimismaksud suureneva ja töäjõu maksud vähenema).

Tarbimismaksude osakaal oli 2007. aastal 13,3% SKPst, 2008. aastal langeb see prognoosi kohaselt 12,3%le SKPst. Tarbimismaksude osakaalu mõjutab negatiivselt üldise majanduskasvu aeglustumisest põhjustatud tarbimise vähenemine, mis eriti oluliselt vähendab käibemaksu laekumist, kuid ka aktsiisikaupade tarbimist ja seega aktsiiside laekumist.

Joonis 10: Eesti maksukoormuse struktuur

Allikas: Rahandusministeerium

Kuna maksulaekumised Eestis on muutunud väga paljudel põhjustel (kiire palgakasv, tarbimise vähenemine 2008. aastal jms), siis iseloomustab valitsuse maksupoliitika muutust kõige paremini efektiivsete maksumäärade¹⁰ võrdlus. Efektiivne tööjõu maksumäär Eestis vähenes aastatel 1995–2006 5,3 protsendipunkti võrra. Samal ajal on efektiivne tarbimise maksumäär kasvanud 2,8 protsendipunkti võrra¹¹.

Hoolimata märkimisväärtest muudatustest tööjõu maksustamise vähendamisel ja tarbimise ning ressursikasutuse maksustamise suurendamisel ei ole proportsioonid maksukoormuse struktuuris väga oluliselt muutunud. Peamine põhjus seisneb selles, et tööjõukulud (palgad) on viimase kolme aasta vältel kiiresti kasvanud. See on suurendanud ka tööjõuga seotud maksude mahtusid.

Maksupoliitikas on 2007. aasta kevadel ametisse astunud valitsuse valitsemise ajal tehtud järgmised olulised muudatused:

- 2007. aasta suvel vastu võetud tulumaksuseaduse muudatuste kohaselt langeb tulumaksu määr (nii töötajatele kui ettevõtetele) 18%ni; tulumaksumäär langeb 2007. aasta 22%lt 2008. aastal 21%ni, 2009. aastal 20%ni, 2010. aastal 19%ni ja 2011. aastal 18%ni. 2008. aasta septembris otsustati maksureformi ühe aasta võrra edasi lükata.
- Tulumaksuseaduse muudatus näeb ette ka tulumaksuvaba miinimumi tõstmise 3000 kroonini kuus (2008. aastal 2250 krooni, 2009. aastal 2500 krooni, 2010. aastal 2750 krooni ja 2011. aastal 3000 krooni). 2008. aasta septembris otsustatud maksureformi edasi lükkamine tähendab ka seda, et tulumaksuvaba miinimumi tõstmise kava nihkub aasta võrra edasi.
- 2007. aasta suvel muudeti alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seadust, millega fikseeriti 2008. aastal järgmised muudatused:
 - 2008. aastal tõuseb alkoholiaktsiis keskmiselt 20% ning tubakaaktsiis peaaegu kahekordseks (tänapäeval 11 kroonilt 20 kroonini sigaretipaki kohta, millega täidetakse ka Euroopa Liidu miinimumnõue).
 - Bensiini ja diislikütuse aktsiisimäärad tõusevad alates 2008. aastast Euroopa Liidu

¹⁰ Efektive maksumäära all mõeldakse seda näitajat, mis arvutatakse peale maksulaekumiste selgumist ning see peegeldab tegelikku maksukoormust (arvestab kõigi soodustustega ning tegeliku tarbimise struktuuriga). Näiteks tarbimise tegelik maksukoormus on kõrgem kui 18% (käibemaks), kuna see sisaldab ka selliseid kaupu, mis on maksustatud erinevate aktsiisimaksude ja keskkonnatasudega.

¹¹ Allikas: Taxation trends in the EU, Eurostat

miinimumtasemeni (vastavalt energiamaksustamise direktiivile tuleks see tase saavutada hiljemalt aastaks 2010); bensiini aktsiisimäär tõuseb *ca* 25% ja diislikütuse aktsiisimäär *ca* 34,5%.

- Vedelgaasi aktsiisimäära tõstetakse 2008. aastast 1570 kroonilt 1000 kg kohta 1960 kroonile 1000 kg kohta.
- Petrooleumi aktsiisimäära tõstetakse 2008. aastast 4730 kroonilt 1000 liitri kohta 5165 kroonile 1000 liitri kohta.
- Maagaas, mida kasutatakse soojuse tootmiseks, maksustatakse aktsiisiga 157 krooni 1000 m³ kohta aastast 2008.
- Elektrienergia maksustatakse aastast 2008 aktsiisimääraga 50 krooni 1 megavatt-tunni elektrienergia kohta. Seejuures on Euroopa Liidu elektrienergia aktsiisi alammäär 15,65 kr/MWh (mitteäriline otstarve) ja 7,8 kr/MWh (äriline otstarve).

2009. aastaks kavandab valitsus jätkata senist poliitikat muutes maksukoormust tööjõu maksustamiselt suurema tarbimise maksustamise suunas. Selleks on otsustatud vähendada käibemaksu erisusi ning suurendada riigilõivusid.

Lisaks sellele, et maksukoormus nihkub töö maksustamiselt tarbimise suuremale maksustamisele, peavad tehtud muudatused omama positiivset mõju ka euro kasutusele võtmise võimalustele. Ka uued kavandatud muudatused ei tohiks pikaajalist mõju inflatsioonile omama. Hilisematel aastatel, mil Eestil võib olla võimalus täita Maastrichti hinnastabiilsuse kriteerium, ei teki aktsiiside tõstmisega kaasnevat täiendavat inflatsiooni.

Arvestades viimastel aastatel maksupoliitikas tehtud suuri muudatusi, ei ole valitsusel lähiaastatel kavas võrreldavas mahus reforme ette võtta.

Meetmed

1. Tulumaksumäära langetamine tasemele 18% ning maksuvaba miinimumi tõstmine 3000 kroonini kuus (2008-2012).
2. Käibemaksu soodusmäära tõstmine 5%lt 9%ni ning etenduste ja kontsertide, ohtlike jäätmete käitlemise ning matusetarvete ja -teenuste käibemaksu soodusmäärade kaotamine (2008-2009).

EESMÄRK 3: Fiskaalpoliitika pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamine

Viimase kahe aasta jooksul on suurima panuse fiskaalpoliitika pikaajalise jätkusuutlikkuse suurendamiseks ja inimeste vananemise tagajärgedega toimetulekuks andnud märgatavalt kasvanud tööhõive. Kokkuvõttes on kahe aastaga lisandunud ligi 50 000 maksumaksjat (ehk ligikaudu 7% hõivest), kes sotsiaalmaksu maksmise kaudu parandavad riikliku pensionikindlustuse ja Haigekassa finantsseisu. Märkimisväärselt on tööhõive paranemisest võitnud ka kohalike omavalitsuste ja vähemal määral riigi keskvalitsuse eelarve. Möödunud aastate positiivne trend lõppes 2008. aastal ja pikemas perspektiivis on oodata tööealise elanikkonna järkjärgulist vähenemist.

2008. aasta seisuga on Eesti fiskaalpoliitika pikaajalise jätkusuutlikkuse seis teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega võrreldes hea. Valitsussektori võlgnevus on Euroopa Liidu madalaim ning lähiaastate kava kohaselt jääb valitsussektori võlakoormus SKP suhtes stabiilseks. Valitsussektori ligi 8,3 miljardi krooni suurusest võlgnevusest moodustas 2007. aasta lõpus kohalike omavalitsuste võlg ligi 70%. Kohalike omavalitsuste võla osakaal on kasvanud alates 2001. aastast.

Tabel 2: Valitsussektori võlakoormus 2006–2012

	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*	2012*
Võlg kokku (% SKPst)	4,3%	3,5%	3,5%	3,3%	3,0%	2,5%	2,3%
sh keskvalitsus	1,7%	1,1%	1,0%	0,9%	0,7%	0,4%	0,3%
kohalikud omavalitsused ¹²	2,6%	2,4%	2,5%	2,4%	2,2%	2,1%	2,0%

Allikas: Rahandusministeerium

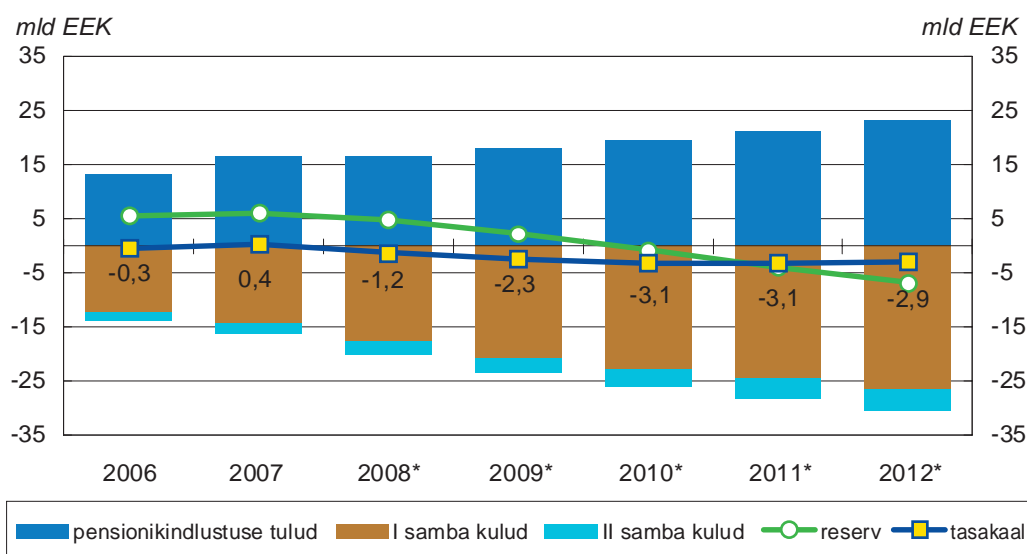
Keskvalitsuse koosseisu kuuluv riiklik pensionikindlustus on eelmistel aastatel (v.a 2007) olnud puudujäägis ning puudujääk püsib ka perioodil 2008–2011. Kuna 2007. aasta sügisel muudeti pensionide indekseerimise korda, siis pole lähiaastatel pensionikindlustuse ülejääki oodata ka sotsiaalmaksu kiire laekumise korral.

2008. aasta pensionikindlustuse puudujääk ulatub 1,2 miljardi kroonini ning kasvab järgnevatel aastatel kiiresti, ulatudes 2011. aastaks 3,1 miljardi kroonini.

Pensionikindlustuse finantspositsiooni tugevdamiseks otsustati kanda 2005. aasta ülejäägist 1,8 miljardit krooni ning 2006. aastal lisaelarvega 2,0 miljardit krooni pensionikindlustuse reservi (hõlmab akumulunud eelmiste aastate ülejääki ja seadusega tehtud täiendavaid kandeid). Pensionikindluste reservi maht ulatus 2007. aasta lõpu seisuga 6,1 miljardi kroonini.

12 Tulenevalt Raamatupidamistoimkonna juhendi (RTJ) nr 17 muudatusest, mis jõustub 1. jaanuaris 2009.a, peavad kohalikud omavalitsusüksused bilansis üles võtma kontsessioonilepingutest tulenevad kohustused, mille võrra suureneb omavalitsusüksuste võlakoormus ning mille võrra hinnatakse tagasiulatavalt ümber omavalitsusüksuste eelarve tasakaalu numbrid. Antud RTJ nr 17 muudatuse mõju on ca 2 miljardit krooni koos RKAS-iga tehtud tehingutega.

Joonis 11: Riikliku pensionikindlustuse finantsnäitajad (2006–2012)

Allikas: Rahandusministeerium

Hoolimata suhteliselt suurtest pensionikindlustuse reservidest on Eesti pensionikindlustuse süsteem 2008. aastal kehtivate tingimuste kohaselt nõrga finantsilise jätkusuutlikkusega. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt on juba 2010. aastal tänased reservid kasutatud ning pensionide maksmiseks tuleks leida täiendavaid riigieelarvelisi vahendeid. Ka pensionikindlustuse II samba positiivne mõju pensionikindlustuse tasakaalule saavutatakse alles kümnete aastate pärast, mistõttu võib pensionikindlustuse täiendav rahavajadus vahepealsel perioodil ulatuda kümnetesse miljarditesse kroonidesse.

Nii nagu enamikes Euroopa riikides, muutub pikemas perspektiivis ka Eestis pensioniealise elanikkonna (vanuses 65 eluaastat ja üle selle) ja tööealise elanikkonna (15–64 eluaastat) suhe tänasega võrreldes oluliselt halvemaks. Kui täna on Eestis iga pensioniealise elaniku kohta neli tööelist inimest, siis Eurostati prognoosi kohaselt on see suhe juba aastaks 2030 üks kolmele.

Sarnaselt paljudele teistele riikidele moodustavad mitmesugused pensionide soodustingimused ka Eestis järjest suureneva koormuse pensionikindlustusele üldiselt. 2007. aastal maksti soodustingimustel vanaduspensioni umbes 7600 tööeas isikule ligikaudu 320 miljoni krooni ulatuses, mis moodustas 2,2% kõigist pensionikuludest. Väljateenitud aastate pensionide väljamaksmiseks 2400 isikule kulus 2007. aastal 65 miljonit krooni, mis moodustas 0,5% kõigist pensionikuludest. Seega moodustavad juba täna sooduspensionid Eestis 2,7% kogu pensionikindlustuse kohustustest, mis on sisuliselt otsene täiendav koormus riigieelarvele. Lisaks sellele tuleb arvestada riigieelarve saamata jääva tuluga, kuna sooduspensionide maksmine vähendab inimeste stiimuleid tööl käimiseks.

Üldiselt on Eestis pensionieas töötamise rahalised stiimulid head, kuna pensionieas töötaval inimesel säilib kogu ettenähtud pension. Selle tulemusel on Eestis ka vanemaaliste tööhõive näitajad kõrged võrreldes Euroopa Liidu keskmisega. Ka tööturult lahkumise keskmine vanus on suhteliselt kõrge (isegi kõrgem kui meeste ja naiste keskmine pensioniiga).

Haigekassa on tänu sotsiaalmaksu heale laekumisele lõpetanud aasta ülejäägiga ning ka 2008. aastaks prognoosib Rahandusministeerium väikest ülejääki, kuid keskpikas perspektiivis jääb tulude kasv kulude kasvude alla. Tänapäevaste finantsreeglite ning Haigekassa poolt kaetavate raviteenuste ja hüvitiste taseme jätkudes on oodata, et Haigekassa kulud ületavad tulusid kogu kava perioodi (2009–2011) vältel. Haigekassa finantsolukorra muudavad lähiaastatel raskemaks ka valitsuse otsus ühtlustada riigieelarvest rahastatavate asutuste intresside

kasutamise reegleid, mis tähendab muuhulgas, et Haigekassa vahenditest kogutavad intressid ei jää Haigekassa kasutusse. Haigekassa jaoks toob lisakulusid ka valitsuse kava vähendada käibemaksu erisusi, mille kohaselt suureneb 2009. aastal ka ravimitelt makstav käibemaks 5%lt 9%ni. Arvestades ka Eesti demograafilist situatsiooni, on Haigekassa pikaajalise finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks vaja rakendada täiendavaid meetmeid.

Tänu oodatust väiksematele kuludele ja paremale makselaekumisele on Töötukassa igal aastal olnud ülejäägis ning 2007. aasta lõpus oli kogunenud reserve mahuks 2,8 miljardit krooni. Töötukassa ülejääk tulenes esialgu süsteemi algaastatele (Töötukassa loodi aastal 2002) iseloomulikust madalast kulude tasemest ning vajadusest luua piisav reserv. Edaspidi on planeeritud väiksemate kulude põhjuseks olnud järjest paranev tööturu olukord – tööpuudus on alanenud 2002. aasta 10,3%lt 2007. aasta 4,7%le ning hüvitise saajate arv on viimastel aastatel pidevalt vähenenud. Kui 2005. aastal sai töötuskindlustushüvitist 12 200 inimest, siis 2007. aastal oli neid 8000. Lühenenud on keskmine hüvitise saamise periood –140 päevalt 2005. aastal 135 päevale 2006. aastal. Samas on kasvanud keskmine hüvitise suurus kuus, mis 2005. aastal moodustas 2116 krooni ning 2007. aastal 2857 krooni. Lähiaastate prognoos Töötukassa finantsseisu osas sõltub oluliselt koostamisel olevast uuest töölepingu seadusest, milles suure tõenäosusega kavandatakse Töötukassale täiendavaid kohustusi¹³.

Kohalike omavalitsuste tulubaas on aastatel 2005–2007 kiiresti paranenud. Viimastel aastatel on suurendatud kohalikele omavalitsustele füüsilise isiku tulumaksust ülekantavat osa. 2005. aastal suurendati seda osa 11,4%lt 11,6%le, 2006. aastal 11,8%le ja 2007. aastal 11,9%le. Aastatel 2005–2007 on suurendatud kohalike omavalitsuste tasandusfondi kogusummat kokku 480 miljoni krooni võrra, sh 2007. aastal 298 miljoni krooni võrra. Eespool nimetatud meetmete ja tugeva maksulaekumise tulemusena suurenes kohalike omavalitsuste tulubaasi maht 2005. aasta 4,2%lt 4,7%ni SKPst 2007. aastal.

Valitsussektori eelarvepositsioonis on kohalike omavalitsuste osa tavaliselt olnud negatiivne. Vaid 2006. aastal ei olnud kohalike omavalitsuste koondelarve puudujäägiga. Samas on viimastel aastatel olnud hea füüsilise isiku tulumaksu ja varade müügist saadavate tulude laekumine ning kulud on tehtud vähem kui planeeritud. Nii ongi eelarvepositsioon kujunenud lõppkokkuvõttes paremaks kui eelarves planeeritud. Näiteks planeeriti 2007. aastal kohalike omavalitsuste koondelarve 1,7 miljardi kroonise puudujäägiga, kuid tegelik puudujääk osutus väiksemaks, 0,3 miljardi krooni suuruseks. 2008. aasta kohalike omavalitsusüksuste eelarve puudujäägiks prognoositakse 0,7 miljardit krooni. Perioodi 2009–2012 osas eeldab Rahandusministeerium, et omavalitsuste koondelarve puudujääk püsib ligikaudu 200 miljoni krooni tasemel.

Alaeesmärk 1: Ravikindlustuse süsteemi pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Haigekassa eelarvepositsioon	Haigekassa tasakaal osakaaluna SKPst. (tekkepõhise arvestuse alusel) Allikas: Eesti Statistikaamet, Rahandusministeerium	0,4% (2007)	0%*

*Täna kehtiva olukorra jätkudes oleks Haigekassa eelarvepositsioon 2011. aastal ligikaudu 500 miljoni krooni ulatuses (peaaegu 0,2% SKPst) negatiivne

Viimastel aastatel ravikindlustuse pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamiseks tehtud muudatused on järgmised:

- 2006. aasta lõpus vastu võetud sotsiaalmaksuseaduse muudatusega võimaldatakse

13 Vt lisaks ka Eesmärk 9 all oleva töösuhete selguse ja turvalise paindlikkuse suurendamise alaeesmärgi kahte meetet: 6) töötushüvitiste ning aktiivsete tööturumeetmete pakkumise efektiivsemaks muutmine Tööturuameti ja Töötukassa liitmise kaudu; 7) töötushüvitiste summade suurendamine ning saajate ringi laiendamine tööturu turvalisuse tõstmiseks uue töölepingu seaduse vastuvõtmise kaudu.

alates 2007. aastast ravikindlustus kõikidele ametlikult arvel olevatele töötutele töötuna arveloleku perioodil.

- Ravikindlustuse maksubaasi suurendamine – aastaks 2009 suurendatakse sotsiaalmaksu miinimumkohustuse aluseks olevat summat eelmise aasta kuupalga alammäärani (2008. aastal veel 75% eelmise aasta kuupalga alammäärast).

Valitsus on otsustanud edasi liikuda ka puuetega inimeste sotsiaaltoetuste maksmise tingimuste ajakohastamisega, mis peaks senisest paremini toetama puuetega inimeste töö käimist ning ühtlasi vähendama toetuste saajate ringi.

Samas on ravikindlustuse jätkusuutlikkuse tagamise tõhusamad meetmed sisuliselt seotud elanikkonna tervisekäitumise arengutega, mille osas on valitsus 2008. aasta suvel vastu võtnud Rahvatervise arengukava aastateks 2009–2020. Selle arengukava üks keskseid eesmärke on tõsta Eesti elanike tervena elatud eluaastate keskmist arvu, milleks nähakse ette rida meetmeid, mis aga ei kuulu Majanduskasvu ja tööhõive kava koosseisu.

Haigekassa eelarvepositsiooni tasakaalu saavutamiseks analüüsib valitsus kõiki praktilisi ja rahvatervise seisukohast kasulikke või neutraalseid võimalusi, mille tulemusel võib 2009. ja 2010. aastal rakendatavate meetmete nimekiri täieneda.

Meetmed

1. Ravikindlustusega hõlmatuse suurendamine¹⁴ (2008-2009).
2. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste maksmise tingimuste kaasajastamine (2008-2009).
3. Haiglate rahastamise läbipaistvuse suurendamine, viies tervishoiuteenuste hinna kulupõhiseks (2008-2011).
4. Ravikindlustushüvitiste süsteemi muutmine ja töövõimetushüvitiste väljamaksete süsteemi muutmine töövõtjate ja tööandjate omavastutuse suurendamise suunas (2009-2010).
5. Riigilõivude kulupõhiseks viimine (2008-2009).

Alaeesmärk 2: Pensionikindlustuse süsteemi pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Pensionikassa eelarvepositsioon	Pensionikindlustuse tasakaal osakaaluna SKPst. Allikas: Eesti Statistikaamet, Rahandusministeerium	0,4% (2007)	-0,9%
Keskmine tööturult lahkumise vanus	Allikas: Eurostat	62,6 (2006)	62,8

Pensionikindlustuse pikaajalist jätkusuutlikkust mõjutavad viimastel aastatel tehtud muudatustest kõige enam järgmised:

- Pensionikindlustuse finantspositsiooni tugevdamiseks on pensionikassa reserve lisaks sotsiaalmaksu laekumisele viimase kahe aastaga suurendatud kokku 3,8 miljardi krooni võrra.
- 2007. aastal muudeti pensionide indekseerimise korda. Varasem liiga konservatiivne indeks ei taganud pensionäridele piisavat elatustaset ning pensionide asendusmäär langes, mistõttu tuli seni teha ka täiendavaid ühekordseid pensionitõuse. Varasem indeks koosnes 50% ulatuses sotsiaalmaksu laekumise kasvust ja 50% ulatuses tarbijahinna-indeksi tõusust. Uue indeksi komponendid on samad, kuid osakaalud vastavalt 80%

¹⁴ See tähendab, et riik maksaks vanemahüvitist saava vanema eest vanemahüvitise määra alusel 13% ravikindlustusmaksu ning sellega tagatakse kindlustamata isikutele perearstiteenus ja kaasnevalt ravimite kompenseerimine.

ja 20%. Selle muudatuse tulemusel ei ole järgmistel aastatel vaja teha täiendavaid ühekordseid pensionitõuse.

- Naiste ja meeste pensioniea järkjärguline ühtlustamine, mille tulemusel tõuseb naiste vanaduspensionieaga aastaks 2016 võrdselt meeste vanaduspensionieaga (63 eluaastani).
- Pensionikindlustuse (ja ka ravikindlustuse) finantseerimiseks täiendavate vahendite leidmiseks, et toime tulla rahvastiku vähenemise ja vananemise põhjustatavate kulusurvetega, tõstetakse aastaks 2009 sotsiaalmaksu miinimumkohustuse aluseks olevat summat eelmise aasta kuupalga alammäärani (2008. aastal veel 75% eelmise aasta kuupalga alammäärast).

Meetmed

1. Eripensionide saajate ringi vähendamine ning tingimuste muutmine (2008-2009).
2. Soodustingimustel vanaduspensionide ning väljateenitud aastate pensionide süsteemi muutmine (2008-2009).

Alaeesmärk 3: Avaliku sektori efektiivsuse suurendamine ning pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Keskvalitsuse tegevuskulude osakaal SKPst	Riigieelarvelised palga- ja majandamiskulud osakaaluna SKPst. <i>Allikas: Rahandusministeerium</i>	6,2% (2007)	6%
Finantsraskustesse sattunud omavalitsuste arv	<i>Allikas: Rahandusministeerium</i>	8 (2007)	0

Meetmed

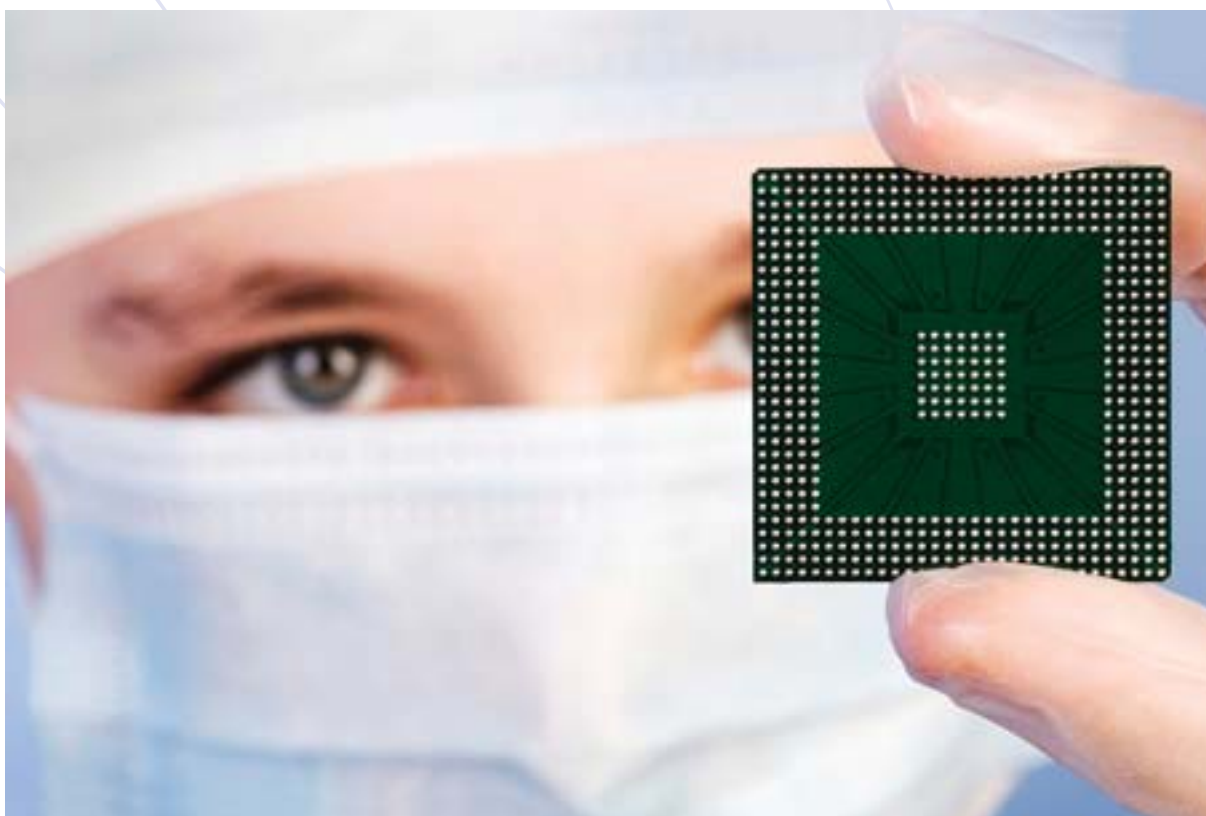
1. Avaliku sektori tegevuskulude (palgakulud ja majanduskulud) vähendamine (2008-2009)¹⁵
2. Kohalike omavalitsuste finantsdistsipliini puudutavate reeglite korrastamine (2008-2009).
3. Kohalike omavalitsuste tulubaasi ühtlustamiseks ja stabiilsuse tagamiseks keskkonnatasude laekumise proportsiooni muutmine riigi ja omavalitsusüksuste vahel koos keskkonnatasude välja arvamiseiga tasandusfondi arvutustest (2008-2009).

¹⁵ 2009. aasta riigieelarve koostamise käigus on kokku lepitud tegevuskulude 8%lises vähendamises (v.a prioriteetsetes küsimustes, nagu riigikaitse, sisejulgeolek, Euroopa Liidu toetuste kasutamine).

EESMÄRK 4: Teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Koht ja indikaatori väärtus Euroopa innovatsioonidetabelis	Koht ja indikaatori väärtus Euroopa Komisjoni poolt koostatavas innovatsioonidetabelis, mis kirjeldab 37 riigi innovatsioonivõimekust iseloomustavaid indikaatoreid. <i>Allikas: Euroopa Komisjon</i>	18. koht ja 0,37 punkti (2007)	15. koht ja 0,45 punkti
Teadus- ja arendustegevuste kulutuste % SKPst	Kogukulutused teadus- ja arendustegevusele osakaaluna SKPst. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	1,15% (2006)	2,0%

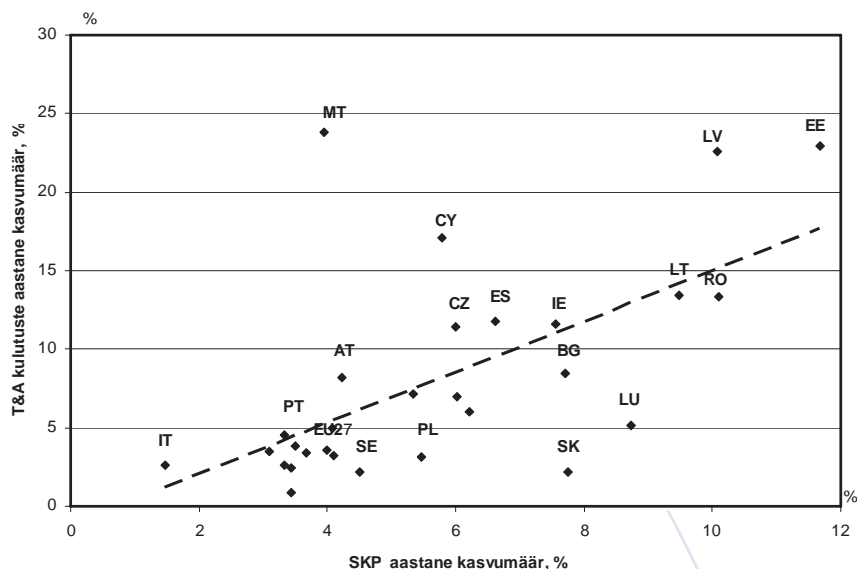
Eesti teadus- ja arendustegevuse mahu (kulutused teadus- ja arendustegevusele) kasv on olnud Euroopa kiireim (vt joonis 12). Perioodil 2000–2006 oli Eesti teadus- ja arendustegevuse investeeringute kasv keskmiselt 22,9% aastas. Kuue aastaga on kulutuste osakaal teadus- ja arendustegevusele kasvanud ligikaudu kaks korda, suurenedes 0,61%-lt SKPst 2000. aastal 1,15%-ni SKPst 2006. aastal. Sedavõrd kiire kasv SKP suhtes toimus olukorras, kus sisemajanduse koguprodukt kasvas reaalhindades 11,7% aastas. Samas jääb Eesti Euroopa Liidu keskmisest teadus- ja arendustegevuse mahu osakaalust veel märkimisväärselt maha, olles 2006. aastal Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas 15. kohal. Liikmesriikide keskmisele tasemele jõudmiseks peaksid Eesti teadus- ja arendustegevuse kulutused suurenema täiendavalt 0,7% SKPst.

Senist Eesti teadus- ja arendustegevuse investeeringute märkimisväärset kasvu on toetanud nii riigieelarveliste vahendite kui ka erasektori investeeringute suurenemine. Seitsme aasta jooksul on Rahandusministeeriumi hinnangul teadus- ja arendustegevuse maht riigieelarves suurenenud 3,5 korda kasvades 373 miljonilt kroonilt 2000. aastal 1,37 miljardi kroonini

2007. aastal. Eelarveliste vahendite suurendamine ning erasektori teadus- ja arendustegevust toetavate meetmete suuremamahuline käivitamine alates 2004. aastast on viimastel aastatel mõjutanud positiivselt ka erasektori investeeringuid – 2005. ja 2006. aastal kasvasid erasektori kulutused avaliku sektori kulutustest kiiremini.

Joonis 12: Teadus- ja arendustegevuse kulutuste ja SKP aasta keskmine kasvumäär, 2000–2006

Allikas: Eesti Statistikaamet

Teadus- ja arenduskulutuste kasv ning kiire majanduskasv on andnud positiivse tõuke majanduse teadmistemahukuse suurenemisele. Kulutuste tulemuslik suurendamine järgnevatel aastatel eeldab teadus- ja arendussektori võimekuse kasvu (ennekõike inimressursi arendamist) ning senisest suurema tähelepanu pööramist selle tegevusharu väljunditele.

2007. aasta Euroopa innovatsioonidetabel (European Innovation Scoreboard), mis analüüsib 37 riigi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonivõimekust, asetab Eesti uute Euroopa Liidu liikmesriikide arvestuses kolme arenenuima riigi hulka. Indikaatorite trendianalüüsis järeldatakse, et Eesti koos Tšehhi, Leedu ja Küprosega on üks esimesi siirderiike, kes jõuavad järele Euroopa Liidu keskmisele koondindikaatorile.

Eesti on keskmisest parem nn "innovatsiooni vedajate" näitajate¹⁶ ning ettevõtlikkust ja ettevõtete innovatsiooni¹⁷ kirjeldavas grupis. Oluliselt jääme me Euroopa Liidu keskmisest maha selliste innovatsiooni näitajate osas, mis kirjeldavad uute tipptasemel teadmiste loomist ja nende rakendamist ühiskonnas. Näiteks on Eesti koht "teadmiste loomise" mahtu iseloomustavas indikaatorite grupis¹⁸ alles 34., edestades vaid Türgit, Horvaatiat ja Slovakkia. Veidi parem, kuid kindlalt tabeli teises pooles on Eesti koht innovatsiooni rakendamist majanduses¹⁹ (23.) ning intellektuaalomandi kaitset (patendistatistika) käsitlevate näitajate osas (27.) (vt joonis 13). Suurim absoluutarvuline mahajäämus Euroopa Liidu keskmisest on Eestil intellektuaalomandi osas, kuid see on ühine nii kandidaatriikidele kui ka suuremale osale uutest liikmesriikidest.

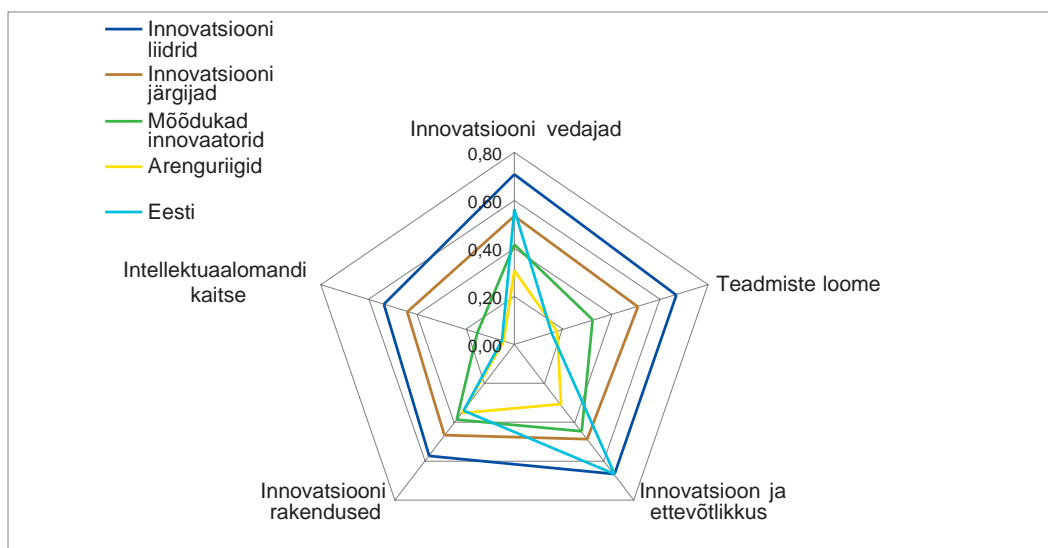
16 Indikaatorid, mis kirjeldavad innovatsiooni eeldusi, nagu näiteks kõrgharidusega elanike osakaal jne.

17 Sellised indikaatorid nagu näiteks innovaatiliste väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate osakaal jne.

18 Indikaatoreid nagu näiteks avaliku ja erasektori teadus- ja arendustegevuse kulud, innovatsioonitegevuseks avalikult sektorilt toetust saanud ettevõtete osakaal jne.

19 Indikaatorid, mis käsitlevad teadmispõhise majanduse osakaalu (nt tööhõive) ja selle eksporti.

Joonis 13: Innovatsioon riikide gruppide kaupa

Allikas: European Innovation Scoreboard 2007, PRO INNO Europe

Teadus- ja arendustegevuse alase rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine toetab otseselt ennekõike Eesti positsioonide paranemist mitmete innovatsiooni vedajate ja teadmiste loome näitajate osas, kuid on oluliseks eelduseks innovatsiooni rakendamist ja intellektuaalset omandit mõõtvate näitajate parandamiseks. Innovatsiooniedetabelis toodud riikide innovaatsilisuse näitajaid mõjutavaid meetmeid on ka mitmete teiste majanduskasvu ja tööhõive kava eesmärkide täitmiseks planeeritud meetmete hulgas. Innovaatsilisuse suurendamisel on ennekõike olulised ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet ja tootlikkust suurendavad meetmed (mõjutavad innovatsiooni ja ettevõtlikkuse, innovatsiooni rakendamise ning intellektuaalse omandi näitajaid) ning töötajate oskusi parandavad meetmed (mõjutavad innovatsiooni vedajate ja rakendamise näitajaid).

Valitsus seab eesmärgiks majanduse innovaatsilisuse suurendamise ning Eesti koha parandamise rahvusvahelises võrdluses. Teadmispõhisele riigile omase teadus- ja arendustegevuse osakaalu saavutamise eelduseks on valdkonna ennaktempos rahastamise jätkamine. 2007. aasta veebruaris kinnitas Riigikogu Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007–2013 "Teadmispõhine Eesti", mis seab kvantitatiivseks sihiks jõuda 2014. aastaks teadus- ja arendustegevuste kulutustega 3%ni SKPst. 2008. aastal suurenevad teadus- ja arendustegevuse eelarvelised vahendid 2007. aastaga võrreldes 58%, ületades esmakordselt 2 miljardi krooni piiri.

Rahastamismahtude suurendamine ei taga igal juhul valdkonna tulemuslikkust. Seetõttu on väga oluline ka võimekuse ja tingimuste loomine raha efektiivselt ja tulemuslikult kasutamiseks. Selleks, et teadus- ja arendustegevusel oleks võimalikult suur mõju majanduse konkurentsivõime kasvule ja majanduse struktuuri muutumisele, pöörab valitsus tähelepanu neljale prioriteedile:

- teaduse ja ettevõtluse sektorite suurem omavaheline sidumine;
- teadus- ja arendustegevuses oleva inimpakitali kvaliteedi ja arvu edasine suurendamine;
- teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri ajakohastamine ning uute infrastruktuuride väljaarendamine;
- teadus- ja arendustegevuse rahastamise killustatuse vähendamine.

Üheks oluliseks Eesti teadus- ja arendussektori ees seisvaks väljakutseks, mida majanduskasvu ja tööhõive kava koostamise käigus rõhutasid nii ettevõtjad kui ka

teadusasutuste esindajad²⁰, on teadus- ja arendussektori tegevuse ühitamine Eesti majanduse ja ettevõtete eelseivate vajadustega, mis on tugevas sõltuvuses meie ettevõtlussektori struktuurist. Eesti majanduses on teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega võrreldes suurem osakaal madala tootlikkuspotsentsiaaliga tegevusaladel. Nendes sektorites on vajadus teadus- ja arendustegevuse järele madal, millest tulenevalt on täna väike ka teadusasutuste ja ettevõtete koostöökogemus. Ülikoolide ja teadusasutuste ebapiisav tähelepanu koostööle erasektoriga on ilmselt mõjutanud ka ettevõtete rakendusuringute võimekuse arendamist. Eesti peab stimuleerima seda koostööd ning liikuma oma teadus- ja arendustegevuse kulutuste struktuurilt lähemale arenenud tööstusriikidele, kus suurem osakaal on sellistel (ettevõtlussektori) rakendusuringutel ja arendustööl, mis otseselt tegelevad teaduse saavutuste turule toomisega. Kui arenenud riikides (nt Soome, Rootsi, Saksamaa) on ettevõtete osatähtsus teadus- ja arendustegevuse kulutustes *ca* 70–75%, siis Eestis oli vastav näitaja 2006. aastal 45%. Oluline on jätkata rakenduslikuma iseloomuga teadus- ja arendustegevuse suuremat toetamist, kuid seda ei saa teha kvaliteedi ega fokuseeritud baas- ja alusuuringute arvelt, millel on lisaks teaduspoliitikale oluline roll Eesti hariduspoliitikas. Seetõttu töötab valitsus senisest enam välja toetusmeetmeid, mis toovad teadust ettevõtlusele lähemale ja loovad ettevõtlussektoris suurema teadus- ja arendussuutlikkuse.

Teadus- ja arendussektori konkurentsivõime ja tulemuslikkuse suurendamise aluseks on inimressurss – sektoris hõivatud inimeste kvaliteet, motivatsioon ja järelkasv. Oluline on, et Eesti teadus järjest rohkem vastaks kõige kõrgematele rahvusvahelistele nõuetele. Eesti teadlased on olnud järjest aktiivsemad ja edukamad kõrgekvaliteediliste publikatsioonide avaldamisel eelretsenseeritavates väljaannetes, mis on peamine teaduse kvaliteeti iseloomustav indikaator. 2007. aastal avaldasid Eesti teadlased eelretsenseeritavates väljaannetes 967 artiklit²¹, mis on 91 artiklit rohkem kui 2006. aastal. 0,26 publikatsiooniga täistööajaga teadlase kohta on Eesti tõusnud teiste riikidega võrreldes keskmiste hulka. Siiski jääme me oluliselt maha sellistest riikidest nagu Iirimaa (0,63), Sloveenia (0,59), Rootsi (0,35) ja Ungari (0,34).

Teaduse kvaliteeti ja teadlaste arvukust mõjutab otseselt teadlaste motivatsioon ja asjaolu, et teadlaskarjäär oleks noortele andekatele inimestele piisavalt atraktiivne. Eesti teaduse viimaste aastate murettekitavaks trendiks on Eesti teadlaste madal palgatase. Rahvusvahelise teadlaste palgauuringu²² põhjal on meie teadlaste palgad jooksevhindades Euroopa Liidu 25 liikmesriigi hulgas viimaste seas. Mõnevõrra edestame Lätit, Poolat ja Slovakkiaat, kuid jääme Ungarist ja Tšehhist maha 67%ga. Teadlaste palgataseme peamisteks mõjutajateks Eestis on teaduse põhifinantseerimisinstrumendid (baas-, grant- ja sihtfinantseerimise skeemid), mille mahtude suurendamisega peab Eesti rahvusvahelises konkurentsivõimes püsima jätkuvalt tegelema.

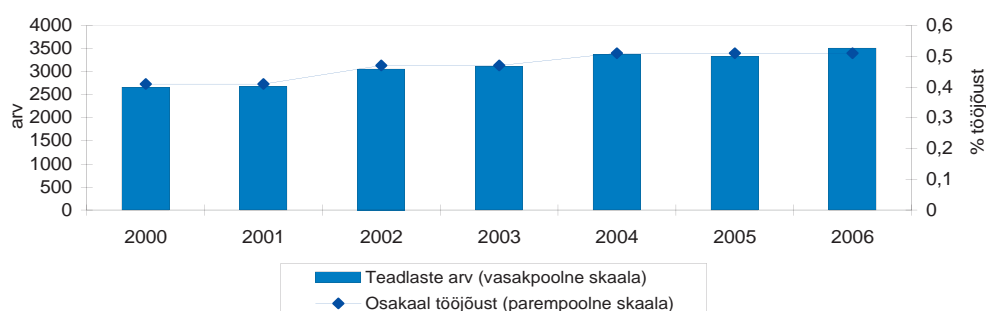
Eesti suurimaks väljakutseks teaduse finantseerimise suurendamise ja teadmispõhise, kõrge lisandväärtusega tööstuse arendamise kontekstis on teadlaste järelkasv. Teadlaste ja inseneride arvu iseloomustab viimastel aastatel aeglustunud kasvutrend, mis on kogu sektori jätkusuutlikkuse aspektist ebapiisav (vt joonis 14). Pidurdunud on ka seni kiire teadlaste ja inseneride arvu kasv erasektoris, mida esialgsel hinnangul toitis teadlaste suundumine avalikust sektorist erasektoris.

20 Vt. kokkuvõtet ettevalmistavatest konsultatsioonidest partneritega: http://www.riigikantselei.ee/failid/Protokoll_MTTK_arutelu_01_02_08_final2.pdf

21 Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium (2007). Aruanne Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007–2013 „Teadmistepõhine Eesti“ eesmärkide ja rakendusplaani täitmisest 2007. aastal.

22 European Commission (2007). Remuneration of Researchers in the Public and Private Sectors.

Joonis 14: Täistööajaga teadlaste ja inseneride osakaal töötajates

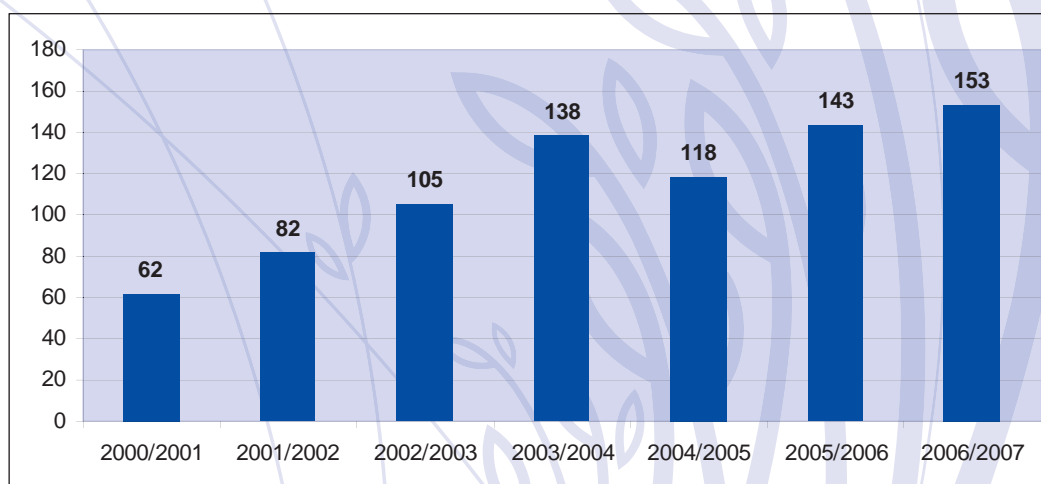

Allikas: Eesti Statistikaamet

Täistööajaga töötavate teadlaste ja inseneride arv töötajuses 1000 hõivatu kohta oli Eestis 2006. aastal 5,4. See on samal tasemel Euroopa Liidu keskmisega, kuid jääb arenenud tööstusriikidest nagu Soome (16,2) ja Rootsi (10,2) kordades maha. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia näeb ette saavutada aastal 2013 tase 8 täisajaga teadlast ja inseneri 1000 töötaja kohta, milleks peab lisanduma kokku umbes 1500 täistööajaga teadlast ja inseneri. Seda praegune kasvu kiirus ei taga, mistõttu valitsusel on kavas rakendada mitmeid uusi meetmeid.

2006/2007. õppeaastal kaitses doktorikraadi 153 inimest. See on küll 10 lõpetanud rohkem kui 2005. aastal (vt joonis 15), kuid selline kraadi kaitsnud doktorite arv on tänaseid vajadusi ja tuleviku sihte silmas pidades ebapiisav. Seda näitab ka teadus- ja arendustöötajate jaotumine kvalifikatsiooni järgi – Eesti teadlaste ja inseneride arv on kasvanud eelkõige magistrite, mitte aga doktorite lisandumise arvel. Eesti teadlaste poolt läbiviidud uuringus²³ järeldati, et ainuüksi akadeemilises sektoris peaks järelkasvu tagamiseks 5 aasta jooksul lisanduma umbes 220–260 doktorit aastas. Tervikvajadusena peaks teadmispõhise tööstuse ja teeninduse edendamiseks ning teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks doktorikraadi kaitsjate arv aastas kasvama minimaalselt 2,5 korda ehk 120–140 doktorikraadi kaitsnult vähemalt 300–350 inimeseni, mis on seatud eesmärgiks ka 2006. aastal kinnitatud Eesti kõrgharidusstrateegias.

Joonis 15: Eesti ülikoolides doktorikraadi kaitsnute arv, 2000/2001 – 2006/2007

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

23 Doktorikraadiga töötajate vajadus Eesti kõrgkoolides, teadus- ja arendusasutustes. R. Eamets, J. Masso, läbiviidud küsitluse tulemused.

Doktorite arvu tõstmiseks on valitsusel kavas riikliku doktorite koolitustellimuse mahu järkjärguline kasvatamine. Selle kõrval on probleemiks ka vähene doktorikraadi kaitsjate osakaal doktorantide hulgas. Näiteks oli 2006. aastal Eesti ülikoolide keskmine doktorantuuris õppimise ja doktorikraadi kaitsmise suhe vaid 43%,²⁴ mis viitab selgelt asjaolule, et doktoriõppe Eestis ei ole piisavalt atraktiivne ja inimesed lahkuvad enne doktoriõppe lõpetamist. Seetõttu rakendab valitsus meetmeid ka doktoriõppe lõpetamise efektiivsuse suurendamiseks. Valitsusel on kavas arendada doktorite koolitamise süsteemi komplekselt nii, et see motiveeriks doktorante doktorantuuri ka lõpetama. Arendatakse selliseid komponente nagu kvaliteetsete juhendajate ja õppejõudude olemasolu, doktoranditoetused, doktorantide sotsiaalsed garantiid ning järeldoktori kohtade olemasolu.

Lisaks teadlaste palgale on konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse üheks oluliseks komponendiks seda toetava infrastruktuuri väljaarendamine. Eestis on olnud üheks suurimaks väljakutseks teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri oluline mahajäämus ajakohasest tasemest ning sellele on tähelepanu juhtinud ka rahvusvahelised hindajad²⁵. Näiteks tõi teadlaste, õppejõude, doktorite ja järeldoktorite seas läbiviidud küsitlus selgelt välja, et üheks peamiseks põhjuseks, miks minnakse teadustööd tegema välisriiki, on vajaliku infrastruktuuri olemasolu sihtriigis (47% kõikides sihtrühmades kokku)²⁶. Esimesi koordineeritud ja suuremahulisi investeringuid tehti teaduse infrastruktuuri aastatel 2004–2006, kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium rakendas teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri arendamise programmi pilootfaasi. Valitsus peab oluliseks koordineeritud suuremahuliste investeringute jätkamist, keskendudes eelkõige juba olemasoleva infrastruktuuri ajakohastamisele. Aastatel 2008–2015 on kavas, kaasates seejuures Euroopa Liidu tõukefonde, ajakohastada ja luua uut teadus- ja arendusasutuste pinda kokku 25 000 m², sellest 6000 m² peab valmima aastaks 2010; uut ja ajakohastatud töökohtadel asub aastaks 2010 tööle 200 teadlast ja inseneri, aastaks 2015 lisandub 800 uut ja ajakohastatud töökohta.

Kõiki eeltoodud eesmärgi on võimalik saavutada vaid selgelt fokuseeritud rahastamispehmõtete kaudu. Eesti teadus- ja arendussektori maht on rahvusvahelisel mõõtskaalal väike. Soome ja Rootsi teadus- ja arendussektorist moodustab Eesti vastavalt ühe ja kaks protsenti, Soome rahvaarvust aga veerandi. Maailma suurima teadus- ja arendustegevuse mahuga ettevõtte teadus- ja arendustegevuse kulutustest moodustavad Eesti kulutused vaid 2 protsenti. Võrdluses Euroopa Liidu ettevõtetega asuks Eesti 148. kohal. Seetõttu suudab Eesti teadus- ja arendussektori rahvusvahelist konkurentsivõimet tõsta vaid selgeid rahastamise prioriteete seades ja rahvusvahelist konkurentsipotentsiaali omavatesse valdkondadesse panustades. Me ei suuda globaalsel teadusmaastikul konkureerida, kui üritame olla head kõigis teadusharudes.

Alaeesmärk 1: Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Täistööajaga teadlaste ja inseneride arv 1000 töötaja kohta	Täistööajaga töötavate teadlaste ja inseneride arv 1000 hõivatut kohta. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	5,4 (2006)	7,0
Doktoriõppesse vastuvõetavate üliõpilaste arv (aastas)	Eesti ülikoolidesse doktoriõppesse vastu võetud üliõpilaste arv aastas. <i>Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium</i>	541 (2007/2008. õppeaasta)	550

24 Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015.

25 Vt näiteks Evaluation of Estonian RTDI Policy Mix. Results of OMC Peer Review Report 2007 Country Report for Estonia. Autorid: Wolfgang Polt, Per Koch, Boris Pukl, Arjan Wolters.

26 Teadlaste mobiilsus Eestis ja seda mõjutavad tegurid (2006). Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakond. Koostajad Murakas, Toots, Kasearu, Rämmel, Lepik, Soidla, Suvi, Reinumägi, Telpt.

Doktorikraadi kaitsvate üliõpilaste arv (aastas)	Eesti ülikoolides doktorikraadi kaitsvate üliõpilaste arv aastas. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	153 (2006/2007. õppeaasta)	250
Välismaalastest doktorantide osakaal	Eesti ülikoolides õppivate välisdoktorantide (elukohamaa ei ole Eesti) osakaal kõikide doktorantide hulgas. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	3,3% (2007/2008. õppeaasta)	10%

Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamisel on peamiseks prioriteediks olnud doktorioõppe kvaliteedi ja efektiivsuse tõstmine. 2005. aastal käivitati doktorikoolid (10 doktorikooli), suurendati doktorantide õppetoetust kaks korda ja laiendati toetuse saajate ringi kõigile riigitellimuse alusel õppivatele doktorantidele. Lisaks on pidevalt suurendatud doktorioõppe riiklikku koolitustellimust: 2007/2008. õppeaastal tõusis see 20 koha võrra ehk 270ni. Piiratud rahaliste vahendite kontekstis on 2008/2009. õppeaasta doktorioõppe riiklik koolitustellimus jäänud samale tasemele, mistõttu võib järgnevatel aastatel toimuda ambitsioonikate eesmärkide ümberhindamine. Alates 2002. aastast antakse doktorantidele riikliku koolitustellimuse raames võimalus õppida välismaal, milleks on stipendiumi saanud 81 inimest (nendest on doktorikraadi tänaseks kaitsnud 15). 2006. aastal kinnitas haridus- ja teadusminister Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006–2015, mis keskendub rahvusvahelistumist toetava õigusliku keskkonna arendamisele, õppetegevuse rahvusvahelistumise toetamisele (üliõpilaste mobiilsuse suurendamine, välisõppejõudude ja doktorantide kaasamine ning õppekavade rahvusvahelistumise toetamine) ning rahvusvahelistumise tugisüsteemi väljaarendamisele. Strateegia raames on doktorioõppes juba käivitatud välisdoktorantide Eestis õppimise pikaajaline skeem ning välisdoktorantide lühiajalise uurimis- ning õppetöö toetamise skeem. Järelkasvu suurendamist toetavad meetmed on pikaajalise mõjuga, mistõttu nende mõjud avalduvad alles järgnevatel aastate jooksul. Meetmete pikaajaline mõju ning mitmed valitsusest otseselt mittesõltuvad tegurid muudavad valitsuse poolt seatud eesmärgi doktorikraadi kaitsvate üliõpilaste osas ambitsioonikaks. Seetõttu on kavandatud meetmete kiire ja kavakohane käivitamine eesmärkide saavutamiseks äärmiselt oluline.

Tipptheadlaste arendamiseks on Eestis siiani rakendatud meetmeid üsna väikeses mahus. Peamine tipptheadlaste toetamise skeem on olnud teaduse tippkeskuste arendamine, mida rakendati perioodil 2002–2007.

Teadlaste järelkasvu suurendamiseks toetati esmakordselt teaduse populariseerimist 2007. aastal 950 tuhande krooni ulatuses, 2008. aasta eelarves kasvas see summa 2 miljoni kroonini. Toetatavate tegevuste hulka kuuluvad teaduse populariseerimine ja teadusliku maailmavaate propageerimine, ühiskonna teadmispõhise majanduse alase teadlikkuse tõstmine, teadushuvi äratamine keskkooliõpilastes, teadlase, inseneri ja innovaatori kutse väärtustamine. Samuti on viimastel aastatel oluliselt kasvanud riikliku õpilastööde konkursi ja üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi preemiasummad ja osavõtt. 2008. aastal algatati noorte leiutajate konkurss ning ilmuma hakkas õpilaste teadusajakiri „Akadeemiak”. Sihtasutuse AHHA koordineerimisel osaletakse edukalt Euroopa teadlaste öö ürituste läbiviimisel, mis oma üleriigilise iseloomu tõttu on äratanud tähelepanu kogu Euroopas.

Meetmed

1. Doktorantidele atesteerimispõhise doktoranditoetuse maksmise süsteemi loomine ja rakendamine.²⁷ (2008-2010).
2. Doktorantide sotsiaaltagatiste süsteemi (vanemahüvitis, pensionikindluste staaž) loomine ja rakendamine (2010-2011).
3. Doktorioõppe riikliku koolitustellimuse suurendamine riigieelarveliste vahendite kaudu

²⁷ Doktorantide atesteerimine on ülikooli atesteerimiskomisjoni poolt hinnangu andmine doktorandi edasijõudmisele doktorioõpingutes nii õppe- kui teadustöö osas. Atesteeritakse doktorandi koostatud õppe- ja teadustöö kava (individuaalplaani) täitmist. Doktorantide atesteerimine viiakse läbi iga õppeaasta lõpus, kusjuures atesteerimine peab olema lõpetatud hiljemalt järgmise õppeaasta alguseks. Mudeli rakendamisel pikendatakse ka doktoranditoetuse maksmise perioodi – kümnelt kuult kaheistkümnelle. Toetust makstakse kõigile atesteerimise läbinud doktorantidele.

eelistades LTT õppevaldkondi²⁸ (2008-2011).

4. Uute doktorikoolide loomise või olemasolevate tugevdamise toetamine Eesti ülikoolide doktoriõppe efektiivsuse suurendamiseks, ülikoolidevahelise koostöö tugevdamiseks ja doktorantide juhendamise kvaliteedi tõstmiseks (2008-2015).
5. Täiendavate doktorantuurikohtade loomine mitteresidentidest üliõpilastele, kelle sooviks on kaitsta doktorikraad Eesti ülikoolide juures teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias nimetatud võtmevaldkondades²⁹ (2008-2015).
6. Eesti doktorantide õppe toetamine välismaal, võimaldades individuaalplaani täitmises edukatel doktorantidel õpingute jooksul vähemalt korra külastada uurimistöo eesmärgil välisülikooli/teadusasutusi või läbida õppekursusi välismaa ülikoolis/teadusasutuses eesmärgiga soodustada teadmiste vahetust ja siiret ning võrgustike loomist teiste ülikoolidega (2008-2015).
7. Võimaluste loomine doktorantuuri osaliseks läbimiseks väljaspool ülikooli koostöös teiste teadus- ja arendustegevuse asutuste või ettevõtetega (doktorandi juhendamise toetamine) (2008-2013).
8. Täiendavate järel doktorikohtade avamine (2008-2011).
9. Tipteadlaste ja välisõppejõudude korralistele ametikohtadele (3-5 aastat) palkamise toetamine (2008-2013).
10. Eesti kõrgkoolide rahvusvahelise nähtavuse parandamine potentsiaalse sihtrühma hulgas (Eesti kõrgkoolides õppimis- ja töötamisvõimaluste tutvustamine välismaal, väljapanekute toetamine olulistel rahvusvahelistel messidel jne)³⁰ (2008-2015).

Alaeesmärk 2: Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Ajakohastatud uute teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni infrastruktuuride maht	Riigieelarveliste vahendite arvel loodud uute või ajakohastatud teadus- ja arendusasutuste infrastruktuuri pindala. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	957 ³¹ m ² (2008)	6000 m ²
Välismaistest allikatest finantseeritud teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal SKPst	Teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal SKPst, mis on tehtud rahvusvahelistest fondidest või rahvusvaheliste lepete alusel saadud rahast, välismaalt laekunud tellimus- ja lepinguliste tööde tasust. <i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet	0,19% (2006)	0,19%

Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamisel on valitsusel olnud kaks peamist prioriteeti: konkurentsivõimelise infrastruktuuri arendamine ning teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelistumist toetava tugisüsteemi arendamine.

Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamisel on peamiseks tegevuseks olnud teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri arendamise programmi pilootfaasi rakendamine (2004–2006). Programmi raames toetati teaduse infrastruktuuri arendamist 440 miljoni krooni ulatuses. Selle arvel soetati eelkõige aparatuuri, kuid renoveeriti ka erinõuetega ruume kõrgtehnoloogiliste seadmete jaoks ja vähesel määral ka kabinetipinda. Toetust infrastruktuuri arendamiseks said Keemilise ja Bioloogilise Füüsika

28 Prognoos 2008/2009. õa – 270, 2009/2010. õa – 280.

29 Lisaks toetatakse välisdoktorantide 3–10-kuulist õppe- ja teadustööd Eesti ülikoolide kõrgel tasemel teadusrühmade juures, valdkondlikke piiranguid seadmata.

30 Eraldi tegevused käivitatakse ka välismaale suundunud Eesti päritolu teadlastega sidemete hoidmiseks.

31 Hinnanguline, kuna teadus- ja arendustegevuse infrastruktuuri arendamise programmi pilootfaasi rakendamise (2004–2006) lõpparuanded esitatakse 2008. aasta juunis. Mõned hanked 2006. aasta lisaelarvest eraldatud 210 miljoni krooni arvel ei ole veel täidetud teadusaparatuuri hangete pikaajalise iseloomu tõttu.

Instituut, Tallinna Tehnikaülikool (neli projekti), Eesti Biokeskus ja Tartu Ülikool (kaks projekti). Aastatel 2008–2015 on kavas Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud investeringute kava alusel ELi struktuurivahendeid kaasates luua uusi ja renoveerida kokku hinnanguliselt 25 000 m² teadus- ja arendustegevuse infrastruktuure.

Eesti teaduse rahvusvahelistumise eesmärgil osalevad Eesti teadlased Euroopa teaduse ja tehnika alase koostöövõrgu COST (*European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research*), Euroopa Tuumauuringute Organisatsiooni (CERN) ja Euroopa Molekulaarbioloogia Organisatsiooni (EMBO) töös. 2007. aastal sõlmiti kosmosealase koostöö kokkulepe Euroopa Kosmoseagentuuriga (ESA), mis avab siinsetele ettevõtjatele võimaluse tihedamalt agentuuri töös osaleda. Kahepoolsete riikidevaheliste teadus- ja arendustegevuse lepingute rahastamine toimub Eestis Eesti Teadusfondi (nt Parrot programm) kaudu. Samuti jätkatakse ühist rahastamismudelit Ameerika Ühendriikidega põlevkivitehnoloogiate arendamise toetamiseks, osaletakse EUREKA võrgustikust väljakasvavas ühises rahastamismudelis EUROSTARS jne.

Samuti on Eesti olnud üks edukamatest uutest liikmesriikidest Euroopa Liiduraamprogrammidest raha taotlemisel. Kasvanud on nii edukate projektide arv kui ka Euroopa Komisjoni poolne rahastamine. Näiteks moodustab VII raamprogrammi esimese aastaga Euroopa Komisjoni poolse rahalise toetuse maht Eesti partneritele juba üle 50% kogu VI raamprogrammis saadud toetustest. Samuti ületab Eesti taotluste edukus ELi liikmesriikide (EU27) keskmist edukust.

Meetmed

1. Teadlaste ja tippspetsialistide koolitamiseks ning rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks teadus- ja arendustegevuseks vajaliku teadus- ja arendusasutuste ja kõrghariduse infrastruktuuri kaasajastamise programmi käivitamine ja elluviimine (2008-2013).
2. Teadus- ja arendustegevuse aparatuurse infrastruktuuri arendamise teekaardi väljatöötamine (2008-2009).
3. Üle-eestilise tuumiklaborite (infrastruktuuri ühiskasutuse) kontseptsiooni väljatöötamine ja nende võrgu väljaarendamine, pidades silmas eeskätt Läänemere regiooni vajadusi³² (2008-2013).
4. Teadusasutuste poolt välisprojektide ja -lepingute täitmise soodustamine hakates pakkuma kaasfinantseerimist ja toetust välisprojektides osalemisega seotud kulude katteks (2008-2013).

Alaeesmärk 3: Teadus- ja arendustegevuse rahastamise parem fokuseerimine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Kõrgekvaliteediliste publikatsioonide arv	Eesti teadlaste teaduspublikatsioonide arv rahvusvaheliselt tunnustatud bibliomeetrilises andmebaasis ISI Web of Science. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	967 (2007)	1250

Teadus- ja arendustegevuse rahastamise paremaks fokuseerimiseks teadus- ja arendustegevuse strateegia võtmevaldkondadele viidi aastatel 2001–2007 ellu teaduse tippkeskuste programm. Skeemi raames eraldati täiendavaid ressursse konkursi alusel väljavalitud teaduse tippkeskustele, seejuures tegutsesid ligikaudu 80% rahastatud tippkeskustest strateegia prioriteetsetes valdkondades. Aastatel 2004–2006 toetati tippkeskuste infrastruktuuri arendamist 100 miljoni krooniga.

Samuti on pidevalt suurendatud erinevate teaduse rahastamise instrumentide mahtusid. 2008. aasta riigieelarves suurendati teadus- ja arendusasutuste teadusteemade

³² Meetme eesmärgiks on rajada baaslaborid (akrediteeritud laborid) ja suurendada nende võimet osutada teenuseid tööstusettevõtetele.

sihtfinantseerimise, grantfinantseerimise, baasfinantseerimise ning teadus- ja arendusasutuste infrastruktuurikulude mahtu 30% võrra. Lisaks töötas valitsus Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007–2013 „Teadmistepõhine Eesti” rakendusplaanis 2007. aastal välja riiklike teadus- ja arendustegevuse programmide koostamise põhimõtted prioriteetsetes valdkondades ning kinnitas nende põhimõtete alusel koostatud Eesti energiatehnoloogiate programmi. Riiklike programmide eesmärgiks on kontsentreerida kvaliteetseks teadus- ja arendustegevuseks vajalikku kriitilist ressursi ning suunata see teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkondadesse, mis on olulised majandusarengule ning mille potentsiaal võimaldab saavutada olulisi tulemusi maailma eesliiniteaduses. Eesti energiatehnoloogiate programmi eesmärgiks on arendada Eestile unikaalseid põlevkivitehnoloogiaid ja uusi, peamiselt taastuvatel energiaallikatel põhinevaid energiatehnoloogiaid.

Meetmed

1. Uute teaduse tippkeskuste valimine ja rahastamine (2008-2013).
2. Teaduse evalveerimissüsteemi ümberkorraldamine (2008-2010).
3. Teaduse baas-, grant- ja sihtfinantseerimise instrumentide funktsionaalsuse analüüsi läbiviimine ja nende finantseerimisinstrumentide ümberkorraldamine ning teaduse rahastamisinstrumentide mahtude suurendamine (2008-2012).
4. Eesti energiatehnoloogiate riikliku teadus- ja arendustegevuse programmi elluviimine (2008-2013).
5. Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teadus- ja arendustegevuse programmi käivitamine ja elluviimine (2009-2014).
6. Eesti biotehnoloogia teadus- ja arendustegevuse programmi käivitamine ja elluviimine (2009-2014).
7. Eesti materjalitehnoloogiate teadus- ja arendustegevuse programmi käivitamine ja elluviimine (2010-2015).

EESMÄRK 5: Ettevõtete tootlikkuse ja rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine

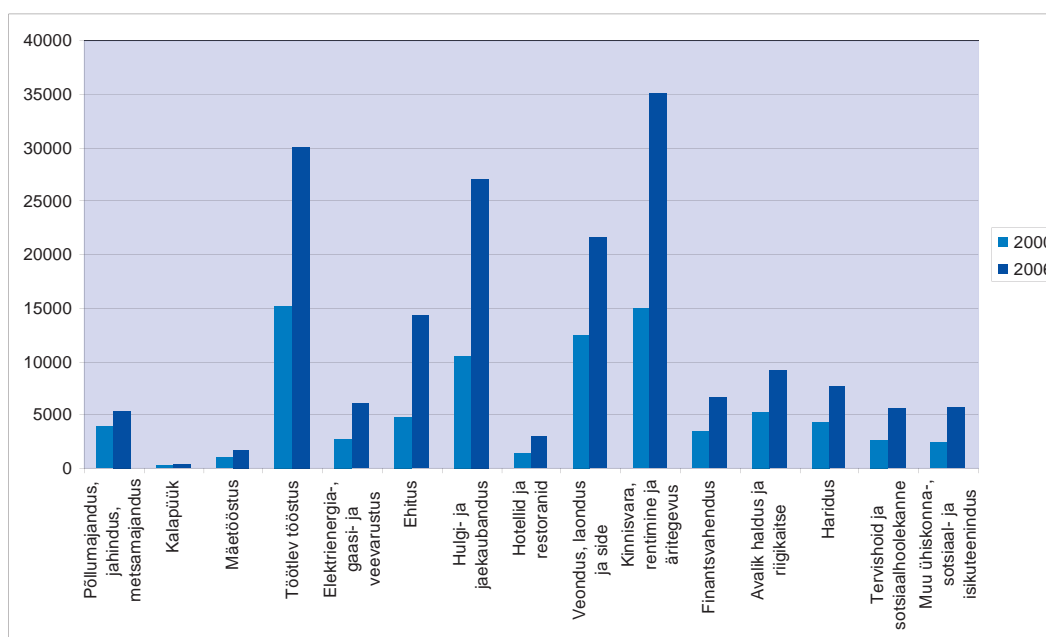
Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Tootlikkus töötaja kohta EL27 keskmisest	Eesti tootlikkus töötaja kohta Euroopa Liidu 27 liikmesriigi keskmisest. <i>Allikas: Eurostat</i>	64,7% (2007)	80%
Tunnitootlikkus töötaja kohta EL15 keskmisest	Eesti tunnitootlikkus töötaja kohta Euroopa Liidu 15 liikmesriigi keskmisest. <i>Allikas: Eurostat</i>	49,8% (2007)	58%

Eesti majandus on alates 2000. aastast väga kiiresti arenenud. Tekkinud on hulk tugeva turupositsiooniga ettevõtteid, kellel on head väljavaated edasiseks arenguks. Ettevõtete majandusnäitajad on kordades paranenud. Näiteks on stabiilselt kasvanud Eesti ettevõtete tegevusmaht nii kodu- kui välisurgudel. Eesti ettevõtluse netokäive on viimase kümne aasta jooksul enam kui kolmekordistunud, ületades 2007. aastal 775 miljardi Eesti krooni piiri (2005. aastal oli vastav näitaja vaid 500 miljardit Eesti krooni). Samuti on Eesti Statistikaameti andmetel kasvanud Eesti ettevõtete kaupade ekspordikäive, mis 54 miljardilt kroonilt 2000. aastal on tõusnud 125 miljardi kroonini 2007. aastal.

Ettevõtete jaotus tegevusalade lõikes on viimase kümneaasta jooksul püsinud küllaltki stabiilne. Maksu- ja Tolliameti andmetel oli 2007. aastal Eestis kõige rohkem ettevõtteid teenuste sektoris, kus tegutseb üle 17 600 ettevõtte ehk 32% kõigist Eestis tegutsevatest ettevõtetest. Kõige rohkem töötajaid on hõivatud töötlevas tööstuses, kus töötab 27% tööealisest elanikkonnast. Suurim hõivekasv on 2000. ja 2007. aasta võrdluses toimunud majutus-, toitlustus- ja äriteenindussektoris, samuti on suurenenud hõive tervishoius, hariduses, hulgimüügis, ehituses ja töötlevas tööstuses. Hõivatute arv on vähenenud põllumajanduses, transpordis ja sides, mäetööstuses ja energeetikas ning vähesel määral ka jaekaubanduses.

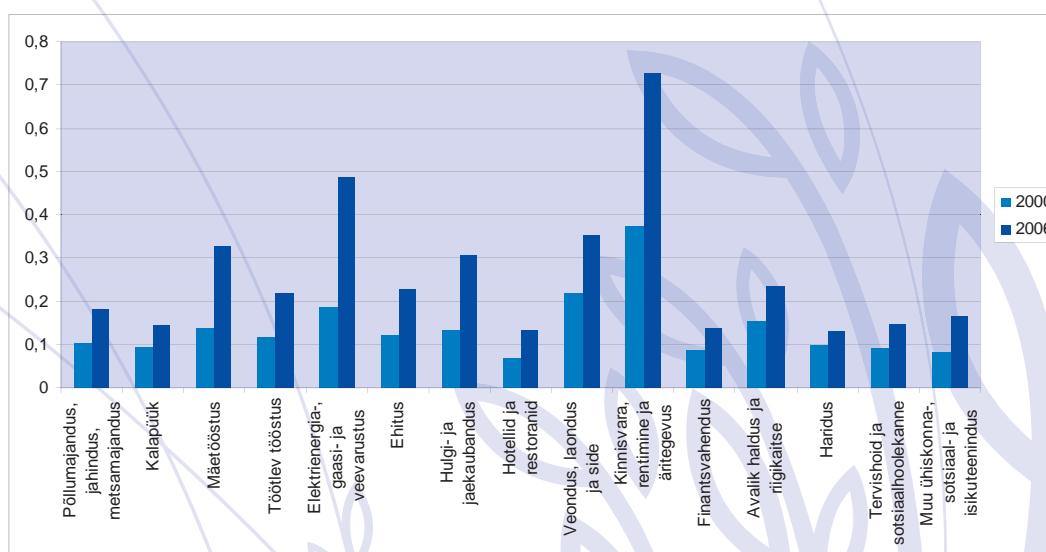
Märkimisväärselt on kasvanud ka Eesti ettevõtetes loodav lisandväärtus. Seitsme aastaga on vahe Euroopa Liidu keskmisega võrreldes vähenenud 20 protsendipunkti. 2007. aastal moodustas Eesti tootlikkus töötaja kohta 64,7% ning töötatud tunni kohta 49,8% Euroopa Liidu keskmisest. Viimastel aastatel on üheks SKP kasvu mootoriks olnud sisetarbimine. Suurim lisandväärtuse kasv absoluutsummates on toimunud järgmistel tegevusaladel: kinnisvara, rentimise ja äritegevuse sektor, hulgi- ja jaekaubandussektor ning töötlev tööstus (vt joonis 16). Arvestades ka tööhõive struktuurseid muutusi, on protsentuaalselt suurim lisandväärtuse kasv toimunud elektrienergia-, gaasi- ja veevarustusega seotud tegevusalades, mäetööstuses ning hulgi- ja jaekaubanduses (vt joonis 17).

Joonis 16: Eesti majanduses loodud lisandväärtus (miljonit krooni)

Allikas: Eesti Statistikaamet

Joonis 17: Tootlikkus töötaja kohta (miljonit krooni aastas)

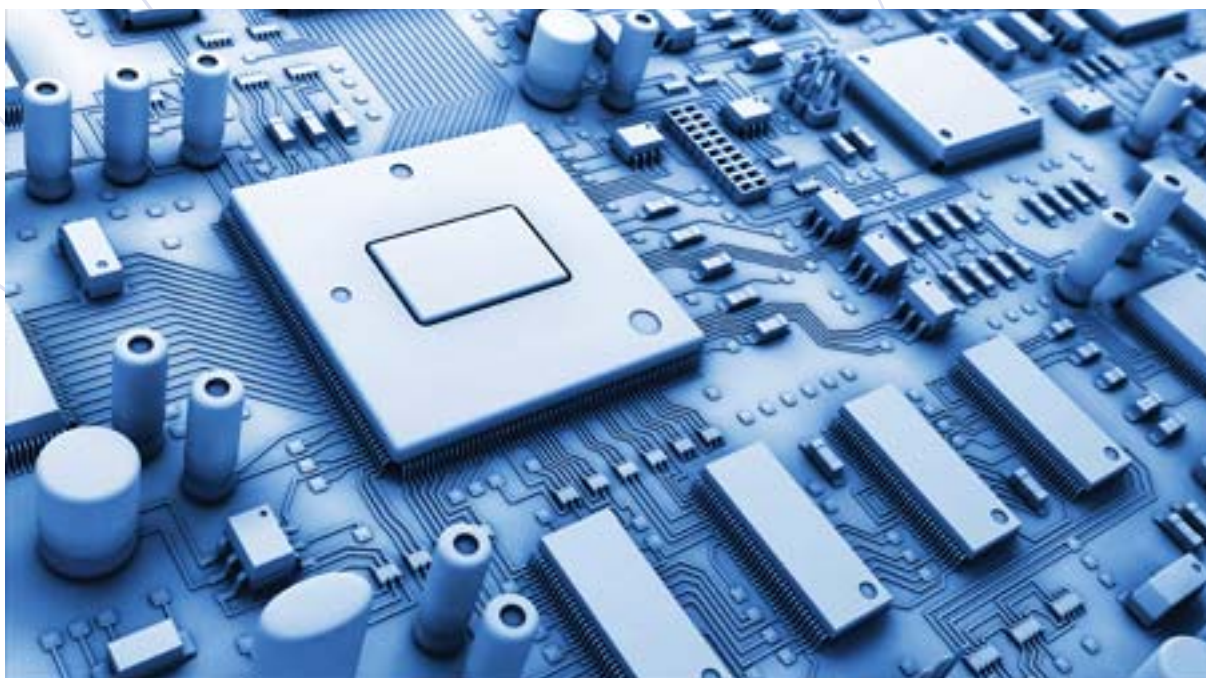
Allikas: Eesti Statistikaamet

Eestis on tänapäevase majanduse olulistes harudes, nagu teadmistemahukas teenuste pakkumine ja töötlev tööstus, tootlikkus ikka veel mitu korda madalam kui Euroopa Liidu rikkaimates riikides. Näiteks äriteenuste valdkonnas on tootlikkus 21% Iirimaa ja Taani ning 30% Soome tasemest. Tegevusalade lõikes on kõige suurem tootlikkuse mahajäämus töötlevas ja hankivas tööstuses, energeetikas ja ehituses, kus lisandväärtus moodustab vaid 7–18% Euroopa Liidu kõrgema tulutasemega liikmesmaade omast. Töötlevas tööstuses on tootlikkus teiste Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses tagasihoidlik – näiteks on tootlikkus töötlevas tööstuses Rootsis 5,5, Soomes 6,9, Iirimaa 14,9, Sloveenias 2,2 ja Poolas 1,61 korda kõrgem kui Eestis. Lisandväärtuse kasv töötlevas tööstuses on seotud selle sektori

struktuuriga, kus vaatamata kiirele arengule domineerivad valdavalt võrdlemisi madala lisandväärtusega allhankete keskendunud ettevõtted. Tartu Ülikooli teadlased³³ on väitnud, et kui Eesti töötleva tööstuse kõigis harudes saavutatakse Euroopa Liidu arenenuimate riikide vastava tööstusharu tootlikkus töötaja kohta, kuid Eesti töötajate jaotus tööstusharude vahel jääks muutmata, jõuaks Eesti tootlikkus ainult 56%-ni Iirimaa, 78%-ni Saksamaa, 80%-ni Soome ja 90%-ni Taani tasemest.

Makromajanduslikult mõjutab ettevõtete konkurentsipositsiooni Eesti üldine konvergens Euroopa Liiduga, ennekõike tootmissisendite kallinemine. 2008. aasta jaanuaris kasvasid ettevõtete tootja- ja ekspordihinnad võrreldes 2007. aasta jaanuariga vastavalt 8,3% ja 6,7%. Tööjõukulude kiire kasvu tingimustes on mitmetes tööstusharudes tööviljakus küll tõusnud, kuid jääktulu selgelt vähenenud. Lisandväärtuse kasvutempo taastamiseks ja konkurentsivõime suurendamiseks vajavad nimetatud tööstusharud ulatuslikke investeeringuid ettevõtte arendamise seisukohast kriitilistesse teadmistesse, tootearendusse, uude tehnoloogiasse, turundusse ja juhtimiskvaliteeti.

Eestis on suurenenud nii uuenduslike ettevõtete osakaal kui ka ettevõtete investeeringud uuendustegevusse. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete ning teenindussektori innovaatilisuse kiire kasvu toel suurenes uuenduslike ettevõtete osakaal 36%lt 2000. aastal 48,1%ni 2006. aastal, ületades seejuures Euroopa Liidu keskmist (44%). Eesti ettevõtete peamine uuendustegevus seisneb uute seadmete soetamises ja kasutuselevõtus, mis moodustas umbes 87% kõigist innovatsioonikuludest. Oluliselt vähem investeeriti nii ettevõttesisesesse kui väljast tellitud arendustöösse ning uute teadmiste loomisesse (nõustamine, konsultatsioonid, patentide või litsentside omandamine).

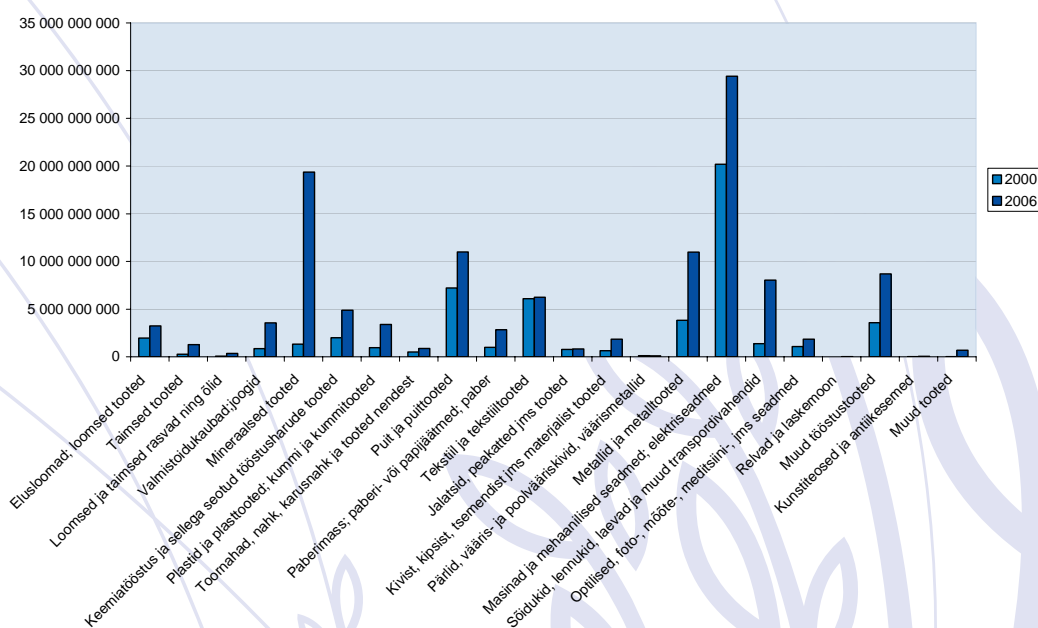
Teadus- ja arendustegevusega tegeleb Eestis ligikaudu 350 ettevõtet (2005. aasta andmed). Nendest ettevõtetest tegelevad vähem kui 50% töötlevas tööstuses (elektroonika ja optikaseadmete tootmine, keemiatööstus, toiduainetetööstus). Teenindusettevõtetest (210) on teadus- ja arendustegevusega tegelevaid ettevõtteid kõige rohkem info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas. Teadus- ja arendustegevusse investeerinud ettevõtete tagasihoidlik arv peegeldab Eesti majandusstruktuuri, kus seni on pöörõhk olnud tootmismahude kasvatamisel ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtul. Toote- ja tehnoloogiaarendus kui üks konkurentsivõime tagaja on selgelt jäänud tahaplaanile.

33 Varblane, U. et al (2008). Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated. Eesti Arengufond.

Olukorras, kus Eesti ettevõtete tootmiskulud lähenevad arenenud riikide tasemele, on tootlikkuse tõus ainsaks võimaluseks säilitada või parandada ettevõtte rahvusvahelist konkurentsipositsiooni. Täna tegeleb Eestis enamik ettevõtteid koduturu teenindamisega – eksportivaid ettevõtteid on vaid 14,7% kõigist ettevõtetest. Eksportivaid tööstusettevõtteid oli 2006. aastal 41%. Eesti ekspordi keskmine aastane kasv aastatel 2000–2006 oli 13% (SKP keskmine kasv jooksevhindades oli samal perioodil ca 13,6% aastas). Ekspordi kogumahust kiiremini on tõusnud kaupade eksport (keskmiselt 14,7% aastas) ning aeglasemalt teenuste eksport (keskmiselt 9,5% aastas).

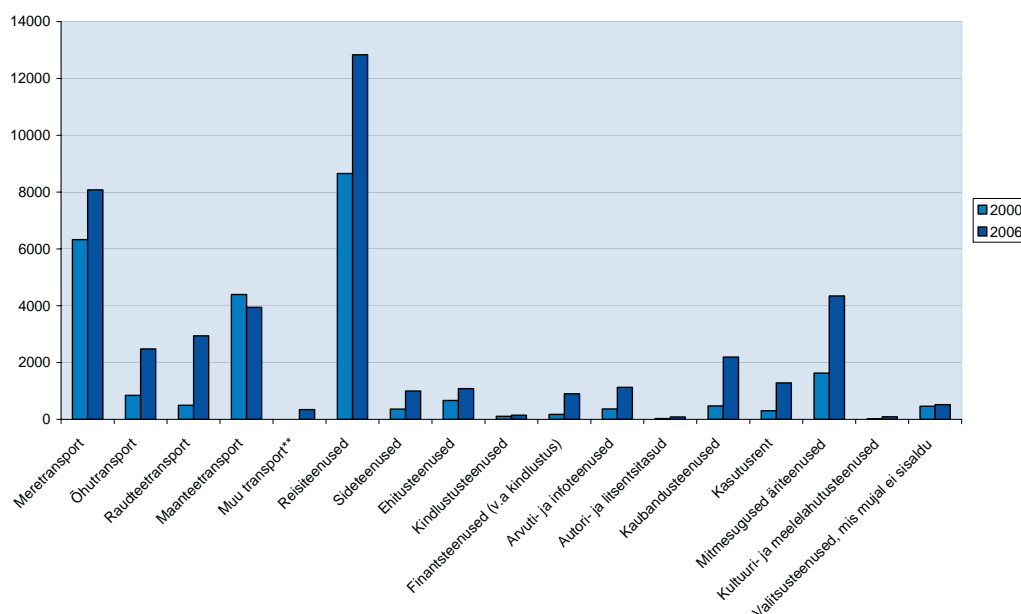
Eesti suurimaks eksportkaupade grupiks on olnud masinad ja mehaanilised seadmed, mille osatähtsus kaupade koguekspordis langes perioodil 2000–2006 37%lt 25%ni. Suurimaks kasvavaks kaubagrupiks on olnud mineraalsete toodete eksport (ehk valdavalt transiit), mis 2006. aastal moodustas ligikaudu 16% koguekspordist, 2000. aastal aga vaid 2% (vt joonis 18). Samas on ilma mineraalsete toodete ekspordita ekspordinäitajate kasv ikkagi märkimisväärne – perioodil 2000–2006 kasvas eksport keskmiselt 11,7% aastas. Teenuste ekspordist moodustasid 2006. aastal 72% transpordi- ja turismiteenused. Seega on Eesti ekspordi kasv olnud suhteliselt stabiilne ning ekspordi struktuuris ei ole toimunud märkimisväärsed muutusi kõrgemal lisandväärtusel põhinevate toodete suunas. Kes- ja kõrgtehnoloogiliste tööstusharude eksport vähenes 25%-lt 2000. aastal 8%-ni 2006. aastal.

Joonis 18: Eesti kaupade eksport kaubagrupiti

Allikas: Eesti Statistikaamet

Joonis 19: Eesti teenuste eksport tegevusalade lõikes

Allikas: Eesti Pank

Eesti majanduse väiksust arvestades on oluline tähelepanu pöörata ka Eestisse tehtud otsestele välisinvesteeringutele. 2008. aasta esimese kvartali seisuga oli Eestisse tehtud 176 miljardit krooni eest välisinvesteeringuid, mis moodustab ligikaudu 70% Eesti sisemajanduse koguproduktist. Suurimad otsesed välisinvesteeringud on Eestisse tehtud Rootsist (39,7%) ning Soomest (24,6%). Tegevusaladest olid 2007. aasta lõpu seisuga suurimad otseinvesteeringute mahud suunatud finantsvahendusse (31,3%) ja kinnisvara sektorisse (29,3%).

Valitsus on võtnud Eesti ettevõtete arendamisel tähelepanu alla kaks peamist suunda. Esiteks, nende ettevõtete loomine ja toetamine, kes investeerivad teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni, ning teiseks, nende ettevõtete motiveerimine, kes teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga täna veel ei tegele. Homsed ettevõtted peavad olema tänastest uuendusmeelsemad, tootlikumad ja kasumlikumad ning nende tegevus peab olema suunatud kõrgema lisaväärtuse loomisele, sest vastasel juhul ei ole nad kasvava konkurentsi tingimustes jätkusuutlikud. Selles kontekstis on oluline kapitalituru arendamine, investeeringute toetamine nii uutesse kui ka juba olemasolevasse tehnoloogiasse, ettevõtete töötajate ja juhtide koolitamine, ekspordi toetamine ning rahvusvaheliste investeeringute kaasamine.

Alaeesmärk 1: Ettevõtete strateegiliste kompetentside arendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Innovaatiliste ettevõtete osakaal	Innovaatilise tegevusega ettevõtted (ettevõtted, kes tegelevad teadustegevuse soetamise, masinate ja seadmete soetamise, teadus- ja arendustegevusega jne). Allikas: Community Innovation Survey (CIS)	48,1% (2006)	>45%
Täistööajaga teadlaste ja inseneride arv ettevõtlussektoris 1000 hõivatu kohta	Teadlaste ja inseneride summaarne täistööaja ekvivalent 1000 hõivatu kohta ettevõtlussektoris. Allikas: Eesti Statistikaamet	1,8 (2006)	3,3

Ettevõtete osakaal, kes on viimase 12 kuu jooksul koolitanud vähemalt pooli oma töötajaid	Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ³⁴	39% (2005) 2008 tulemused selguvad sügisel	45%
--	--	---	-----

Ettevõtjate teadmiste ja oskuste arendamiseks on alates 2001. aastast toetatud ettevõtete juhtide ja töötajate koolitamist, täiend- ja ümberõpet ning ettevõttevälise konsultandi kaasamist. 2004. aastal käivitus mentorlusprogramm, mis võimaldab alustaval ettevõtjal leida endale juhendaja kogunud ettevõtjate või valdkonnaspetsialistide seast. Toimub ka juhtimiskvaliteedi arendamine, mis hõlmab ettevõtete kesk- ja tippjuhtide koolitamist, uudsete juhtimistavade levitamist, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete teadlikumale juhtimisele suunamist ning juhtimiskvaliteedi süsteemseks arendamiseks vajalike töövahendite väljatöötamist. Aastatel 2005–2007 viidi Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetusel kokku 150 Eesti ettevõttes läbi innovatsiooniaudit, mille eesmärgiks oli ettevõtete juhtide innovatsiooniteadlikkuse tõstmine ning motiveerimine oma ettevõttes innovaatilisi tegevusi algatama, toetama ja teostama. Saadud kogemustele tuginedes töötatakse välja ettevõtete baasdiagnostika teenus.

Meetmed

1. Ettevõtete juhtide ja töötajate koolituse ning nõustamisteenuse kasutamise toetamine senisest suuremas mahus ja pikemaajaliste koolitus- ja arengukavade toetamise kaudu (2008-2013).
2. Ettevõtluskonsultantide akrediteerimissüsteemi ning konsultantide võrgustiku arendamine nõustamisteenuse kvaliteedi tõstmiseks ning kvaliteetse nõustamisteenuse kättesaadavaks tegemiseks (2008-2013).
3. Koolitusteenuse hankimine ja vahendamine Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt valdkondades, kus turg koolitusteenuseid vajaliku kvaliteediga ei paku, sh ekspordi valdkonna koolitused, koolitused alustavale ettevõtjale, koolitused koostööserialaliitudega, ettevõtluskonsultantide võrgustiku arendamine nõustamisteenuse kvaliteedi tõstmiseks ning kvaliteetse nõustamisteenuse kättesaadavaks tegemiseks, ettevõtlusdiagnostika pakkumine ettevõtjatele, mentorlusprogramm ettevõtjatele (2008-2013).
4. Arendustöötajate (teadurid-insenerid, disainerid, turundusjuhid, arendusprojektide juhid nii Eestist kui ka välismaalt) värbamise skeemi väljatöötamine ja rakendamine (2008-2013).

Alaesmärk 2: Ettevõtete rahvusvahelistumise toetamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Kaupade ja teenuste ekspordi osakaal SKPs	Eesti ettevõtete kaupade ja teenuste ekspordi (sh nii eksport ELi riikidesse kui ka kolmandatesse riikidesse) osakaal SKPs. Allikas: Maksu- ja Tolliamet	72,8% (2007)	75%

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus pakub ettevõtjatele rahvusvahelistumisega seotud infoteenuseid (päringute ja ärikontaktide vahendamine, ekspordi- ja investeerimisteemalised andmebaasid). Ettevõtjaid nõustatakse ja abistatakse välisriiki investeerimisel, ning tootmissisendite ja tehnoloogiate leidmisel. KredEx pakub ettevõtjatele ekspordigarantiid, kindlustades ekspordi krediidiriske ja võimaldades ettevõtjal klientidele paremaid maksetingimusi pakkuda ning uutele turgudele siseneda. Lühiajaliste ekspordigarantiide (3–6 kuud) kõrval pakutakse ka kesk- ja pikaajalisi garantiisid. Samuti toimub

³⁴ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellitatav uuring „Eesti väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused“. Indikaatori tasemed selguvad 2008 ja 2010, mitte igal aastal. Uuringu valimisse on kaasatud alla 250 töötajaga ettevõtted.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu militaarhangete vastuostude vahendamine (vastuostukohustuslase nõustamine Eesti partnerite osas, vastuostutehingute auditeerimine, jälgimine ja aruandlus).

Meetmed

1. Ettevõtetele antava turundustoetuse sihtrühma laiendamine ekspordiplaani elluviimiseks, kaasates ka alles ekspordiga alustavaid ettevõtteid (2008-2013).
2. Messidel osalemise toetamise võimaldamine ettevõtjatele, kes soovivad üksi või ühisstendiga messil osaleda või ühiselt messi külastada (2008-2013).
3. Ühisturundustoetuse pakkumine ettevõtjatele, kes soovivad koos (katusorganisatsiooni eestvedamisel) läbi viia turundusüritusi (2008-2013).
4. Kesk- ja pikaajaliste ekspordigarantiide skeemi laiendamine pakkumaks garantiisid senisest oluliselt suuremas mahus³⁵ (2009-2013).
5. Rahvusvahelistumise infoteenuste raames ettevõtjatele pakutava teabe oluline laiendamine ning sihtgrupi teadlikkuse tõstmine pakutavatest võimalustest (2008-2013).

Alaesmärk 3: Välisinvesteeringute soodustamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Väliste otseinvesteeringute osakaal SKPs	Eesti positsioon ELi 27 liikmesriigi hulgas väliste otseinvesteeringute mahu suhtena SKPsse. Allikas: Eurostat	Kolmas koht–72,7% (2006)	Koha säilitamine kolme parima hulgas

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus korraldab koostöös partneritega investorite teavitus- ja kontaktüritusi ja seminare ning koostab ja levitab infomaterjale. Info ja materjalide jagamine ettevõtetele ja investoritele on enamasti proaktiivne, kontaktüritustele kaasamine on seni olnud reaktiivse iseloomuga. Valitsuskabinetis 2006. aasta aprillis heakskiidu saanud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse välisesindajate arengukava kohaselt on sihtasutuse välisesindajate võrgustik esindatud 9 riigis (Soome, Rootsi, Venemaa, Saksamaa, Suurbritannia, Ukraina, Jaapan, USA, Hiina).

Meetmed

1. Investorteeninduse päringute ja informatsiooni koondamine ning sidumine ettevõtja ühtse kontaktpunkti lahendusega (2009).
2. Eesti välisesindajate võrgustiku tegevuse ümberkujundamine võimaldamaks neil pakkuda sobiva suunitluse ja mahuga teenuseid Eesti eksportööridele ning välisinvestoritele (2008-2013).
3. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse välisesindajate võrgustiku tugevdamine eesmärgiga luua proaktiivsed välisinvestorite Eesti jaoks prioriteetsetesse sektoritesse kaasamise lahendused (2009-2013).
4. Suurtele investoritele (alates teatud investeeringu mahust) paindliku toetuste kombineerimise ja pakkumise kontseptsiooni väljatöötamine (2009).

35 Sh KredExi sihtkapitali suurendamine 100 miljonilt kroonilt 500 miljoni kroonini ning potentsiaalsete kahjude hüvitamise mehhanismi muutmine.

Alaeesmärk 4: Investeeringute toetamine tehnoloogiate, toodete ja teenuste arendamiseks

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Ettevõtete innovatsioonikulutused (osatähtsus käibes)	Innovatsioonikulutuste (teadmiste soetamine, masinate ja seadmete soetamine, ettevõttesisene ja ettevõtteväliline teadus- ja arendustegevus) osatähtsus käibes. <i>Allikas: CIS</i>	4,6% (2006)	2,2%
Erasektori teadus- ja arendustegevuse kulutused %na SKPst	Ettevõtlussektori poolt finantseeritud siseste teadus- ja arendustegevuskulude osatähtsus SKPst. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	0,53% (2006)	1,05%
Uutest toodetest saadava müügitulu osatähtsus ettevõtete kogukäibes	Ettevõtte jaoks uutest kaupadest ja teenustest saadava müügitulu osatähtsus ettevõtete kogukäibes. <i>Allikas: CIS</i>	9,3% (2006)	12,8%

Ettevõtete investeeringute toetamiseks pakutakse ettevõtetele laenukäendusi ning infrastruktuuri arendamise toetust. Laenu- ja liisingukäenduste ning pangagarantii käenduste pakkumine jätkub ka edaspidi. Ettevõtluse infrastruktuuri ajakohastamist on toetatud nii ettevõtete projektide rahastamise kui ka kohalike omavalitsuste poolt rajatavatesse tööstusaladesse investeerimise kaudu. Edaspidi samasisulist programmi ei jätkata. Teadus- ja arendustegevuse programmi raames on aastatel 2004–2007 toetatud 160 eel- ja rakendusuringu ning tootearendusprojekti läbiviimist ning alates 2008. aastast jätkub programm märksa suuremas mahus.

Meetmed

1. Ettevõtete ning teadus- ja arendusasutuste teadus- ja arendustegevuse projektide toetusprogrammi mahu suurendamine, suunaga eel-, rakendusuringute ja tootearendusprojektide toetamisele³⁶ (2008–2013).
2. Tööstusettevõtete tehnoloogiainvesteeringute toetusprogrammi käivitamine eesmärgiga toetada uute tehnoloogiate rakendamist tööstusettevõtetes (2008–2013).
3. Puitu töötlevate mikroettevõtjate konkurentsivõime parandamine uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate kasutusele võtmise investeeringute toetamise kaudu (2008–2013).
4. Põllumajandustoodete ja mittepuiduliste metsasaaduste tootmiseks vajalike seadmete ja tehnoloogiate arendamise investeeringute toetamine (2008–2013).
5. Vahefinantseerimise pakkumise skeemi rakendamine tegutsevatele kiiresti kasvavale väikeettevõtetele 1-16 miljoni suuruse omakapitalilaenu pakkumise kaudu (2007–2013).

Alaeesmärk 5: Innovatsioonialase koostöö ja ettevõtete ühistegevuse edendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Teadus- ja arendusasutuste tulu enda loodud intellektuaalomandi kommersialiseerimisest	Ülikoolide ning teadus- ja arendusasutuste tulu enda loodud intellektuaalomandi kommersialiseerimisest ja ettevõtetele tehtud lepingulistest töödest. <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	130,4 miljonit krooni (2005/2006)	Kasv 10% aastas

36 Programmi kaudu toetatakse uute toodete, teenuste ja tehnoloogiate arendamist, tootearendusprotsesse või olemasolevate protsesside täiustamist.

Innovatsioonialast koostööd tegevate ettevõtete osakaal	Uuenduslikest ettevõtetest innovatsioonialast koostööd tegevate ettevõtete osakaal. <i>Allikas: CIS</i>	39,5% (2006)	42%
--	--	--------------	-----

Tehnoloogia arenduskeskused on olulisim riigipoolne meede teadusasutuste ja ettevõtete vaheliste strateegiliste uuringute alase koostöö tõhustamiseks. Valitsuse poolt 2002. aastal heaks kiidetud tehnoloogia arenduskeskuste programmi põhimõtete alusel on käivitatud 5 arenduskeskust, mis tegutsevad biotehnoloogia, nanotehnoloogia, toidutehnoloogia ja IKT valdkonnas. Teadmiste ja tehnoloogiasirde alase oskusteabe arendamist ning tugistruktuuride väljaarendamist teadus- ja arendusasutustes on Ettevõtlike Arendamise Sihtasutus SPINNO nimelise toetusprogrammi kaudu toetanud juba 2001. aastast alates. Programmi eesmärgiks on teadusasutustes ning kõrgkoolides koostööks ettevõtetelega soodsa ja motiveeriva keskkonna loomine, tehnoloogiasirdeks vajalike tugiteenuste osutamine ning teadmiste ja tehnoloogiasirde alane koostöö ja kogemuste vahetamine kohalike ja välismaiste partneritega.

Meetmed

1. Uute tehnoloogia arenduskeskuste käivitamise toetamine ning olemasolevate arenduskeskuste tegevuse toetamise jätkamine pikaajaliste ning turule orienteeritud koostööprojektide algatamisel ja läbiviimisel ettevõtete ning teadus- ja arendusasutuste koostöös (2008-2013).
2. SPINNO programmi uuendamine suurendades intellektuaalomandikaitse valdkonna osakaalu programmis (2008-2013).
3. Innovatsiooniosakute programmi väljatöötamine ja rakendamine eesmärgiga soodustada ja lihtsustada väike- ja keskmise suurusega ettevõtete koostöö alustamist teadus- ja arendusasutustega (2008-2013).
4. Klasterite arendamise toetamise programmi väljatöötamine ja rakendamine³⁷ eesmärgiga tõsta ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõimet läbi klasteri koostööprojektide elluviimise (2008-2013).
5. Ettevõtlike organisatsioonide võimekuse kasvatamise ning majandusharuliitude arendamise programmi käivitamine ja toetamine (2008-2010).

Alaeesmärk 6: Suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete toetamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Varajase faasi riskikapitali investeeringute % SKPst	Varajase faasi (seemne- ning stardifaasi) riskikapitali investeeringute (investeeringud ettevõtte omakapitali) % SKPst. <i>Allikas: EVCA</i>	0,031% (2006)	0,06%
Teadus- ja tehnoloogiaparkide ning inkubaatorite asukafirmade käibe kasv	Eesti teadus- ja tehnoloogiaparkide ning inkubaatorites olevate asukafirmade käibe kasv aastas. <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	89% (2005)	Keskmine kasv 40%

Valitsus on toetanud teadus- ja tehnoloogiaparkide infrastruktuuri arengut eesmärgiga parandada kasvupotentsiaaliga teadmis- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete tegevuskeskkonda. Ettevõtlike inkubaatoreid on toetatud nii infrastruktuuri arendamise kui ka kvaliteetsete teenuste väljatöötamise ja pakkumise osas. Samuti on riik suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete toetamiseks ning Eesti riskikapitalituru arendamiseks loonud Eesti Arengufondi.

³⁷ Programmi kaudu toetatakse järgmisi tegevusi: koolitus ja nõustamine, juurdepääs tehnoloogilisele teabele ning ühiste tehnoloogiaarendus- või tehnoloogiakasutusprojektide algatamine, klasteri ühisturundamine, tellimuste jagamine ja ekspordikonsortsiumide loomine.

Meetmed

1. Varajase faasi omakapitaliinvesteeringute toetamine alg- ja arengufaasis olevate teadus- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete kapitalipuuduse leevendamiseks (2008-2013).
2. Koostöö soodustamine rahvusvaheliste firmadega ning nende kaasamine teadus- ja tehnologiaparkidesse, mitmeotstarbeliste katse- ja pooltööstuslike laborite arendamise toetamine, eelistatult teadus- ja tehnologiaparkides (2009-2013).
3. Juba tegutsevate ning alles loodavate inkubaatorite toetamine, keskendudes ettevõtetele pakutavate teenuste ja toetuste valiku laiendamisele ja töötajate kvalifikatsiooni tõstmisele (2008-2013).

EESMÄRK 6: Ettevõtlust ja ettevõtlikkust soosiva keskkonna arendamine

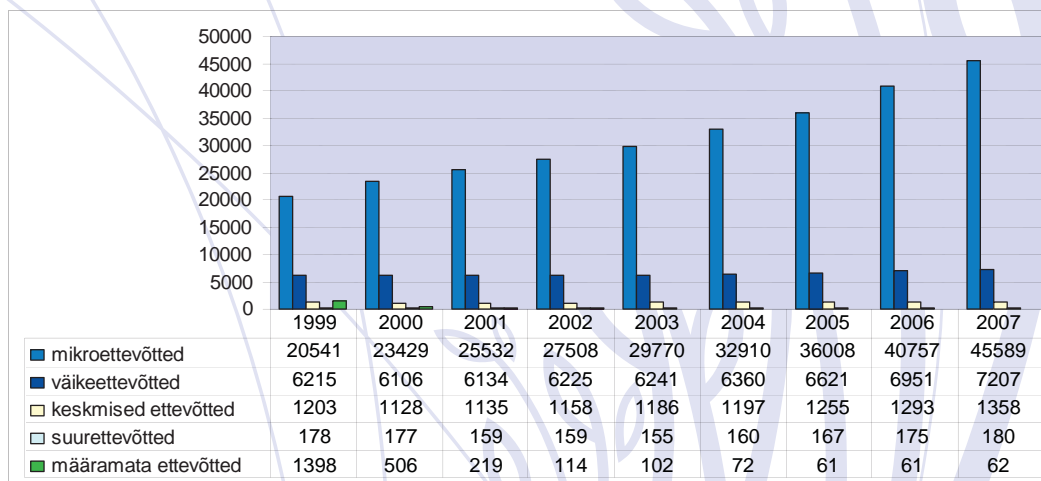
Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Koht Maailmapanga „Doing Business“ uuringu edetabelis	181 riigi ettevõtluskeskkonda soodustavate ning piiravate regulatsioonide võrdlus Allikas: Maailmapanga uuring „Doing Business“	22. koht (2008)	14. koht
Tegutsevate ettevõtete arv 1000 elaniku kohta	Allikas: Maksu- ja Tolliamet	36,6 (2006)	39

Ettevõtluse regulatiivne keskkond on Eestis paindlik ning ettevõtjasõbralik. Maailmapanga riikide ettevõtluskeskkonna võrdlev analüüs „Doing Business“ paigutab Eesti 181 riigi hulgas 22. kohale. Võrreldes eelmise aasta analüüsiga on Eesti kukkunud neli kohta, kuid regionaalset konkurentsi silmas pidades ollakse Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas endiselt kõrgel kaheksandal kohal. Maailmapanga analüüsis on märkimisväärsemate puudustena välja toodud tööturu regulatsiooni vähene paindlikkus, ettevõtete lõpetamisega seotud reeglistik (äri lõpetamise lihtsus) ning krediitdivõimalused (ennekõike väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele). Ka investorite kaitse ning lepingute sundtäitmise võimalused on võrdluses teiste riikidega Eestis arendamist vajavad valdkonnad. Natukene murettekitav signaal on ka see, et üle mitme aasta ei ole Eesti 2009. aasta raportis välja toodud kui antud valdkondi oluliselt reformiv riik.

Eesti ettevõtluskeskkonda on hinnatud kõrgelt ka teistes rahvusvahelistes uuringutes. Näiteks Maailma Majandusfoorumi poolt läbiviidav rahvusvahelise 134 riiki hõlmav konkurentsivõime uuring on paigutanud Eesti 32. kohale. Sarnane Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituudi (*Institute for Management Development, IMD*) koostatav riikide konkurentsivõime analüüs paigutas Eesti 2007. aastal avaldatud uuringus 22. kohale.

Positiivset ettevõtluskeskkonda iseloomustab muu hulgas ettevõtete arvu kiire kasv viimase kümne aasta jooksul. Ettevõtete arvu kasvu on mõjutanud nii Eesti majanduse üldine hea olukord kui sisetarbimise kasv.

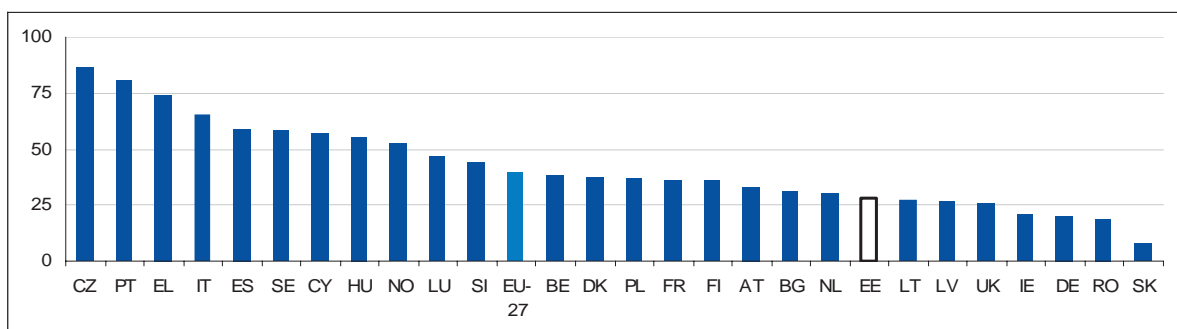
Joonis 20: Eesti ettevõtete arvu muutus ettevõtete suurusgruppide lõikes (1999–2006)

Allikas: Maksu- ja Tolliamet

Kümne aasta jooksul on suurenenud peamiselt mikroettevõtete³⁸ arv, mis annab tunnistust sellest, et lisaks positiivsele majandusolukorrale, on suurenenud ka Eesti elanike ettevõtlikkus ning olulisi takistusi ettevõtlusega tegelemiseks ei ole. Samas on suur osa mikroettevõteteid suunatud just sisetarbimise vajaduste rahuldamisele ning ainult majanduse kasvuperioodi andmete alusel lõplikke järeldusi teha ei saa. Seda enam, et ettevõtete arv Eestis ei ole veel saavutanud Euroopa Liidu riikide keskmist taset.

Joonis 21: Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete arv 1000 elaniku kohta (EL27, 2006)

Allikas: Eurostat

Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE) arv on Eestis elanike arvu kohta võrdluses teiste Euroopa riikidega suhteliselt väike. See viitab vajadusele suurendada senisest enam Eesti elanike ettevõtlikkust, lihtsustada ettevõtete asutamist ning toetada ettevõtteid nende tegutsemise algusaastatel.

Ettevõtlusaktiivsuse kasvu soodustab ka õigusaktidega kaasnev halduskoormuse vähendamine. Ettevõtlusorganisatsioonid peavad oluliseks kehtivate õigusaktidega kaasneva halduskoormuse vähendamist, kuid rõhutavad, et oluline on arendada välja toimiv süsteem ka väljatöötatavate õigusaktidega tekitatava halduskoormuse hindamiseks. Kitsaskohana töid ettevõtjad välja ka probleeme õigusaktide rakendamisel, kus ametnikkond ei arvesta teatud juhtudel ettevõtjate vajaduste ja ettevõtluse spetsiifikaga. Paljud õigusaktid toovad kaasa halduskoormuse, mis märkimisväärselt mõjutab ennekõike väike- ja keskmise suurusega ettevõtteid. Seetõttu soovib valitsus pöörata lähiaastatel suuremat tähelepanu põhimõtte „Mõttele esmalt väiksel” rakendamisele.

Konkurentsijärelevalves on Eesti ametiasutuste võimalused seni olnud piiratumad kui mitmetes teistes Euroopa Liidu riikides, sest puudub paljudes riikides kartellide avastamiseks olulist tähtsust omav immuniteedi ja leebusprogramm (*leniency programme*). Ka 2008. aastal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt tellitud väike- ja keskmise suurusega ettevõtete uuringust selgus, et valdav osa Eesti väikeettevõtetest (84%) ei ole seni Konkurentsiameti tegevusest teadlikud või pole sellega kokku puutunud. Suur osa vastanutest hindas konkurentsijärelevalve olukorda parandamist vajavaks. Võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega võib Eesti riigi tegevust ettevõtluskeskkonna arendamisel ja konkurentsi soodustamisel siiski lugeda keskmisest toetavamaks. Eestis on keskmisest vähem konkreetse tegevusvaldkonna- või ettevõttepõhist riigiabi, ei ole maksuerisusi üksikutele ettevõtetele või ettevõtete gruppidele ning suur osa riigi lepingutest sõlmitakse avaliku riigihanke konkursi tulemusena. Eespool viidatud väike- ja keskmise suurusega ettevõtete uuring näitas, et vaid 4% ettevõtetest peab õiguslike piiranguid konkurentsi takistavateks teguriteks ning 53% ettevõtetest hindas konkurentsiolukorda Eestis heaks.

Ettevõtluse arengule ning ettevõtlikkusele aitab kaasa avalike e-teenuste arendamine. Eesti edu infoühiskonna arendamisel on tunnustatud mitmetes rahvusvahelistes uuringutes ning edetabelites, sh Euroopa Komisjoni poolt koostatavas infoühiskonna

38 Kuni 9 töötajaga ettevõtted.

indikaatorite võrdlusuuringus (*Information Society Benchmarking Report, 2005*) ning Maailma Majandusfoorumi poolt väljaantavas infotehnoloogia aruandes (*Global Information Technology Report, 2007–2008*). Raportid toovad välja Eesti ühtlase arengu kõikide infoühiskonna arengut mõjutavate tegurite lõikes. Maailma infotehnoloogia aruandes on Eesti 127 riigi hulgas kõikide indikaatorigruppide lõikes esimese 30 seas. Kõrgemad kohad on Eesti saanud avaliku sektori IT-kasutuse (2. koht) ja avaliku sektori valmisoleku indikaatorgruppide osas. Kehvemad kohad on Eestil erasektori valmisoleku komponendi (31. koht) ja kodanike valmisoleku komponendi (26. koht) osas.

Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutuselevõtu ja telekommunikatsioonivõrgu areng on olnud väga kiire: enamik Eesti koole, avaliku sektori asutusi ja ettevõtteid omab internetiühendust, 98% Eesti elanikest elab piirkonnades, kus on kättesaadavad lairibaühendused ja hästi arenenud Wi-Fi võrk. 2007. aastal tõusis Eestis arvutikasutajate arv 709 000 inimeseni 15–74-aastaste hulgas, s.o 68% kogu elanikkonnast. Internetikasutajaid on 66% ehk ligikaudu 687 000 inimest. Viimase aastaga on lisandunud ca 49 000 arvutikasutajat ja ligikaudu 64 000 internetikasutajat. Samuti kasvab internetiühendust omavate perede osakaal – igal teisel Eesti perel oli 2007. aastal kodus internet, see moodustab 51% peredest ehk ligi 298 000 peret. Võrreldes eelmise aastaga on internetiühenduse omanikke ligi 55 000 pere võrra rohkem.

Samuti on Eesti läbi aegade olnud avalike e-teenuste kättesaadavuse poolest Euroopas ja maailmas liidrikohal. 2006. aastal oli Eesti Eurostati andmetel oluliste avalike e-teenuste kättesaadavuse poolest Austria järel teisel kohal, 2007. aastal Eesti küll langes, aga oli siiski oluliselt üle Euroopa Liidu keskmise. Senised infopoliitikaga seotud tegevused on keskendunud eelkõige info- ja kommunikatsioonitehnoloogia infrastruktuuri arendamisele ja valdkondlike poliitikate realiseerimiseks vajalike süsteemide loomisele.

Ettevõtlust toetava infrastruktuuri arendamisel on olulisteks puudusteks Tallinna aeg-ruumiline kaugus suurtest Euroopa ja maailma majanduse tõmbekeskustest ning kohaliku transpordi infrastruktuuri mahajäämus võrreldes Lääne-Euroopa riikidega. Lennutranspordi kasutamine on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Kui 2004. aastal jäi Tallinna lennujaama läbinud reisijate arv veel napilt alla 1 miljoni, siis 2007. aasta jooksul teenindas Tallinna lennujaam juba 1,7 miljonit reisijat, mis juba ületab 1990. aastatel ehitatud lennujaama planeeritud läbilaskevõimet. Kaubaveoga seoses on Eesti riigis tegutsevate transpordiettevõtete suurim väljakutse seotud liikumisega vähenevate mineraalsete kütuste läänesuunalise transiidi teenindamiselt ida- ja lõunasuunaliste konteinervedude teenindamisele. Tänapäevase seisuga on konteinervedude teenindamise võimekus potentsiaalsest vajadusest allpool nii sadamates kui ka raudteel.

Alaeesmärk 1: Ettevõtlikkuse suurendamine ja väikeettevõtluse toetamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Aasta jooksul asutatud ettevõtete arv	Aasta jooksul asutatud ja tegutsevate ettevõtete arv. <i>Allikas: Maksu- ja Tolliamet</i>	6687 (2006)	6700
Eesti elanike ettevõtlikkus	Elanike osakaal, kes eelistavad olla ise ettevõtjad. <i>Allikas: Eurobaromeeter</i>	40% (2006)	45%

Ettevõtlusalase teadlikkuse suurendamiseks on alates 2001. aastast avatud ettevõtja infoportaal www.aktiva.ee. Konsultatsioone ja ettevõtlusalast nõustamist pakuvad igas maakonnas asuvad maakondlikud arenduskeskused. Ettevõtlus- ja innovatsiooniteadlikkuse programmi eelmiste aastate tegevuste ja esialgsete tulemuste baasil viiakse läbi eeluuring, mille alusel töötatakse välja uue perioodi programmi terviklik kontseptsioon. Alustava ettevõtja starditoetust on valitsus pakkunud aastast 2002. Selle aja jooksul on toetatud 1227 ettevõtja tegevuse alustamist. 2008. aastal täiendatakse alustava ettevõtja starditoetuse paketti

ning suurendatakse otseste rahaliste toetuste ja laenu tagatistena antavate toetussummade aastaseid mahtusid.

Ettevõtja ühtne kontaktpunkt toimib Eestis notarite näol. Arendamisel on ettevõtja ühtne digitaalne kontaktpunkt, mis teeb ettevõtlusalase põhiteabe hõlpsasti kättesaadavaks nii kohalikele ettevõtjatele kui ka teistele Euroopa Liidu kodanikele. Ühtne kontaktpunkt paneb aluse koostöövõtjatele riigi infoörgustikele, mis tagavad olulise ettevõtlusalase teabe olemasolu, selle pideva uuendamise ning riigi poolt pakutavate teenuste kättesaadavuse ja nende kvaliteedi parandamine.

Meetmed

1. Praktilise orientatsiooniga ettevõtlikkust suurendavate õppematerjalide koostamise toetamine õppevõimaluste laiendamiseks ja õppekavade täiendamiseks (2009-2010).
2. Ettevõtlus- ja innovatsiooniteadlikkuse tõstmise programmi uuendamine ja elluviimine³⁹ (2008-2013).
3. Digitaalse ühtse kontaktpunkti arendamine ettevõtlusega seotud toimingute teostamiseks (2009-2010).
4. Alustavale ettevõtjale suunatud stardi- ja kasvutoetuse suurendamine ja ümberkorraldamine⁴⁰ (2008-2013).
5. Maapiirkonna majandustegevuse mitmekesistamise eesmärgil mikroettevõtete investeringute toetamine (2008-2013).
6. Stardi- ja mikrolaenu riikliku programmi käivitamine ja elluviimine, mis on suunatud ettevõtjatele, kes alles alustavad tegevust või on lühikese krediidi ajalooga ning kelle tagatisvara väärtust on raske hinnata või see pole pangalaenu väljastamiseks piisav (2008-2013).
7. Osaühingute asutamise miinimumkapitali nõude alandamise ning aruandluskohustuste vähendamise analüüsi läbiviimine (2009).

Alaesmärk 2: Ettevõtlusalase õiguskeskkonna arendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Ettevõtte asutamiseks maksimaalselt kuluv päevade arv	Allikas: Maailmapanga uuring „Doing Business“	7 (2008)	1
Ettevõtjate osakaal, kelle hinnangul ei takista õiguskeskkond ettevõtlusega tegelemist	Ettevõtjate hinnangu alusel. Allikas: IMD	7,47 4. tulemus (2007)	7,6 4. tulemus

Regulatiivse keskkonna parandamiseks on algatatud mitmeid halduskoormuse hindamisi, mis seni on keskendunud konkreetsetele prioriteetsetele valdkondadele. Kehtivate seaduste ja muude õigusaktide osas on ettevõtete halduskoormuse senisest süsteemsema vähendamise vajadus koostöös ettevõtjate esindajatega välja selgitatud keskkonnaõiguse, ehitus-planeerimisõiguse, majandus-haldusõiguse ning sotsiaalõiguse valdkonnas. Nendes valdkondades on valitsus seadnud eesmärgiks luua hiljemalt aastaks 2011 ühtsed seadustikud, mille koostamise käigus hinnatakse eraldi ka lihtsustamise ja halduskoormuse vähendamise võimalusi. Kogu Eestis kehtiva õiguse halduskoormuse hindamist valitsusel plaanis ei ole. Eraldiseisva arendustegevusena on algatatud õigusaktide regulaarse mõjuanalüüsi süsteemi korrastamine. Selle süsteemi arendamise käigus sätestatakse õigusaktide koostajatele ka halduskoormuse hindamise miinimumnõuded.

³⁹ See programm on suunatud esiteks alustavate ja tegutsevate ettevõtjate, ettevõtetejuhtide, investorite ja inseneride teadlikkuse ja teadmiste suurendamisele ettevõtte konkurentsivõime edendamise seisukohast olulistes valdkondades ning teiseks teadlaste õpetajate, õppejõudude ja teiste haridustöötajate ettevõtlus- ja innovatsioonialaste teadmiste ja suhtumise arendamisele koolituse ning täiendava informatsiooni pakkumise kaudu.

⁴⁰ Alates 2008. aastast käivitatud programmide puhul on alustaval ettevõtjal võimalik taotleda lisaks stardiabile sama taotlusega ka Sihtasutuse KredEx poolset laenukäendust.

Meetmed

1. Saneerimismenetluse protseduuri väljatöötamine ja vastavate õigusaktide kehtestamine (2008-2009).
2. Lepitusmenetluse süsteemi väljatöötamine ning käivitamine (2009-2011).
3. Intellektuaalomandit reguleerivate õigusaktide ülevaatamine ning regulatsiooni lihtsustamine ja uuendamine (2009-2011).
4. Tegevusalade, millega tegelemisel nõutakse ettevõtjalt tegevuslubasid ja litsentse, vähendamine ja litsentside taotlemise protseduuride lihtsustamine, kogu majandus- ja haldus õiguse kodifitseerimine (2008-2010).
5. Sotsiaalõiguse (sotsiaalseadustik) kodifitseerimine ja lihtsustamine (2008-2010).
6. Keskkonnaõiguse (keskkonnaseadustik) kodifitseerimine ja lihtsustamine (2008-2010).
7. Ehitus- ja planeerimisõiguse (ehitusseadustik) kodifitseerimine ja lihtsustamine (2008-2009).
8. Õigusaktide mõjude hindamise süsteemi arendamine, sh ettevõtjatele tekkiva halduskoormuse hindamise reeglite integreerimine õigusaktide mõjuanalüüsi miinimumnõuetesse (2008-2010).
9. Riigihangete juhise uuendamine stimuleerimaks nõudluse kasvu uute tehnoloogiate järele (nt transport, energia, keskkond, tervishoid, haridus ja side) ning vastava koolitusprogrammi käivitamine (2009-2010).

Alaesmärk 3. Konkurentsi tagamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Konkurentsialane õiguskeskkond	Komposiitindikaatorisse on valitud 4 IMD küsitlusel põhinevat näitajat (subsiidiumide mõju konkurentsile, konkurentsialase seadusandluse efektiivsus, hinnakontrolli mõju, regulatsiooni intensiivsuse mõju ettevõtete konkurentsile). Maksimaalne võimalik ettevõtjate hinnang on 40. <i>Allikas: IMD</i>	26,39 (2007), sh: subsiidiumid 6,25; konkurentsialane seadusandlus 6,00; hinnakontroll 7,68; regulatsiooni intensiivsus 6,46.	27
Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete konkurentsiolukord Eestis	VKE uuringu alusel on hinnatud konkurentsi toimivust ⁴¹ . Osakaal ettevõtetest, kes hindab, et nende tegevusvaldkonnas toimib konkurents tõrgeteta. <i>Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium</i>	53% (2008)	54%

Tagamaks tõhusamat riiklikku järelevalvet ning olemasolevate ressursside paremat kasutamist, ühendati 2007. aastal mitmed riiklikku järelevalvet teostavad asutused. Sideamet, Konkurentsiamet, Energiaturu Inspektsioon, Tehnilise Järelevalve Inspektsioon ja Raudteeinspektsioon liideti kaheks uueks asutuseks – Konkurentsiametiks ning Tehnilise Järelevalveametiks. Järelevalveasutuste ühendamisel tulemusel paraneb konkurentsialaüüside kvaliteet, mis omakorda aitab kaasa konkurentsitingimuste paranemisele. Samuti suureneb järelevalvevõimekus ohutuse tagamiseks tehnilistes valdkondades: mitmetes erinevates valdkondades tehnilist järelevalvet teostavate asutuste koondumine ühte järelevalveasutusse hõlbustab parimate praktikate ülevõtmist ja järelevalvemenetluste ühtlustumist. Samuti on asutuste ühendamise tulemusel tekkiva üldkulude kokkuhoiu arvelt võimalik pakkuda avalikkusele tõhusamat teenust.

41 Küsimused VKE uuringus: 20. Hinnake konkurentsi toimimist Teie ettevõtte tegevusvaldkonnas: 1) konkurents toimib tõrgeteta; 2) konkurentsi toimimist takistavad õiguslikud piirangud; 3) konkurentsi toimimist takistavad turul valitsevad monopoolsed ettevõtjad; 4) muu (täpsustage).

Aastatel 2008 ja 2009 jätkub Konkurentsiameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamise lõpuleviimine ning uute ametite võimekuse tõstmine. Ühelt poolt on prioriteediks konkurentsijärelevalve metoodilise kompetentsi arendamine, teiselt poolt täiendavate koolituste läbiviimine prokuröridele ja Konkurentsiameti menetlusõigusega ametnikele kriminaalmenetluselase suutlikkuse suurendamiseks konkurentsivõime menetlemisel vastavalt Korruptsioonivastase võitlemise strateegias 2008–2012 sätestatule.

Riiklikult reguleeritud valdkondades on turu avamisega võimalik veel palju ära teha, muu hulgas on avamata elektri- ja postiturg. Postituru avamiseks vajalikud õigusaktide muudatused on algatatud juba 2008. aasta alguses. Elektrituru avamisega on Eestil vastavalt Euroopa Liidu liitumislepingu tingimustele aega kuni 2013. aastani. Selleks ajaks avab Eesti kogu elektrituru Euroopa Liidu tootjate jaoks. Osaliselt (35% ulatuses) avaneb elektriturg juba 2009. aasta alguses.

Meetmed

1. Leebusprogrammi väljatöötamine ja rakendamine (2008-2009).
2. Konkurentsijärelevalve analüüside läbiviimise metoodikate arendamine (2008-2009).
3. Postituru avamine (2008-2009).
4. Elektrituru avamise ettevalmistamine (2008-2011).

Alaesmärk 4: Avalike e-teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Internetikasutajate suhtarv	Internetikasutajaks loetakse 15–74-aastast elanikku, kes on viimase 6 kuu jooksul kasutanud interneti. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi uuring	66%(2007)	70%
Avalike e-teenuste kättesaadavus	20 olulisema avaliku teenuse kättesaadavus Interneti vahendusel. <i>Allikas:</i> Eurostat	70%(2007)	80%
Ettevõtete rahulolu avalike e-teenustega	Eesti ettevõtete rahulolu avaliku sektori poolt osutatavate e-teenustega. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	90% (2007)	93%
Ühtse kontaktpunkti teenuseid kasutavate ettevõtete arv	Ettevõtete arv, kes on teinud päringuid väljaarendatava ettevõtetele suunatud ühtse kontaktpunkti kaudu. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	0 (2007)	10 000

Viimastel aastatel on Eestis jätkunud avalike e-teenuste kiire arendamine. 2007. aastal võttis Vabariigi Valitsus vastu Eesti infoühiskonna arengukava, mis sätestas infotehnoloogia arenduste prioriteedid ja nende arenduste elluviimiseks ettenähtavad vahendid 2013. aastani. Oluliselt on edasi arendatud avalikke e-teenuseid, kasutades kesksete riigi IT-lahenduste (X-tee, kodanikuportaal, eID) võimalusi. Peamised arengud on toimunud sotsiaal- ja justiitsvaldkonnas, kus on käivitunud e-tervise ja e-toimiku arendused.

Vabariigi Valitsus on tegevusprogrammis aastateks 2007–2011 seadnud eesmärgiks kasutada veelgi tulemuslikumalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogiliste lahenduste pakutavaid võimalusi. Kavas on muuta ettevõtjate suhtlemine riigiga kiireks ja kasutajasõbralikuks, kasutades maksimaalselt erinevaid tehnoloogilisi võimalusi ning vähendades oluliselt bürokraatiast tulenevat halduskoormust.

Meetmed

1. Infoühiskonna teadlikkuse tõstmise programmi käivitamine (2008-2009).
2. Riigiasutuste üleminek e-arveldusele (2008-2010).
3. Statistikaameti e-statistika mooduli välja arendamine vähendamaks ettevõtete halduskoormust ja andmete dubleerivat esitamist (2007-2011).
4. Täisautomaatse e-hangete süsteemi väljaarendamine (2007-2009).
5. E-tervise rakendamine meditsiiniettevõtjatele suunatud e-teenuste pakkumiseks (digitaalse retsepti väljatöötamine ja terviseandmete ristikasutus erinevate institutsioonide vahel) (2008-2011).
6. Infosüsteemi AET (e-toimiku klientsüsteem menetlusosalistele ja nende esindajatele) terviklahenduse loomine (2008-2012).

Alaeesmärk 5: Rahvusvaheliste transpordiühenduste parandamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Ettevõtjate rahulolu kaupade ja teenuste transpordiks vajaliku infrastruktuuriga	Ettevõtjate hinnang 10 palli skaalal. <i>Allikas:</i> IMD konkurentsivõime edetabel	6,7 (2007)	7
Rahvusvaheliste lennureisijate arv aastas Tallinna Lennujaamas	<i>Allikas:</i> Tallinna Lennujaama AS	1,7 miljonit (2007)	2,5 miljonit

Valitsuse prioriteetid transpordi infrastruktuuri arendamisel on seotud ühistranspordi arendamisega (sh reisirongiliiklus), liiklusohutuse suurendamisega ning rahvusvaheliste transpordiühenduste parandamisega. Muu hulgas on esile tõstetud vajadust parandada suuremate maanteedega ning rahvusvaheliste sadamate ja lennujaama vahelisi ühendusi.

Viimastel aastatel on parandatud Euroopa Liidu transpordikoridoridesse (sh Tallinn–Ikla ning Tallinn–Narva) kuuluvate maanteedega läbilaskevõimet. Selle käigus on suurt tähelepanu pööratud ka teiste ühenduste arendamisele eesmärgiga parandada kõigi piirkondade ligipääsu peamiste rahvusvaheliste transpordiühendusteni. 2008. aastal jõuab lõpule Tallinna lennujaama laiendus, mille tulemusel saab teenindada vähemalt 2,5 miljonit lennureisijat aastas. Märkimisväärsetest investeeringutest hoolimata on mitmed kriitilised kitsaskohad säilinud. Lõpuni peab jõudma Koidula raudteepiiripunkti ehitusega, parandamist vajab reisirongiliikluse kiirus ja kvaliteet, tänaseni puudub raudtee otseühendus Riiga ning sealt edasi teiste Euroopa riikidega. Eriti kriitiliselt hinnatakse Tallinnast väljaspool elavate Eesti elanike võimalusi ühistranspordi abil Tallinna lennujaama või Tallinna reisisadamasse jõuda. Teede valdkonnas on oluliseks probleemiks ühendused suuremate linnade ja oluliste maanteedega, sh Tallinna ümbersõit, Pärnu ümbersõit ning Tartu ümbersõit. Ka sadamate võimekuse peab seniselt valdavalt mineraalsete kütuste läänesuunalise transiidi teenindamiselt ümber suunama konteinerivedude teenindamisele.

Meetmed

1. Tallinna lennujaama reisiterminali ja lennuliiklusala laiendamine (2007-2008).
2. Tartu lennujaama arendamine (2008-2009).
3. Tallinn-Tartu ning Tallinn-Narva maantee ühenduste parandamine Tallinna sadama ning Tallinna lennujaamaga⁴² (2009-2012).
4. Tallinn-Ikla ning Tallinn-Narva maanteeühenduste kitsaskohtade kõrvaldamine⁴³.

⁴² Konkreetsed investeeringud meetme all: Ülemiste ristmik, Põhjaväli ja Russalka ristmik, Tallinna ringtee ümberehitus.

⁴³ Konkreetsed investeeringud meetme all: Pärnu ümbersõidu väljaehitamine, Vao-Maardu teelõigu ning Kukruse-Jõhvi teelõigu ehitus.

5. Rail Baltica raudteeliini rekonstrueerimine ja arendamine lõikudel Tallinn-Tartu ning Tartu-Valga (2009-2011).
6. Kagu-Eesti (Koidula) raudteepiiripunkti rajamine (2008-2011).
7. Konteinervedude transiidi võimekuse suurendamiseks vajaliku infrastruktuuri arendamine Tallinna Sadamas (2008-2010).

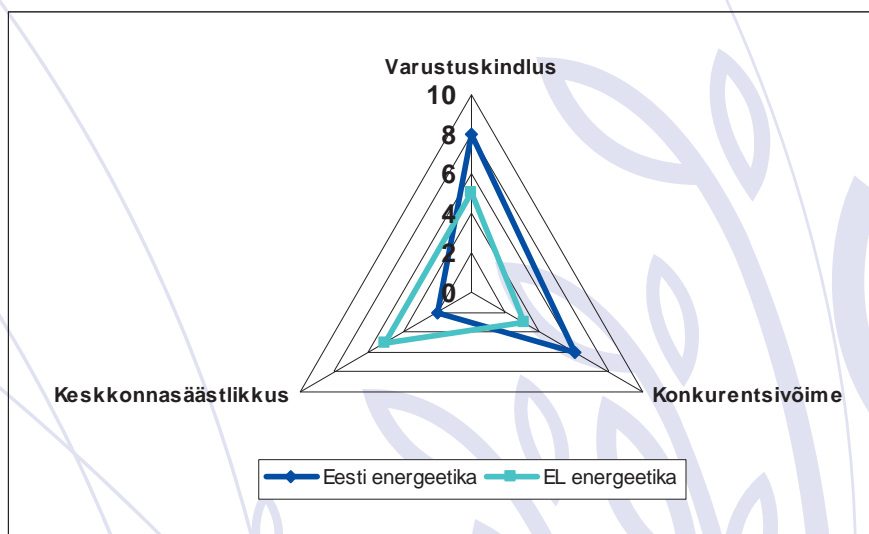

EESMÄRK 7: Energia varustuskindluse tagamine ning konkurentsivõimelise ja keskkonnasõbraliku energeetika arendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises	Taastuvate energiaallikate osakaal energia lõpptarbimises. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Eesti Statistikaamet	17,5% (2006)	Vähemalt 19,8% ⁴⁴
Energiasõltuvuse määr	Arvestatakse energia netoimporti jagatuna energia kogutarbimisega. <i>Allikas:</i> Eurostat	33,5% (2006)	Vähemalt 2006. aasta tase
Kvoodikaubanduse alla käiv CO₂ emissioon	Kvoodikaubanduse alla kuuluv CO ₂ emissioon kokku aastas (miljon tonni). <i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet, Keskkonnaministeerium	15,7 (2007)	<i>Täpne tase selgub peale Euroopa kohtu lahendit</i> ⁴⁵

Eesti energiamajanduse arendamisel tuleb lähtuda kolmest mõõtimest – energia varustuskindlus, energeetika keskkonnamõju ning energia hind. Hinnang Eesti ja Euroopa Liidu energeetika olukorrale nende kolme komponendi lõikes on toodud alljärgneval joonisel.

Joonis 22: Eesti energeetika olukord

Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

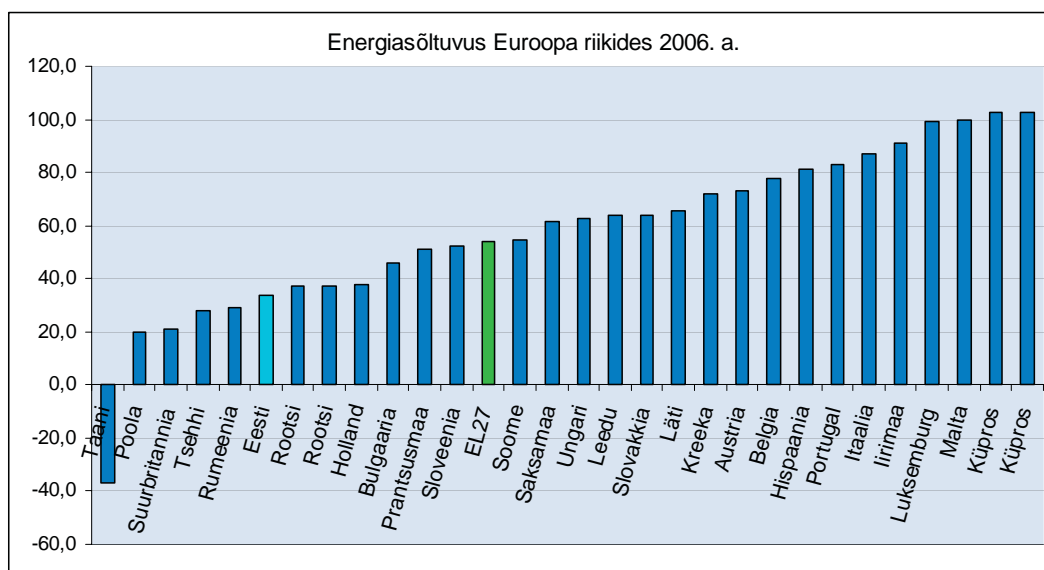
Võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega on Eesti olukord varustuskindluse ja konkurentsivõime (energia hind) osas hea. Samas ei ole kõik mõõtmed tasakaalus. Võrreldes Euroopa Liidu keskmisega on Eesti oluliselt vähem panustanud energeetika keskkonnasäästlikkusesse. Tagasihoidlik olukord on suurel määral tingitud ka meie energiatootmispetsiifikast, kuid järgnevatel aastatel tuleb energeetika keskkonnasäästlikkuse suurendamisele rohkem tähelepanu pöörata. Sealjuures ei tohi energia varustuskindlus ja majanduse konkurentsivõime märkimisväärselt kahaneda.

⁴⁴ Vastavalt Euroopa Komisjoni taastuvenergeetika direktiivi eelnõule.

⁴⁵ Euroopa Komisjon seadis Eestile CO₂ piirmääraks 12,7 miljonit tonni aastas perioodiks 2008–2012, mis on ligi poole väiksem piirmäär, kui Eesti jaotuskava eelnõuga taotletud kogus. Eesti on Euroopa Komisjoni otsuse vaidlustamiseks esitanud hagi Euroopa Kohtusse.

Energia varustuskindlus

Joonis 23: Euroopa riikide energiasõltuvus

Allikas: Eurostat

Võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega on Eesti energiasõltuvuse määr hetkel madal. Eesti kodumaiste energiaallikate osakaal primaarenergiaga varustatuses on üle 70%, millest 80% moodustab põlevkivi ning ligi 14% puitkütused. Ligikaudu 30% primaarenergiaga varustatusest moodustavad imporditud kütused, enamikus Venemaalt sisetoodud maagaas ning Leedust ja Venemaalt imporditud naftakütused. See tähendab, et Eesti on energiavarustatuses olulises osas sõltuv Venemaast. Varustuskindlust vähendab ka ühenduste puudumine Kesk-Euroopa võrkudega, seda vaatamata Balti riikide tugevale elektrienergia ülekande struktuurile (puudub ühendusvõimsuse defitsiit). Ainsaks ühenduseks teiste Euroopa võrkudega on 2006. aasta lõpus valminud Eesti-Soome alalisvoolu merekaabel Estlink, mille ülekandevõimsus on 350 MW. Eesti asub piirkonnas, kus toimib Balti energiaturg, milles osaleb Venemaa ning vähesel määral ka Soome.

Sama olukord on ka gaasivõrguga. Eestil on ühendused vaid Venemaa ja Lätiga. Kuna puuduvad ühendused teiste Euroopa Liidu riikidega, on ainsaks varustusallikaks Venemaa.

Energeetika keskkonناسäästlikkus

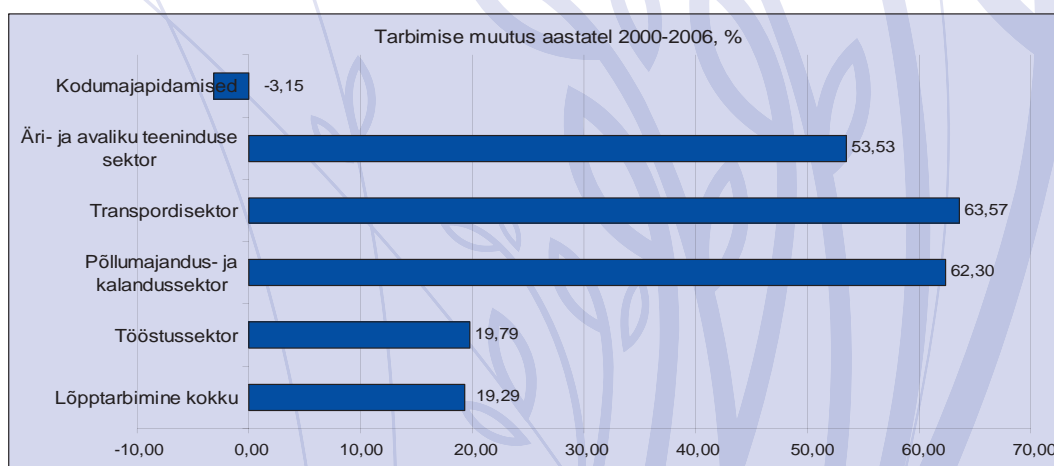
Eesti energeetika põhineb hetkel suures osas fossiilsetel kütustel ning energia tootmise ja kasutamise keskkonnamõju on suur. Nagu paljud teised Euroopa riigid, on ka Eesti võtnud suuna keskkonناسõbraliku energeetika arendamisele ning energiatõhususe suurendamisele. Eesti jaoks on olulisteks võtmeküsimusteks põlevkivienergeetika keskkonناسõbralikkuse suurendamine, taastuenergeetika osakaalu suurendamine ning energiatõhususe parandamine. Energiatõhususe suurendamisega saab panustada nii keskkonناسõbralikku energeetikasse (tõhusam energiakasutus – väiksem keskkonnamõju) kui ka varustuskindluse tõstmisesse (väiksem energiatarbimine – väiksem importenergiavajadus).

Energiaefektiivsuse potentsiaali ei ole Eestis täiel määral kasutatud – seda nii lõpptarbimises kui ka energia tootmisel ja ülekandel. Eesti energiatarbimine on perioodil 2000–2006 suurenenud 20%. Ühelt poolt on energiavajadus suurenenud seoses majanduse kiire kasvuga, teiselt poolt ei ole veel ära kasutatud tõhusama energiakasutuse potentsiaali. Eesti energiasüsteem on viimastel aastatel muutunud küll efektiivsemaks – 2000. aastaga võrreldes vähenesid kaod transportimisel, hoidmisel ja jaotamisel elektrienergia puhul 15% ja soojusenergia puhul 18%. Siiski ulatusid soojus- ja elektrienergia kaod 2006. aastal kokku kuni 11%-ni toodetud soojus- ja elektrienergiast.

2006. aastal andmetel olid suuremad energiatarbijad kodumajapidamised, tööstus- ja transpordisektor, vastavalt 41%, 21% ja 20%. See tähendab nende sektorite järjest suuremat mõju energia lõpptarbimise tasemele. Samas ei ole tööstuses ja transpordis täielikult ära kasutatud kütuse ja energia efektiivsema tarbimise potentsiaali. Kui kodumajapidamistes on energia kasutamine aastatel 2000–2006 veidi vähenenud (3%), siis transpordis on kütuse- ja energiatarbimine viimase seitsme aastaga kasvanud üle 60% ning tööstussektoris ligi 20%.

Joonis 24: Energia lõpptarbimise muutus erinevates sektorites

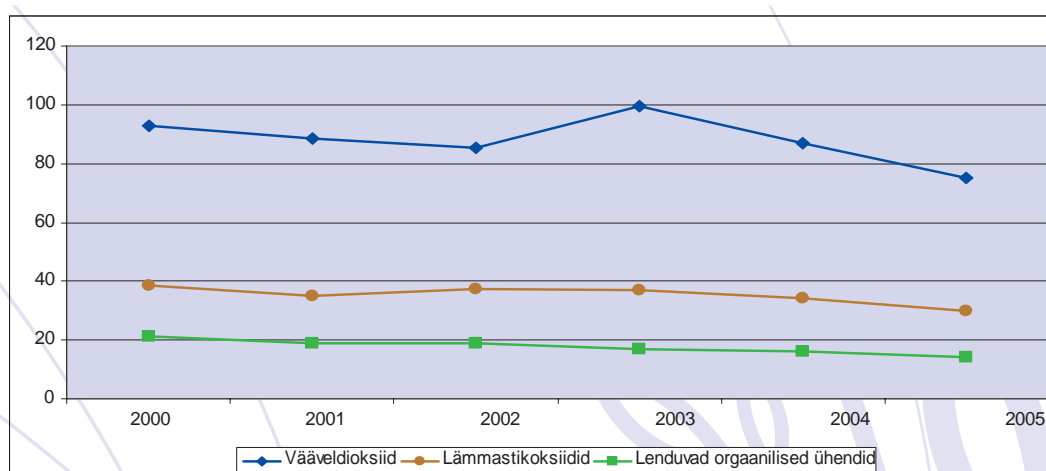
Allikas: Eesti Statistikaamet

Energiatõhususe paranemist piiravaid tegureid on mitmeid. Näiteks ei ole riigi poolt antavate toetuste ja riigihangete puhul seni energiasäästu aspekti arvestatud. Probleemiks on ka energiasäästu asjatundjate vähesus ning tarbijate vähene teadlikkus energiasäästu võimalustest.

Energia tootmise efektiivsust aitab suurendada koostootmisjaamade rajamine ja kasutamine soojuse ja elektri tootmiseks. Koostootmisjaamades kasutatakse ära ka elektri tootmisel tekkiv soojusenergia ning keskkonnasaaste on väiksem kui elektri ja soojuse eraldi tootmisel. Samuti on koostootmise eeliseks energia muundamise kõrgem kasutegur kui elektri ja soojuse eraldi tootmisel. Praegu toodetakse Eestis elektri ja soojuse koostootmist rakendades 12–14% elektrienergiast.

Tänane Eesti energeetika on suure keskkonnamoormusega, kuna põhineb suures osas fossiilsetel kütustel. Eestis toodetakse 90% elektrist põlevkivist. Põlevkivi tagab elektrienergia olemasolu ja sõltumatuse impordist. Samas on põlevkivi kasutamisega seotud erinevaid keskkonnaprobleeme alates kõrgeast kasvuhooonegaaside heitmete tasemest ja lõpetades põlevkivi kasutamisel tekkivate jäätmetega (sh ohtlike jäätmetega). Põlevkivi kaevandamise, põlevkivienergeetika ja põlevkivitööstuse jäätmed moodustavad 61,4% jäätmete kogutekkest. Enamik Eestis õhku saastavate ainete ning kasvuhooonegaaside emissioonist tuleneb põlevkivienergeetikast või fossiilsete kütuste kasutamisest.

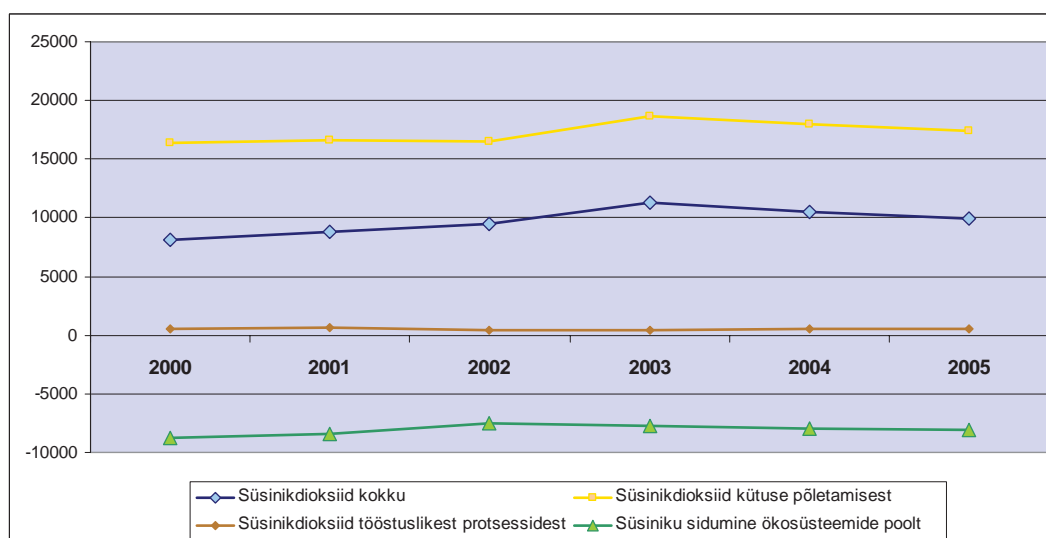
Joonis 25: Õhku saastavate ainete emissioon aastast (tuhat tonni)

Allikas: Eesti Statistikaamet

Peamiselt tänu suurtele muutustele tööstuse struktuuris on Eestis kasvuhooonegaaside heitkogused viimase aastakümne jooksul oluliselt vähenenud. 1990. aastal olid heitkogused kokku 43 594 tuhat tonni CO₂ ekvivalenti ja 2005. aastal 20 658,29 tuhat tonni, mis tähendab heitkoguste summaarset vähenemist 52,6%. See on oluliselt kõrgem tase kui Euroopa Liidu poolt eesmärgiks seatud 20% või Kyoto protokollis ja Euroopa Liidu säästva arengu strateegias märgitud eesmärk 8%. Sellegipoolest on Eesti energeetika suhteliselt CO₂ mahukas.

Joonis 26: CO₂ emissioon aastast (tuhat tonni)

Allikas: Eesti Statistikaamet

Vastavalt Euroopa Liidu energiapaketi on Eestis taastuenergia sihttasemeks 25% lõpptarbimisest 2020. aastaks. Viimastel aastatel on taastuenergia osakaal Eesti energiatarbimises olnud 16–18%, seega on Euroopa Liidu seatud eesmärgi täitmine reaalne. Elektri tootmisel jääb taastuallikate kasutamine seni veel suhteliselt madalale tasemele, moodustades 2006. aastal riigisisese kogutarbimisest 1,7%. Taastuvatest energiaallikatest toodetava elektri osakaal on viimastel aastatel kasvanud peamiselt tänu aktiivsele tuuleparkide rajamisele rannikualadele.

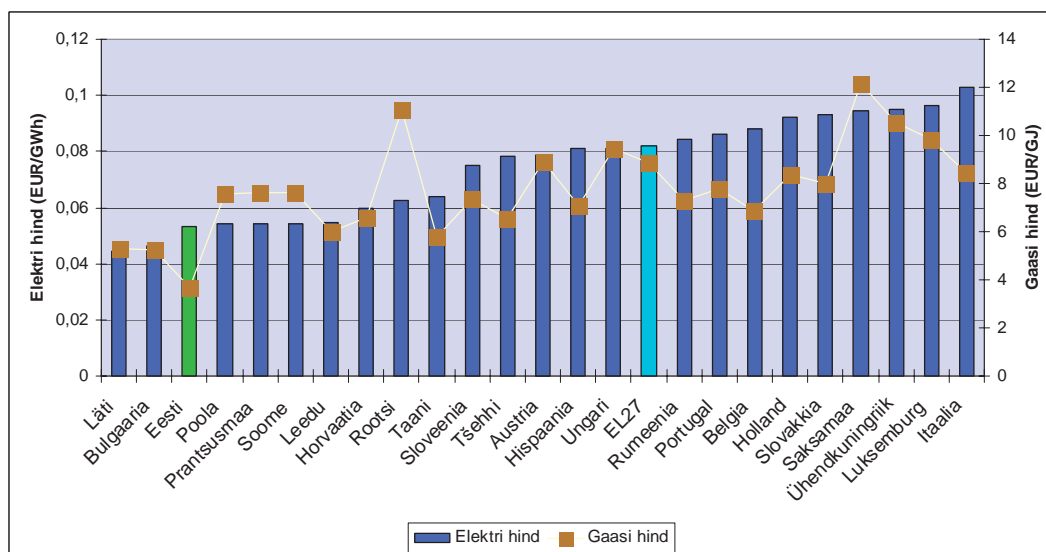
Keskkonnasõbraliku energeetika edendamiseks on oluline panustada energeetehnoloogiate arendamisse. Energeetehnoloogiate edendamise kaudu on võimalik laiendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ning muuta põlevkivil põhinevat energeetikat keskkonnasõbralikumaks ning ka energiaefektiivsemaks. Energeetehnoloogiate edendamisega panustatakse ka energiaefektiivsuse suurendamisse.

Konkurentsivõime

Energeetika keskkonnasõbralikkuse suurendamine mõjutab otseselt energia hinda, mis on majanduse konkurentsivõime seisukohast väga olulise tähtsusega. Ühelt poolt peab energia hind soodustama energiaefektiivsust. Teiselt poolt pärssib liiga kõrge energia hind majanduse konkurentsivõimet. Kiire hinnatõus võib energiamahukates majandussektorites kaasa tuua märkimisväärse konkurentsivõime languse ning otseselt mõjutada tööhõivet. Samuti avaldab see otsest mõju inflatsioonile ja mõjutab tootmissisendite kallinemise kaudu oluliselt ka teisi sektoreid.

Hetkel on Eestis energia hind teiste Euroopa riikide energiahindadega võrreldes madal. Elektri hind on alla Euroopa Liidu keskmise ning gaasi hind tööstustarbijatele Euroopa madalaim.

Joonis 27. Elektrienergia ja gaasi hinnad tööstustarbijatele Euroopa riikides 2007. aasta

Allikas: Eurostat

Keskkonnasõbralik transport

Arvestades energia kõrget hinda ja erinevaid prognoose selle jätkuva kasvu osas, aga ka Euroopa Liidu riikides potentsiaalselt suurenevaid keskkonnatasusid, muutub energiasäästlik ja keskkonnasõbralik transport ka Eestis konkurentsivõime seisukohast oluliseks küsimuseks. Ühistransport on autotranspordiga võrreldes oluliselt efektiivsem inimeste liikumise viis, samuti on raudteetransport tõhusam kui teeliiklus. Ühistranspordi kasutamine on Eestis seoses autostumise kasvuga järjest vähenenud, aga on jätkuvalt Euroopa Liidu keskmisest kõrgemal tasemel. Kui Eestis moodustab ühistranspordi kasutamine kuni 30% riigisisest transpordist, siis Euroopa Liidu riikides on see keskmiselt ligikaudu 25%. Ühistranspordi atraktiivsuse suurendamiseks (ja selle tulemusel ka ühistranspordi osakaalu languse peatamiseks) on Eestis võimalik veel palju ära teha, kuna seni puudub heal tasemel ühtne ühistranspordisüsteem ning ka ühistranspordi kasutajatele suunatud teenused (reisi planeerimise ning piletite broneerimise infosüsteemid) on arenenud lünklikult.

Seoses Euroopa Liidu ühtse kliimapoliitika aruteludega tuleb ka Eestis välja töötada loodussõbralike kütuste kasutamist soodustavad meetmed. Praegu on biokütuste kasutamise osatähtsus Eestis alla 1% tarbitavast mootorsõiduki kütusest. Selle kõrval tuleb järjest suuremat tähelepanu pöörata ka keskkonnasõbralike transporditehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu soodustamisele. Ka autoomanike tarbijaelistusi tuleks muuta, kuna Eestis müüdavate uute autode keskmised CO₂ heitmete kogused on teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes märkimisväärselt suuremad.

Alaeesmärk 1: Energia varustuskindluse tagamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Eestis toodetud elektri maht	Elektritootmine Eestis katab Eesti elektritarbimise igal ajahetkel. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Eesti Statistikaamet	Eesti suudab sisemaise elektrivajaduse katta (2006. aastal toodeti ca 25% rohkem elektrit kui tarbiti)	Eestis toodetud elekter katab vähemalt sisemaise tarbimise vajaduse

Gaasivarustuse tase	Gaasivarustus katab aasta sisemaise nõudluse taseme. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Gaasivarustus katab sisemaise nõudluse taseme (2006. aastal oli maagaasiga varustatus ca 6 korda suurem tarbimisest)	Gaasivarustus katab sisemaise nõudluse
----------------------------	---	--	--

2006. aasta lõpus käivitus Eesti ja Soome vaheline alalisvoolu kaabel Estlink (ühenduse võimsus 350 MW), mis ühendab Eestit põhjamaade elektrivõrkudega. Elektri kaubandust Estlinki kaudu alustati 4. jaanuaril 2007.

Põhivõrkude moderniseerimiseks ja arendamiseks on läbi viidud mitmed olulised projektid. Nende hulgas on toimunud Tallinn–Narva suuna võimsuse suurendamine. Maagaasisektoris valmisid 2006. aasta oktoobris uued kõrgsurve gaasitorustikud ja gaasijaotusjaamad Pärnumaal ja Raplas.

Eesti osaleb Balti riikide energiaalases koostöös. 2006. aasta lõpuks töötati välja Balti riikide ühine energiastrateegia, mis kaardistab energiasektori olukorra Balti riikides ja määrab kindlaks strateegilised eesmärgid elektri- ja gaasivarustussüsteemide integreerimiseks Euroopa Liidu energiasüsteemidega.

Seoses uute energiamajanduse arengukava ja elektrimajanduse arengukava koostamisega on alustatud avalikku debatti selle üle, milliseid elektritootmise võimalusi Eesti tulevikus peaks kasutama. Milliseks Eesti elektritootmise struktuur kujuneb, lepatakse kokku 2008. aasta lõpuks, mil mõlemad arengukavad valmis saavad.

Eesti peab oluliseks energeetikaalaste (eelkõige põlevkivienergeetika) teadmiste ekspordi väljapoole Eestit. Näiteks kasutatakse Eesti põlevkivienergeetika alaseid teadmisi arendusprojektis, mille käigus rajatakse Jordaaniasse esimene põlevkivil töötav elektrijaam.

Peame väga tähtsaks ühenduste loomist Kesk-Euroopa elektrivõrkudega ning seetõttu on võetud suund UCTE-ga ühinemiseks.⁴⁶

Meetmed

1. Eesti-Soome merekaabli Estlink II ettevalmistustööde läbiviimine (keskkonnamõtjude hindamine 2008-2011).⁴⁷
2. Eesti-Soome vahelise gaasitoru keskkonnamõtjude hindamine (2008 -2011)⁴⁸
3. Põhivõrkude moderniseerimine ja arendamise investeeringute tegemine⁴⁹ (2008-2010).
4. Elektrijaama ehitamine reservalaajamana, kavandatava võimsusega 100 MW (2011-2012).
5. Leedu Ignalina tuumajaama projektis osalemise otsuse ettevalmistamine ja otsuse tegemine (2006-2011).
6. Soome tuumajaama projektis osalemise otsuse ettevalmistamine ning otsuse tegemine (2007-2011).
7. Uuringute läbiviimine Eestisse tuumajaama rajamise võimalikkuse ja põhjendatuse kohta (2009 - 2012).⁵⁰
8. Tuumaenergeetika-alase seadusandluse vajaduse kaardistamine (2009).

⁴⁶ UCTE on Lääne-Euroopa elektri ülekandesüsteemide operaatorite ühendus. UCTE-ga võimaliku liitumise tähtaeg jääb peale 2020. aastat. Eeldusena on vajalik Leedu-Poola ülekandevõrkude rekonstrueerimine.

⁴⁷ Estlink II-st saab olema teine alalisvooluühendus Soomega. Kaabel peaks valmima aastaks 2013.

⁴⁸ Eesti Gaas planeerib investeerimisotsust aastal 2011.

⁴⁹ Mahukamate tegevuste hulka kuulub 110 kV ja 330 kV alajaamade jätkuv renoveerimine/ehitamine, näiteks Aruküla 110/330 kV sõlmajaama ehitamine.

⁵⁰ Koostamisel on uus Eesti energiamajanduse arengukava, millega pannakse paika Eesti energeetika põhisuunad, sealhulgas võimalik suund tuumaenergeetika arendamisele Eestis.

Alaeesmärk 2: Keskkonnasõbraliku energeetika arendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Taastuvatest energiaallikatest toodetava elektrienergia osatähtsus brutotarbimisest	Taastuvallikatest toodetud elektri osakaal tarbitava elektrienergia koguses. <i>Allikas:</i> Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Eesti Statistikaamet	1,7% (2007)	Vähemalt 6% ⁵¹
Välisõhku paisatavate saasteainete heitkogus tonnides (kõik saasteliigid kokku)	Vaadatakse järgmiste saasteallikate heitmete taset tonnides aasta kohta: vääveldioksiid (SO ₂), lämmastikoksiid (NO _x), ammoniaak (NH ₃), lenduvad orgaanilised ühendid (LOÜ) <i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet	SO ₂ 70 980 t NO _x 30 830 t NH ₃ 9 380 t LOÜ-d: 34 970 t (2006)	SO ₂ 45 000 t NO _x 31 000 t NH ₃ 7000 t LOÜ-d 35 000 t

2007. aasta 1. maist jõustunud elektrituruseaduse muudatused kehtestasid uue skeemi taastuvate energiaallikate ja töhusa koostootmise toetamiseks, samuti kehtestati kõrgemad toetuse määrad. Uue regulatsiooni kohaselt võivad tootjad müüa elektrit fikseeritud ostukohustuse hinnaga, saada müügitoetust ja müüa elektrit turuhinnaga. Seadusemuudatuse kohaselt saavad tuuleenergia tootjad alates 2009. aastast ostukohustust ja toetust kasutada teatud tootmismahdade piires. Ostukohustuse ja müügitoetuse rahastamine toimub pölvõrgu kaudu.

Taastuvenergeetika edendamiseks struktuurivahendite abil toetab ka aastateks 2007–2013 koostatud elukeskkonna arendamise rakenduskava. Selle raames on energeetika arendamist ja kliimamuutuste leevendamist puudutava prioriteetse suuna planeeritud maht ligikaudu 1,36 miljardit krooni. Nendest vahenditest toetatakse energiatarbimise efektiivsemaks muutmist, taastuvenergiaallikate kasutuse laiendamist ja energiasüsteemist lähtuva õhusaasteainete emissiooni vähendamist.

1. jaanuaril 2006. a hakkas kehtima uus keskkonnatasude seadus, mille eesmärk on suunata ettevõtjaid (sh energiaettevõtjaid) senisest rohkem rakendama keskkonnakaitsemeetmeid, kasutama loodusvarasid säästvamalt ja vähendada keskkonna saastamist.

Energiatehnoloogiate edendamiseks kiitis valitsus heaks Eesti energiatehnoloogiate programmi, mille raames hakatakse toetama energiatehnoloogiate arengut kahes põhivaldkonnas: põlevkivitehnoloogiad ning uued, peamiselt taastuvatel energiaallikatel põhinevad energiatehnoloogiad. Sealjuures kuuluvad peamiste arendamiskriteeriumide hulka energiasääst ja keskkonnasõbralikkus.

Meetmed

1. Taastuvaid energiaallikaid kasutavate soojus- ja/või elektrijaamade ja katlamajade rajamise investeeringute toetamine (välja arvatud hüdroelektrijaamad, tuulepargid (rohkem kui üks tuulegeneraatorit) ning suured koostootmisjaamad ja kaugküttekatlamajad⁵²) (2008-2013).
2. Keskkonnasäästlike tehnoloogiate kasutamise toetamine energia tootmisel (2008-2013)⁵³.
3. Biomassi, biokütuste ja/või bioenergia tootmisele suunatud investeeringute toetamine põllumajanduses (2008-2013).

51 Eesti elektrimajanduse arengukava (2006) järgi toodetakse 2015. aastal 5% elektrist taastuvate energiaallikate baasil.

52 Rohkem kui 2 MW installeeritud võimsusega elektri ja soojuse koostootmisjaamad ja suuremad kui 4 MW installeeritud võimsusega kaugküttekatlamajad.

53 Energiatehnoloogiate programmi raames.

4. NEC direktiivis⁵⁴ käsitletud saasteainete riiklikest piirkogustest kinnipidamiseks välisõhu saastelubade ja keskkonnakomplekslubade välja andmise ja järelevalve süsteemi tõhustamine (2009-2010).
5. Kütuse väävlisisalduse rangemate piirväärtuste sätestamine (2009).
6. Ahtme elektriijaama põlevkivikatelde sulgemine (2008-2010) ja uue biokütustel, turbal ja maagaasil töötava elektri- ja soojuse koostootmisjaama ehitamine (2009-2011)⁵⁵.
7. Sillamäe SEJ ASi põlevkivikatelde üle viimiseks koospõletusrežiimile taastuvate kütuste, jäätmete ja põlevkivi koospõletusvõimaluste testimine ja sobivate lahenduste rakendamine (2008-2012).
8. Narva Elektriijaamad AS uute energiablokkide rajamise keskkonnamõjude hinnangu koostamine ja energiablokkide ehitamine (2009-2013).
9. Narva Elektriijaamade AS-s 2–3 renoveerimata energiabloki varustamine väävlipüüdeseadmetega (2010-2015).
10. Avamere tuuleparkide rajamiseks õiguslike aluste loomine (2008-2009).
11. Suurte põletusseadmete vastavusse viimine Euroopa Liidu keskkonnanõuetega (2008-2009).
12. CO₂ püüdmise ja ladustamise tehnoloogiate arendamine (2008-2011)⁵⁶.
13. Põlevkivituha ladestamistehnoloogiate uuringute läbiviimine (2008-2009).

Alaeesmärk 3: Energiatõhususe suurendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Elektrikaod võrkudes ja ettevõtete seadmetes	Elektri kaod suhtena brutootmisse (st koos elektriijaamade omatarbega). <i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet, elektribilanss	11,07% (2006)	9%
Majanduse energiamahukus	Primaarenergiaga varustatuse maht aastas suhtena SKPsse. <i>Allikas:</i> Eurostat	0,967 toe/MEUR ⁵⁷ (2006)	0,842 toe/MEUR (-13% võrreldes aastaga 2006)
Eestis rakendatud energiasäästu-meetmetega kokkuhoitav energia	Nii riigi- kui ka erasektori algatusel elluviidavate energiasäästumeetmete abil kokkuhoitud energia TJ. <i>Allikas:</i> „Energiasäästu sihtprogrammi 2007–2013” täitmise iga-aastane aruanne	Kaardistatud energiasäästu meetmete abil kokkuhoid 5 TJ(2007) ⁵⁸	Kaardistatud energiasäästu meetmete tulemusel hoitakse kokku 1000 TJ

2007. aasta novembris kinnitas valitsus Energiasäästu sihtprogrammi 2007–2013, mille meetmed on suunatud energiasäästualase teabe kättesaadavuse parandamisele, energia ja kütuste tootmise ja tarbimise tõhususe parandamisele ning energiasäästu spetsialistide arvu suurendamisele. Elamutega seotud energiatõhususe parandamise meetmed sisalduvad valitsuse poolt 2008. aasta jaanuaris heaks kiidetud Eluasemevaldkonna arengukavas 2008–2013.

2007. aastal lepiti kokku ja 1. jaanuaril 2008 jõustusid muudatused alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisiseaduses, mille kohaselt tõusid 2008. aastal bensiini ja diislikütuse aktsiisimäärad ning era- ja äritarbijale kehtestati ühetaoline elektrienergia aktsiis 50 krooni MWh kohta. Elektriaktsiis kehtestati varem, kui Euroopas Liidu energiatoodete maksustamise direktiiv ette näeb.

54 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/81/EÜ, millega pannakse paika riiklikud emissioonitasemed teatud saasteainete osas (SO₂, NO_x, LOÜ ja NH₃).

55 Uue jaama valmimiseni kaetakse soojatarve rajatava gaasikatlamaajaga ning 2008 aasta suvel avatavate vedelikütuste kateldegaga.

56 Käimas on uuringud, kuidas ja mil määral saab CO₂ siduda põlevkivituha.

57 toe = tonni naftaekvivalenti, eurod arvestatud 1995. aasta vääringsus.

58 Energiasäästu sihtprogrammi kohalike omavalitsuste investeeringutoetuste tulemus.

Meetmed

1. Energiasäästulase teabe kättesaadavuse parandamine, energiasäästulaste oskuste ja asjatundjate olemasolu tagamine (2008-2013).
2. Korterelamutes ehitise ekspertiiside ja energiaauditite läbiviimise toetamine ja enne 1990 aastat ehitatud korterelamute energiasäästule suunatud rekonstrueerimis- ja renoveerimistöde toetamine (2008-2013).
3. Energiaettevõtete energiasäästukohustuse rakendamiseks õigusaktide väljatöötamine⁵⁹ (2008-2009).
4. Kaugküttevõrkude soojatrasside renoveerimise investeringute toetamine (2008-2013).
5. Keskkonnahoidlike riigihangete juhendite väljatöötamine energiasäästukriteeriumite arvestamiseks riigihangetel (2008-2011).

Alaesmärk 4: Keskkonnasõbraliku transpordi kasutamise soodustamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Ühistranspordi kasutamise osatähtsus	Ühistranspordi osatähtsus mõõdetuna reisijakilomeetrites. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	34% (2006)	34%
Uute sõiduautode keskmine CO₂ heite määr	<i>Allikas: Autoregistrikeskus</i>	181 g/km (2007)	170 g/km

Keskkonnasõbraliku transpordi kasutamise soodustamisel on valitsus Transpordi arengukava 2006–2013 vastuvõtmisel seadnud kaks peamist suunda. Esiteks loodussõbralike kütuste kasutuselevõtu võimaluste avardamine ning teiseks ühistranspordi, sh eriti rööbastranspordi soodustamine. Uuealgatusega on kaalumisel mitmed CO₂ heitemääral põhineva mootorsõidukite maksustamise mehhanismid. Reisirongiliikluse kasutamise soodustamiseks on valitsus otsustanud parandada oluliselt rongide liikumise kiirust liinidel Tallinn–Tartu–Valga ning Tallinn–Narva, mille tulemusel peaks rongiliiklus saama bussiliiklusega võrreldes senisest parema positsiooni. Ühistranspordi kasutamise soodustamiseks on võetud eesmärgiks parandada eri transpordiliikide ning erinevate piirkondade ühistranspordi korraldajate koostööd, luues muu hulgas ühtse reisiplaneerimise ja piletite ostmise süsteemi. Tallinna linn on asunud kavandama ka uut ühistranspordi keskust, kuid esialgu ei ole üldisest ruumiplaneerimisest kaugemale jõutud. Keskkonnasõbralike kütuste kasutamise soodustamiseks kehtib Eestis kuni 2011. aasta suveni aktsiisimaksuvabastus, mis pole sellisel kujul biokütuste tarbimise osakaalu suurendanud kõrgemale kui 0,1% kogu tarbitavast mootorsõiduki kütustest.

Meetmed

1. Keskkonnasõbralike transporditehnoloogiate arendamise toetamine (2009-2013).
2. Reisirongiliikluse kvaliteedi tõstmise⁶⁰ (2009-2012).
3. Ühistranspordi infosüsteemi ning ühtse reisiplaneerimise ja piletite ostmise süsteemi loomine (2009).
4. Biokütuste aktsiisimaksuvabastuse süsteemi ülevaatamine ning uute meetmete väljatöötamine (2010-2012).

⁵⁹ Kavas on panna energiaettevõtetele kohustus aidada kaasa tarbijate energiasäästulasele tegevusele, näiteks toetada energia kokkuhoiu projekte.

⁶⁰ Sh uue veeremi soetamine Eestis reisirongiliiklust korraldavatele ettevõtetele ning reisirongi ooteplatvormide kaasajastamine.

Üleilmastumise mõjudega kohanemisel on Euroopa Liidu liikmesriikide väljakutseks turvalise paindlikkuse (*flexicurity*) põhimõtete rakendamine tööturul, millega ettevõtjatele võimaldatakse kiire ning paindlik reageerimine majanduse muutustele, kuid töötajatele säilitatakse kindlustunne hõives püsimiseks (*employment security*). Tööõiguse ajakohastamist ja töösuhete paindlikumaks muutmist tasakaalustavad sotsiaalkindlustussüsteemid ning inimeste konkurentsivõime tagamine tööturul aktiivsete tööturumeetmete ja elukestva õppe abil.

Euroopa Komisjon on välja pakkunud neli potentsiaalset paindlikkuse ja turvalisuse saavutamise versiooni. Nendeks on:

- 1) erinevatest lepingusüsteemidest tuleneva killustumise vastu võitlemine elukestva õppe ja aktiivse tööturupoliitika tõhustamise ning sotsiaalse turvalisuse tõstmise kaudu. See lähenemine sobib riikidele, kus peamine töötaja kaitse ja turvalisus põhineb tähtajatutel lepingutel ehk töösuhete kindlusel, mistõttu tööturu paindlikumaks muutmiseks kasutatakse palju tähtajalisi lepinguid. Tagajärjeks on madalad töötushüvitised ning väljaarendamata sotsiaaltoetuste süsteemid;
- 2) ettevõttesisesest paindlikkuse ja turvalisuse arendamine ning ühelt töökohalt teisele ülemineku turvalisuse tagamine. See viis sobib riikidele, kus ühelt töökohalt teisele liikumist esineb suhteliselt vähe;
- 3) töötajate oskuste ja võimalustega seotud erinevuste vähendamine tasemehariduse ning täiendkoolitusvõimaluste parandamise ning aktiivse tööturupoliitika ja sotsiaalkindlustuse tõhustamise kaudu. Nimetatud lähenemine on otstarbekas riikides, kus lepingusüsteemid on paindlikud ning tööhõive üldiselt kõrge, kuid ei hõlma kõiki rühmi (probleemiks riskirühmade töötus);
- 4) hüvitisajaajate ja mitteametlikus töösuhetes olevate inimeste võimaluste parandamine, arendades aktiivset tööturupoliitikat ja elukestva õppe süsteeme ning kombineerides neid piisavate töötushüvitistega. See on oluline riikides, kus on tekkinud suur hulk inimesi, kes saavad pikaajalist hüvitist ning kellele tööturule naasmine on raskendatud.

Samas on nii Euroopa Komisjon kui ka liikmesriigid seisukohal, et iga liikmesriik peab ise leidma oma tasakaalupunkti turvalise paindlikkuse rakendamisel. Eestis on viimastel aastatel loodud kvaliteetsed teenused töötute jaoks tänu tööturupoliitika moderniseerimisele 2006. aasta algusest. Seeläbi on töötajate kaitstus tööturul ja sotsiaalsed garantiid oluliselt paranenud. Tööturu paindlikkuse suurendamine on turvalisuse suurendamisega võrreldes olnud tagaplaanil.

Viimaste aastate kiirest majanduskasvust tingitult on Eesti tööhõive näitajad paranenud. Seetõttu on Euroopa Komisjoni aastaks 2010 seatud tööhõive eesmärgid käega katsutavad või juba saavutatud. Tööjõu rakendustase⁶¹ (*labour resource utilisation*) ületas 2006. aastal EL15 keskmist rohkem kui 30%. Samas moodustas tööjõu tootlikkus töötaja kohta 2006. aastal hoolimata järjepidevast kasvutempost vaid 61,7% EL27 keskmisest (2007. aastal 64,7%). Majandusstruktuuride muutustega kohanemine ning tootlikkuse tõstmine on Eesti jaoks olulised lähiaastate väljakutsed. Seetõttu on valitsuse üheks olulisemaks eesmärgiks majandusmuudatustega kohanemisel ja tootlikkuse suurendamise toetamisel tööjõu oskuste arendamine läbi hästi toimiva ja kiirelt kohaneva haridussüsteemi ning elukestva õppe meetmete, mis aitavad saavutada Eesti majandusele vajalikku tööturu ning töösuhete paindlikumaks muutmist ning soolise palgalõhe vähendamist, ohustamata sealjuures töötajate turvalisust.

61 Tööjõu rakendatuse taset mõjutavad peamised komponendid on töötundide arv töötaja kohta, tööpuudus ning hõive määrad nii naiste, meeste, noorte kui vanemaealiste osas.

EESMÄRK 8: Töäjõu oskuste tõstmine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Tööhõive määr (15–64-aastased isikud)	Hõivatute osatähtsus tööealises (15–64-aastased isikud) rahvastikus. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet, töäjõu-uuring</i>	69,1% (2007)	70,5%
Elukestvas õppes osaleva täiskasvanud elanikkonna (25–64-aastased isikud) osakaal	Nelja viimase nädala jooksul (enne küsitlust) koolis või koolitusel osalenud 25–64-aastased isikud suhtena 25–64-aastaste koguarvu. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet, töäjõu-uuring</i>	7,0% (2007)	12,5%

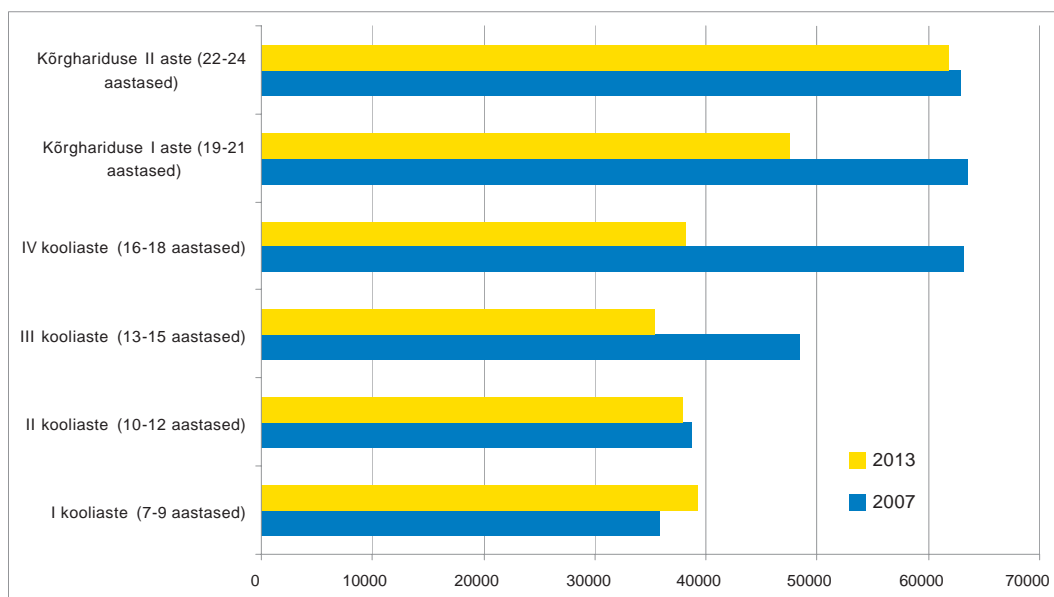
Konkurentsivõime tõstmise üheks peamiseks eelduseks on töötajate teadmised, oskused ja kogemused. Euroopa Poliitikauuringute Keskuse hinnangul ei ole kõrge tööhõive ja tootlikkuse kasvu saavutamisel Euroopa võtmeprobleemiks mitte niivõrd töäjõuturgude struktuur, vaid töötajate oskuste ebapiisav tase. Eesti üldharidussüsteemi taset võib rahvusvahelises võrdluses iseloomustada positiivsete näitajatega (nt PISA uuringu tulemused, võõrkeelte õppimise keskmisest kõrgem tase), mistõttu eeldused kvaliteetse töäjõu arendamiseks on head. Samas on kiiresti muutuv majandusruumis oluline pidada sammu tööturu muutustega ning seada rõhuasetus tööandjate vajadustele vastavate spetsiifiliste oskuste arendamisele, seda nii kõrg- kui kutsehariduses. Maailma Majandusfoorumi rahvusvahelise konkurentsivõime uuring (*Global Competitiveness Report 2007–2008*) toob Eesti peamise probleemina tööandjate hinnangul välja töötajaskonna madala või ebapiisava ettevalmistuse, mida on oluliseks takistuseks pidanud 23,4% Eesti tööandjatest. Haridussüsteem on kõrgtehnoloogilise ja teadmistemahuka ettevõtluse tekkeks eelduste loomisel esmatähtis, kuna ettevõtte töö ümberkorraldamine tootlikkuse tõstmiseks on võimalik üksnes vajaliku kvalifikatsiooniga töäjõu olemasolu korral.

2007. aasta tööhõivemäär Eestis oli 69,1%, mis on lähenemas Lissaboni strateegias seatud eesmärgile ning töötuse määr oli 2007. aastal viimase 15 aasta madalaim (4,7%). Samuti on erinevate riskirühmade (nt mitte-eestlased, pikaajalised töötud) töötus võrreldes 2005. aastaga vähenenud ligi kahekordselt. Võrdluses teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega iseloomustab Eesti tööturgu noorte vähenenud hõivatus, samas on noorte tööpuudus (2007. a 10,0%) tunduvalt väiksem Euroopa Liidu keskmisest (2007. a EL27 15,3%). Madala hõive ning madala töötuse näitajate peamine põhjus on Eesti noorte märkimisväärne osalus tasemeõppes ning tegelemine õppetöoga. Kuna nii töövõtja kui ka tööandja jaoks on vajalike oskustega tööturule sisenemine oluline, on täiendavaid meetmeid vaja rakendada pigem madala haridustasemega (ISCED 0-2) noorte tööturule toomiseks ning töötuse ennetamiseks.

Tööturu ja hariduse parem vastavus

Õpilaste arvu kahanemine rahvastiku vananemise ning noorte osakaalu vähenemise tõttu mõjutab lähiaastatel kõiki haridustasemeid (vt joonis 28). Viimase kolme aastaga (2004. a sügisest 2007. a sügiseni) on üldhariduskoolide õpilaste arv vähenenud 30 000 õpilase ehk 16% võrra, sealhulgas päevase õppe gümnaasiumiastme õpilaste arv 8,5% võrra. Prognooside kohaselt väheneb üldhariduskoolides käivate õpilaste arv 2012. aastaks veel ligikaudu 15 000 õpilase võrra ning stabiliseerub seejärel 140 000 õpilase tasemel (2007/2008. õppeaastal oli õpilaste arv 155 071). Õpilaste arvu jätkuv vähenemine mõjutab üldhariduses ennekõike gümnaasiumiastet. Õppeaastal 2012/2013 gümnaasiumi astuvate õpilaste koguarvuks võib prognoosida 7740 õpilast, mis on tänasest tasemest ligikaudu 35% võrra madalam. Seega on lähiaastatel üks peamisi väljakutseid üldhariduskoolide koolivõrgu korrastamine ning õppimisvõimaluste kättesaadavuse tagamine väljaspool tõmbekeskusi.

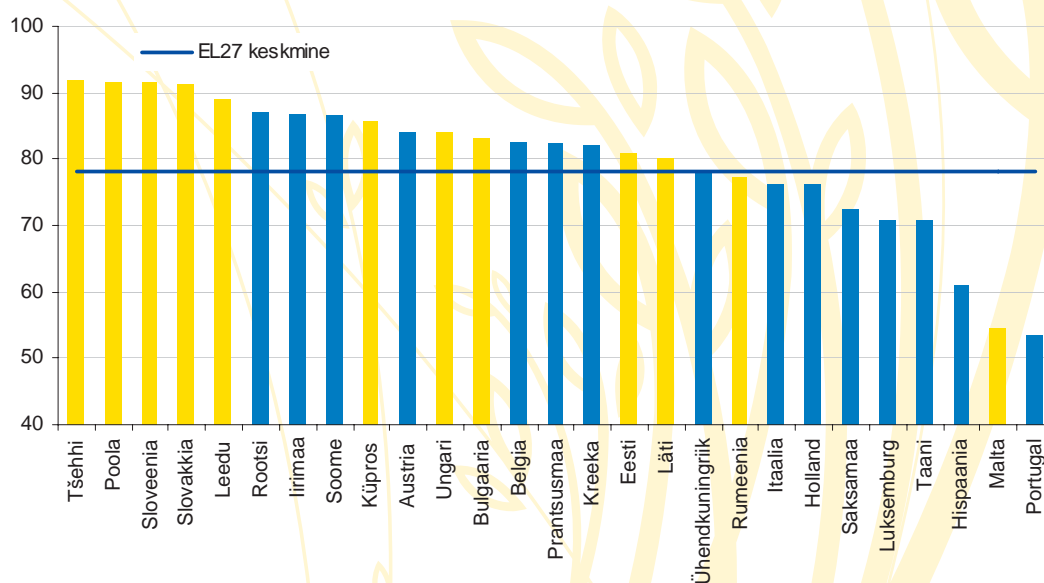
Joonis 28: Rahva arvu jaotus 1. jaanuari vanuse järgi võimalikesse haridusastmetesse 2007. ja 2013. aastal

Allikas: Eurostat 17.01.2008, Haridus- ja Teadusministeeriumi organisatsiooni arengukava 2009–2012

2007. aastal oli Eesti 25–64-aastaste vähemalt keskkariduse omandanud inimeste osakaalult Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas teisel kohal (Eesti 89,1%; EL27 70,8%). Olukord on aga märkimisväärselt erinev vanusegrupis 20–24 (vt joonis 29). Võrreldes Põhjamaade ning teiste Balti riikidega on Eesti vaid Lätist ja Taanist paremal positsioonil. Keskkaridust mitteomandanud noored kasvatavad väikese konkurentsivõimega inimeste arvu tööturul. Madala kvalifikatsiooniga töötajate suur osakaal tähendab tööandjale täiendavat kulu (uute töötajate palkamine, suurem täienduskoolituse maht) uute tehnoloogiate rakendamisel ning takistab tootlikkuse kiiret kasvu. Seetõttu on valitsuse eesmärgiks pöörata senisest veelgi rohkem tähelepanu õpingute katkestamise ennetamisele ja elukestva õppe raames haridustee jätkamise võimaldamisele.

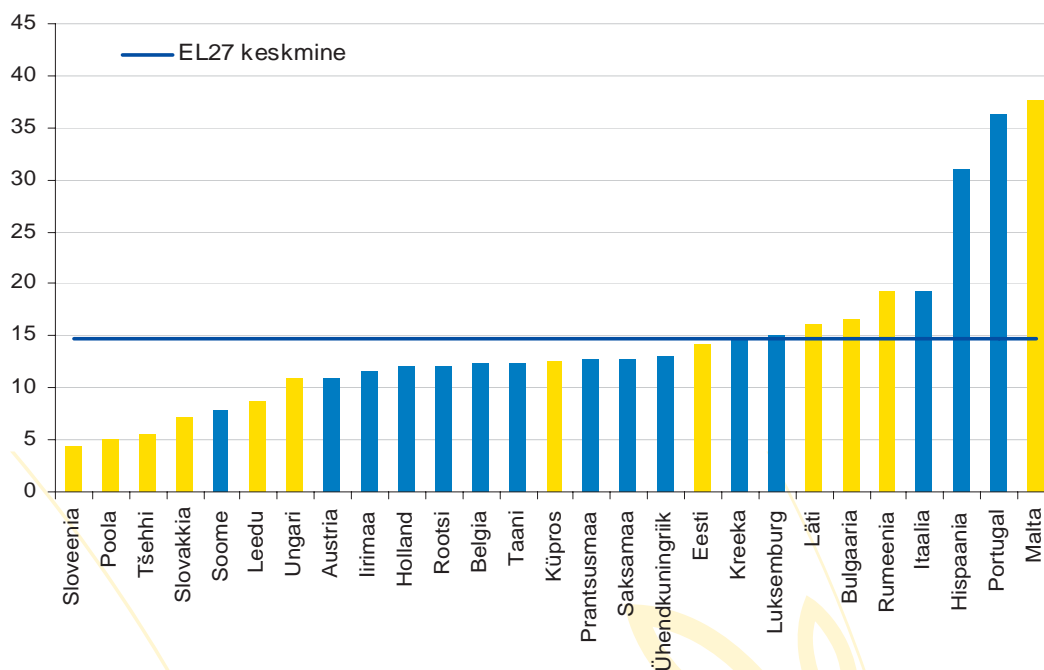
Joonis 29: Keskkariduse omandanud noorte osatähtsus 20–24-aastaste vanusegrupis, 2007

Allikas: Eurostat

Haridussüsteemist väljalangejate osakaal (põhihariduse või madalama haridustasemega mitteõppivate noorte osakaal 18–24-aastaste vanusegrupist) on aastatel 2000–2006 püsinud väikeste kõikumistega samal tasemel. 2007. aastal tõusis vastav näitaja 14,3%-ni olles pisut madalam kui Euroopa Liidu keskmine (vt joonis 30). Riikides, kus on Eestiga sarnane haridus- ning taustsüsteem (teised Balti ja Ida-Euroopa riigid), ning Põhjamaades on väljalangevus Eestiga võrreldes väiksem (v.a Läti).

Joonis 30: Haridussüsteemist väljalangenute osakaal 2007. aastal Euroopa Liidu liikmesriikides

Allikas: Eurostat

Põhihariduse omandamise jättis 2005/2006. ja 2006/2007. õppeaastal enne täisealiseks saamist pooleli 0,7%⁶² õpilaskonnast. Kokku langes 2006/2007. õppeaastal üldharidussüsteemist välja 3,0% õpilastest, kellest enamuse (55%) moodustasid õhtuse ja kaugõppe õppevormi õppurid. Seetõttu on väljalangemise vähendamine jätkuvalt valitsuse prioriteet.

Demograafiliste protsesside tulemusena kahanev õpilaskond mõjutab märkimisväärselt ka kutseharidust omandavate õpilaste arvu. Kui gümnaasiumiastmesse astub jätkuvalt umbes 63% (viimase 4 aasta keskmine) põhikooli 9. klasside lõpetajatest, väheneb põhikoolijärgsesse kutseõppesse siirduvate õpilaste arv 2012/2013. õppeaastaks tänase 5300 tasemelt 3500-ni. Samas nõuab Eesti tööjõuturg senisest enam heade kutseoskustega spetsialiste, tehnikuid ning oskustöölisi, kelle koolitus toimub kutsekeskhariduse ja rakenduskõrghariduse baasil. Üldkeskhariduse ning akadeemilise kõrghariduse eelistamine on kaasa toonud ebapiisava täituvuse kutseõppeasutuste teatud erialadel. Tellitud õppekohtadest täitub keskmiselt ligikaudu 85–90%. Täitmata jäävad riikliku koolitustellimuse õppekohad aga ettevõtlike seisukohast nõutud erialadel. Näiteks on masinatööstussektoris kutseharidustasandil teravaks probleemiks keevitusseadmete operaatorite vähesus, samuti on Eesti Masinatööstuse Liidu andmetel rakendusliku kõrghariduse tasandil lõpetavate inseneride osakaal ligi 4 korda väiksem tegelikust vajadusest.

2007. aastal jätkas kutseõppeasutustes õpinguid vaid 29,6% päevase põhikooli lõpetajatest ning veidi alla 10% päevase õppe gümnaasiumilõpetajatest. Sealjuures on kutseõppeasutustes

62 Üldhariduse kõigist vormidest 946 õpilast keskmise vanusega 16,6 eluaastat 2005/2006. õppeaastal, 849 õpilast 2006/2007. õppeaastal keskmise vanusega 16,4 eluaastat. Õppimise pooleli jättnute hulgas on ka need, kes lahkusid oma koolist, lubades õpinguid jätkata („ootel“ EHISes), kuid järgmisse kooli ei jõudnud.

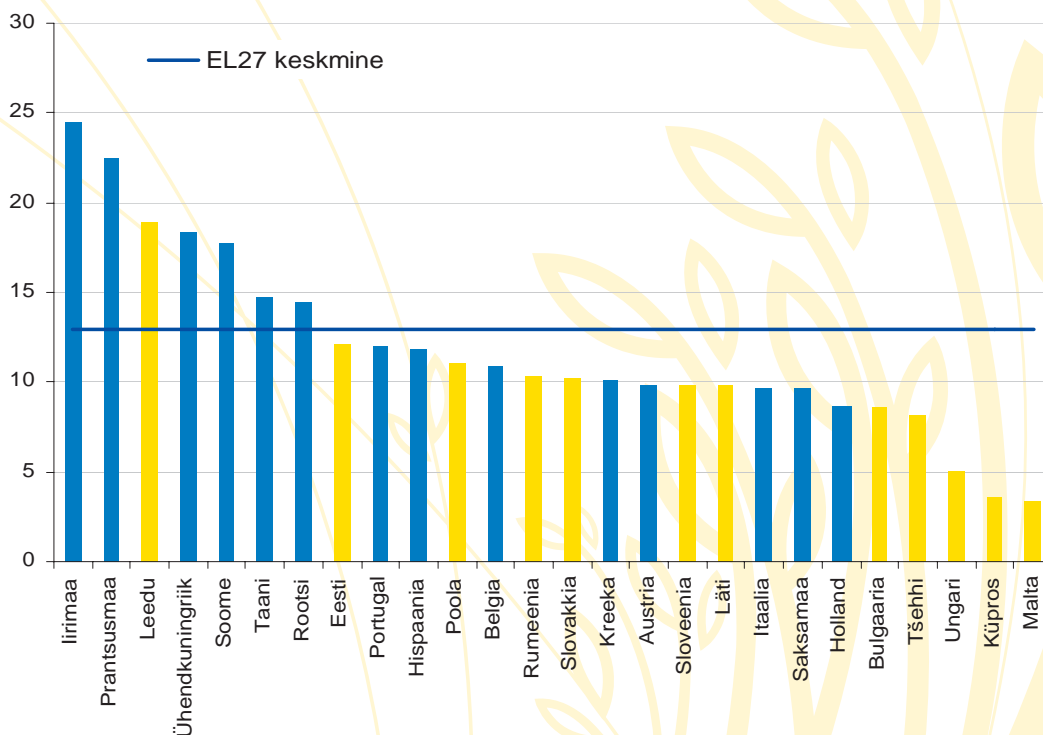
õppimist jätkavate gümnaasiumilõpetajate arv viimastel aastatel pidevalt kahanenud. Kutseharidust on viimastel aastatel edukalt reformitud ning tänaseks on palju saavutatud. Lisaks õppeasutuste ja tööandjate koostöö tihendamisele, mis aitab tagada kvaliteedi nii õppekava arendustes kui õppepraktikas, on üks olulisemaid väljakutseid kutseõppe populariseerimise jätkamine.

2007. aastal õppis kõrgharidusõppes 68,2 tuhat üliõpilast, kellest 33,5% rakendus kõrgharidusõppes, 40,9% bakalaureuseõppes ja 21,9% magistrantuuris⁶³. 2007. aastal moodustas üliõpilaste arv 20–24-aastaste vanuserühmast 65,0%. Eesti jaoks on struktuurse tööjõupuuduse ja noorte arvu järsu languse tingimustes oluline kaasata teadus- ja arendustegevusse ning tööturule ka välisriigi tippspetsialiste. 2004/2005. õppeaastal moodustas välisüliõpilaste arv 1,3% üliõpilaste koguarvust.

Kõrgharidust andvate õppeasutuste seas on probleemiks kohatine madal õppekvaliteet ning rahvusvahelisel tippasemel erialade vähesus. Järgnevate aastate üheks prioriteediks on luua tingimused tugevate ning kvaliteetset õpet pakkuvate kõrgkoolide võrgustiku tekkeks. Eesmärgiks on jõuda 2011. aastal olukorrani, kus kõik Eestis tegutsevad kõrgkoolid väljastavad lõpetajatele ainult riiklikult tunnustatud diplomeid. Vastavalt OECD ekspertide 2007. aastal antud soovitudele uuendatakse kõrghariduse kvaliteedi kindlustamise süsteemi, rakendades kohustuslikku regulaarset õppekavade ning kõrgkoolide institutsionaalset välishindamist koos sõltumatu Kõrghariduse Kvaliteediagentuuri asutamisega.

Teadmispõhise ühiskonna areng eeldab loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) valdkondade senisest märgatavalt suuremat osakaalu. Euroopa Liit on seadnud aastaks 2010 eesmärgi suurendada LTT valdkondade lõpetajate arvu⁶⁴ vähemalt 15% võrra. Aastal 2005 oli Euroopa Liidus (EL27) LTT valdkondades lõpetanud noorte arv tuhande 20–29-aastase elaniku kohta 12,9 ning Eestis 12,1 (vt joonis 31). 2007. aastal tõusis Eesti vastav näitaja 13,3-ni (andmed Euroopa Liidu keskmise kohta veel puuduvad).

Joonis 31: Kõrghariduse tasemel täppis-, loodus- ja inseneriteaduste lõpetanute arv tuhande 20–29-aastase noore kohta, 2005

Allikas: Eurostat

63 Eesti Statistikaamet.

64 Loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkondade lõpetajad ISCED 5. ja 6. tasemel.

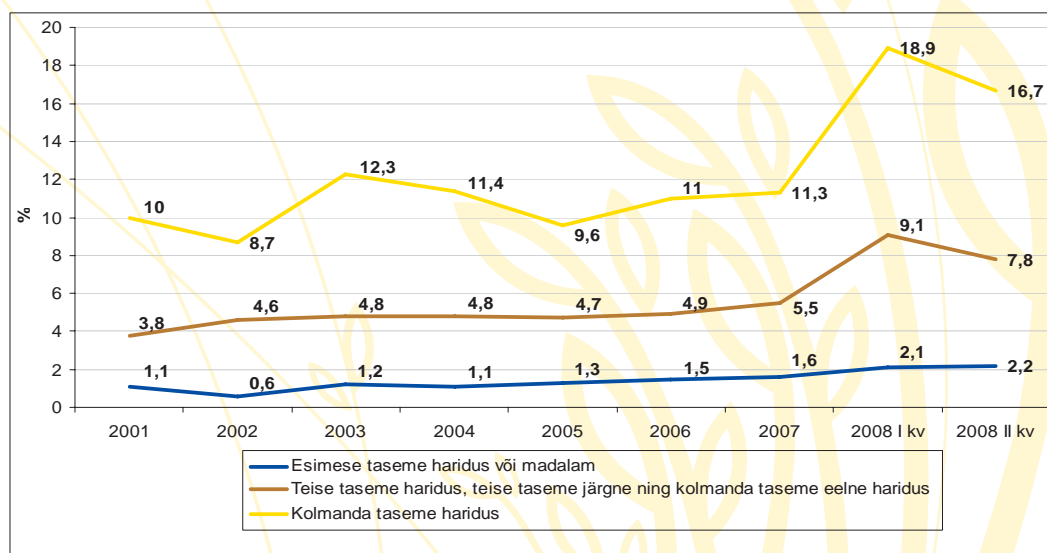
2006/2007. õppeaastal oli LTT valdkondade lõpetajate osakaal kõrghariduses 21,1%. Viimastel aastatel on suurendatud LTT erialade mahtu riiklikus koolitustellimuses (2006/2007. õppeaastal õppis 36% riikliku koolitustellimuse üliõpilastest LTT valdkondade õppekavadel), samas iseloomustab LTT erialasid arvestatav õpingute katkestamine ning ebapiisav täituvus õppegruppide komplekteerimisel. Sarnaselt enamikule Euroopa riikidest näitab see noorte madalat huvi ja valmisolekut asuda õppima ning tööle loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkondadesse. Kuna just need valdkonnad on innovatsioonipõhise majanduse kujunemise aluseks, peab valmisolek ning soov teha valik teadlase või inseneri karjääri kasuks saama tugeva aluse juba põhikoolis ja gümnaasiumis.

Tööealiste täiskasvanute oskuste tõstmine elukestva õppe ning riskirühmade abistamise kaudu

Majandusmuudatustega kohanemiseks ning majanduse ümberkorraldamiseks ei piisa Eesti vananeva rahvastiku taustal ainult haritud noorte tööturule jõudmisest. Töandjatepoolse oskustenõudluse ja vanema elanikkonna oskustetaseme vahel valitseb ebakõla, mistõttu on vajalik ka töötavate inimeste teadmiste ajakohastamine.

Euroopa Liidus on 2010. aastaks seatud eesmärk tagada elukestvas õppes osalejate määr vähemalt 12,5%. Eestis on 25–64-aastaste täiskasvanute osalemine elukestvas õppes aastatel 2001–2006 olnud ühtlaselt vahemikus 5,4–6,7%. 2007. aastal tõusis elukestvas õppes osalejate osakaal 7,0%-ni. 2008. aasta esimeses pooles on vastav osakaal tõusnud koguni üle 10% (2008 I kvartal 11,6%, II kvartal 10,1%). Siiski on Eesti näitaja osadest Euroopa Liidu riikidest, eriti Põhjamaadest (2006. a ligi 30% või üle selle) märkimisväärselt madalam. Tagasihoidlik osalemine elukestvas õppes on probleemiks eelkõige madalama haridustasemega ja riskigruppidesse kuuluvate inimeste seas, kes vananenud oskusteadmiste ning majanduse struktuurimuutuste tõttu kõige rohkem täienduskoolitust vajavad (vt joonis 32).

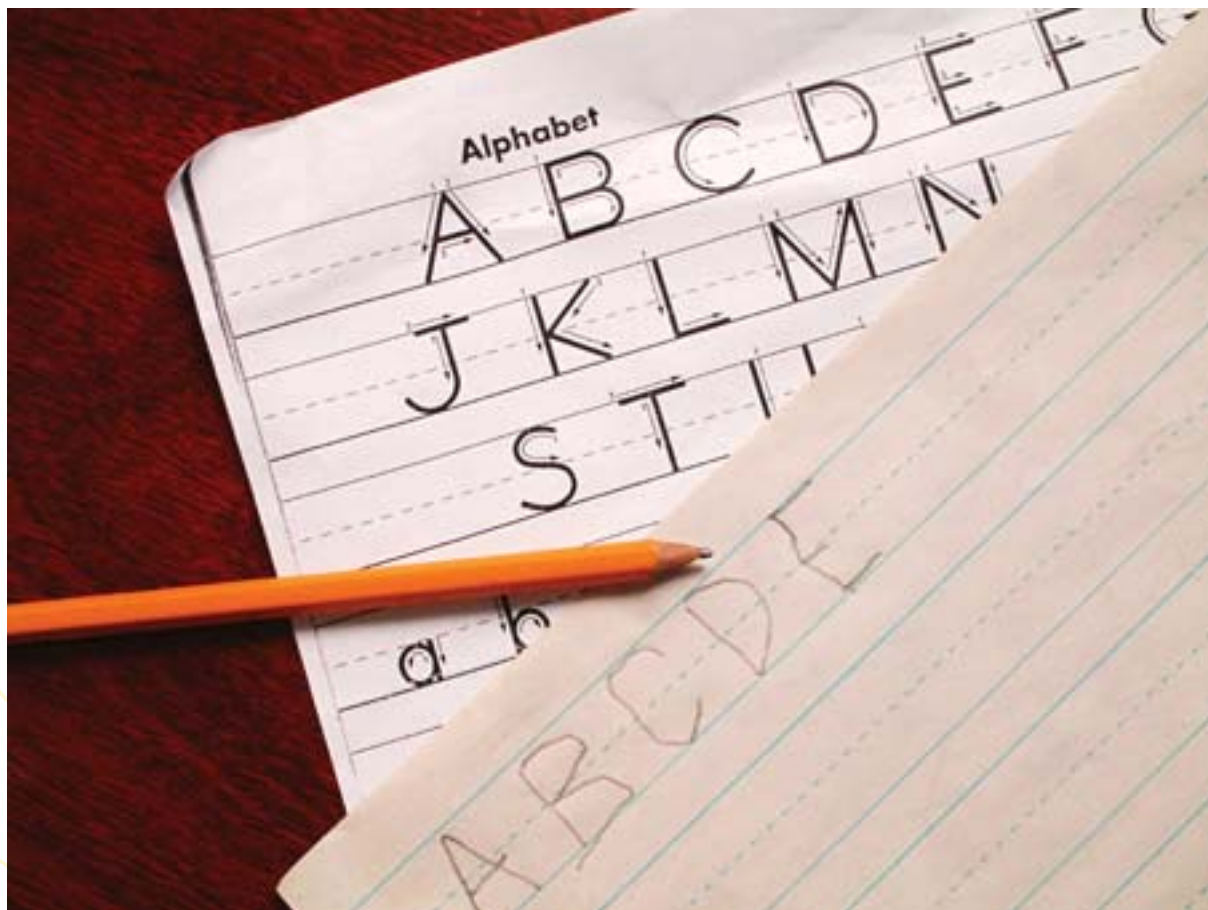
Joonis 32: Elukestvas õppes osalemise määr (25–64-aastased isikud) haridustasemetel 2001–2008

Allikas: Eesti Statistikaamet

2008. aasta alguses kinnitatud täiskasvanuhariduse rahastamise põhimõtetes on uueks algatuseks tööealiste inimeste täienduskoolituste riigipoolne finantseerimine kutseõppeasutuste kaudu. Tasuta täienduskoolituse pakkumine aitab oluliselt kaasa madalama haridustasemega inimeste teadmiste uuendamisele töötamise ajal ning ennetab töötust. Kutseõppeasutustes on täiskasvanukoolituse osakaal kasvanud. Kui 2006. aastal osales kutseõppeasutustes tööalase

koolituse kursustel 13 997 inimest, siis 2007. aastal juba 20 281 inimest. Positiivse trendina saab välja tuua täiskasvanud õppijate kasvava osalemise ka kõrghariduse tasemeõppes. Üle 25-aastaste üliõpilaste osatähtsus oli 1993. aastal 22%. Aastaks 2005 oli see kasvanud 38%-ni. Kuigi lähiaastatel panustatakse riigipoolse finantseerimise kaasabil tööealise elanikkonna kvalifikatsiooni uuendamisse eelkõige kutsehariduse tasemel, on pikemas perspektiivis oluline kaasata täiskasvanuharidusse ka kõrghariduse tasand.

Eesti Statistikaameti andmetel pakkus 2005. aastal oma töötajatele täienduskoolituskursusi 56% ettevõtetest, mis on 9% rohkem kui 1999. aastal. Ettevõtjapoolne koolituse pakkumine sõltub olulisel määral ettevõtte suuruselt. 2005. aastal pakkus 10–49 töötajaga ettevõtetest koolitust ainult alla kahe kolmandiku, 50–249 töötajaga ettevõtetest 84%, 250 ja enama töötajaga ettevõtetest aga peaaegu kõik (96%). Seetõttu on prioriteetne ettevõtetes korraldatud täiendkoolituste riigipoolse kompenseerimise finantsvahendite suunamine eelkõige väiksema ja keskmise suurusega ettevõtete toetamiseks, panustades tootlikkust ning töötajaskonna kompetentsi tõstvatesse koolitustesse.

Tööturuamet on töötute (peamiselt riskirühmad) abistamise kõrval võtnud suurema tähelepanu alla nii tööhõives olevate kui mitteaktiivsete inimeste kvalifikatsiooni tõstmise ning alates 2008. aastast laienevad aktiivse tööturupoliitika meetmed osaliselt ka neile.

Tööealise elanikkonna optimaalset rakendamist raskendab tihti napp riigikeele oskus. 2005. aastal läbiviidud uuringust ilmnes, et oma toimetulekut eesti keeles hindas heaks või väga heaks 42% mitte-eestlastest⁶⁵. Viimastel aastatel on eesti keele oskus muukeelsete täiskasvanute hulgas püsinnud stabiilsena ja noorte hulgas kasvanud. Samas elukestvas õppes osalemise (2007. a eestlastel 8,2%, mitte-eestlastel 4,8%) ning töötuse näitajad

65 M. Pavelson, I. Proos, I. Pettai, *et al.* (2006). Integratsiooni monitoring 2005. Uuringu aruanne. Tallinn: Integratsiooni Sihtasutus, lk 20.

(2007. a mitte-eestlastel 6,9%) on mitte-eestlastel võrreldes eestlastega kehvemad. Kuna mitte-eestlaste tööhõive määr on aga eestlastega samal tasemel, on mitte-eestlaste kõrgem töötuse määr tingitud pigem nende suuremast valmidusest tööd otsida ning end mitteaktiivse asemel töötuna määratleda. Siiski on mitte-eestlaste konkurentsivõime parandamiseks lisaks tööalase kompetentsi tõstmisele vaja arendada eesti keele oskust. Lähiaastatel on kavas rakendada nii eesti keele koolitusi, erialaõppega integreeritud eesti keele koolitusi kui ka tööjõuvahetusprogramme.

2007. aastal oli Eestis tööjõu-uuringu andmetel tööealisest elanikkonnast (15–64-aastased isikud) 250 700 inimest ehk 27,4% mitteaktiivsed, neist mehi 40,5% ja naisi 59,5%. Eesti vastav näitaja on võrdluses Euroopa Liidu liikmesriikidega keskmiste seas. Üle poole mitteaktiivsetest ehk 51,2% moodustavad noored vanuses 15–24 aastat, kes valdavalt õpivad. Mitteaktiivsuse peamisteks põhjusteks vanuserühmas 25–49 on aga 2007. aasta andmete kohaselt rasedus-, sünnitus- ja lapsehoolduspuhkusel olijad (38%), haigus, vigastus või puue (28%) ning laste ja teiste pereliikmete eest hoolitsemine (17%). Seetõttu on lähiaastate väljakutsed mitteaktiivsuse vähendamiseks seotud eelkõige puude või pereliikme hooldamise tõttu tööturult eemale jäänud isikute tööturule toomisega.

Pikaajalise tervisehäire ja/või puudega inimeste tööhõive määra (2006. a 32,6%) on valitsus seadnud eesmärgiks tõsta 15 aastaga 50%-ni. Praegune madal tööhõive määr on osaliselt tingitud meditsiinikesksetest puuetega inimeste rehabilitatsiooniteenustest. Laste ja teiste pereliikmete eest hoolitsemise tõttu tööturult eemal olevate inimeste suur hulk viitab hooldusteenuse ebapiisavale, aga ka laste- ja päevahoiuteenuste kehvale kättesaadavusele. Kuigi heitunute arv (2007. a 7300 inimest) ja pikaajalise töötuse määr (2007. a 2,3%) on viimastel aastatel jätkuvalt kahanenud, on nende inimeste tööellu integreerimiseks enne aktiivsete tööturumeetmete pakkumist vaja panustada sotsiaalsete probleemide lahendamisele, pakkudes vajadusel sõltuvusravi või psühholoogilist nõustamist.

Muutuvas majanduskliimas on oluline paindlikult reageerida ettevõtjate täiendavale tööjõuvajadusele. Sageli on ettevõtjate vajadus teatud oskusteadmisega töötajate järele pakilisem kui haridussüsteem või täiskasvanute täiendkoolitus seda rahuldada suudaks. Probleemi üheks lahenduseks on ajutine kvalifitseeritud võõrtööjõud. Tööturuameti poolt 2008. aasta alguses läbiviidud uuringust ilmnes, et välistööjõu värbamise vastu tunneb huvi 24% küsitletud ettevõtjatest⁶⁶. Enim soovitakse värvata oskustöölisi ning spetsialiste, peamiselt Ukrainast ja Venemaalt. Üle poole juba välistööjõudu kasutanud ettevõtetest põhjendasid oma otsust ning vajadust eelkõige vastava eriala spetsialisti puudumisega Eesti tööturul. Rändeiibe panus majanduskasvu tõusu jäi Eestis perioodil 2001–2006 alla EL15 keskmist. Madala rändeiibe põhjusteks on seadusandluse jäikus, Euroopa keskmisest madalam palgatase ning keelelised takistused, mis vähendavad Eesti tööturu atraktiivsust nii ELi kodanike kui kolmandatest riikidest pärit töötajaskonna seas. 2006. aastal oli Eestis sisserände piirarvuks⁶⁷ 675 inimest, mis täitis 87% ulatuses. 2007. aastal oli piirarv 686 inimest, mis täitis 100% ulatuses. 2008. aasta alguses võeti vastu mitmed seadusemuudatused, mis oluliselt lihtsustavad kvalifitseeritud välistööjõu sissetoomist (sh tõsteti sisserände piirarv 0,05%-lt 0,1%-ni Eesti alalisest elanikkonnast).

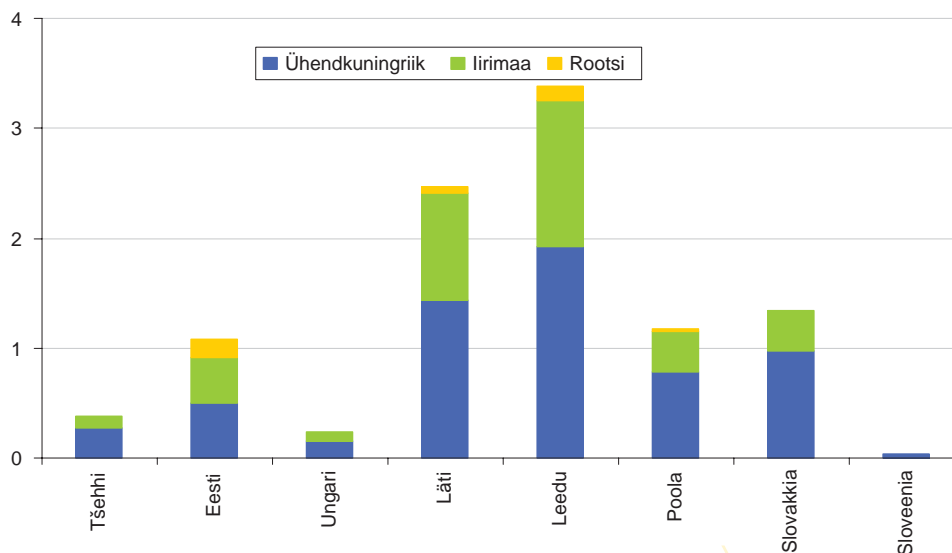
Eesti tööjõule on viimastel aastatel olnud atraktiivne Euroopa Liidu sisese tööjõu vaba liikumisega avanevate võimaluste kasutamine. Maailmapanga andmetel töötas perioodil 2004–2005 pisut üle 1% Eesti tööealisest elanikkonnast kolmes 2004. aastal oma tööturu avanud vanas Euroopa Liidu liikmesriigis (vt joonis 33). See osakaal on võrreldes teiste Balti riikidega tunduvalt väiksem, kuid ei arvesta Soomes (enamasti pendelrändena) töötavate eestlaste arvu. Eesti seisab järgneva kümne aasta pärast silmitsi tööjõuturule siirduvate noorte arvu massilise vähenemisega. Näiteks aastaks 2015 prognoosib Eesti Statistikaamet vanuserühmas 20–24 25 000 inimest vähem võrreldes aastaga 2008. Vanuserühm 15–19 on prognooside kohaselt aastaks 2015 väiksem aga koguni 36 000 inimese võrra. Seetõttu

66 Valimiks oli 1000 üle 20 töötajaga ettevõtet Eestis.

67 0,05% Eesti alalisest elanikkonnast. Alates 14.06.2008 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast.

on äärmiselt oluline, et välisriiki teadmisi ning kogemusi omandama läinud inimesed Eesti töturule tagasi pöörduksid. Tagasipöördumise lihtsustamiseks ning soodustamiseks kavatseb valitsus lähiaastatel rakendada erinevaid teavitus- ning infojagamismeetmeid.

Joonis 33: Väljarännanud tööjõu osakaal tööealises elanikkonnas EL8-s, mai 2004 - detsember 2005

Allikas: EL8 (2004. aastal liitunud Ida-Euroopa riigid) majanduse kvartaliaruanne, teemaleht: Tööturg. Maailmapank, september 2007

Eelnevast tulenevalt on valitsuse lähiaastate prioriteedid tõsta inimeste oskuste taset ning turvatunnet haridussüsteemi tõhustamise ning elukestva õppe süvendamise kaudu, pöörates eraldi tähelepanu koolist väljalangemise ennetamisele, konkurentsivõime tagamiseks vajalike LTT erialade propageerimisele ning riskirühmade töturule aitamisele. Lisaks inimeste oskuste parandamisele on vajalik tõhustada tööjõu Eestist tagasiirdumise soodustamist.

Alaesmärk 1: Tööturu ja hariduse parema vastavuse tagamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Kõrgharidusega inimeste tööhõives osalemise määr 25–64-aastaste vanusegrupis	Allikas: Eesti Statistikaamet	89,4% (2006)	89,9%
Kutseõppe lõpetajate rakendumine töturul	Pool aastat pärast lõpetamist töturul rakendunud kutseõppe lõpetajate osakaal kõigi samal õppeaastal lõpetanute hulgas. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	72% (2007)	75%
Noorte (15–24-aastaste) tötute osakaal rahvastikust vastavas vanusegrupis	Noorte tötute (vanuses 15–24) osakaal kõikide inimeste hulgas vanuses 15–24 eluaastat. <i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet	3,8% (2007)	3,5%
Keskhariduse (üldhariduse või kutsekeskhariduse) omandanute osakaal (% 20–24-aastaste hulgas)	Noored vanuses 20–24 eluaastat, kellel on vähemalt keskharidus. <i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet	81,1 (2007)	85%

Muu emakeelega õpilaste eestikeelse õppes osalemine	Eesti õppekeele ja keelekümbelklassides õppivate eesti keelest erineva emakeelega õpilaste osakaal õpilaste koguarvus põhihariduses. <i>Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium</i>	21,1% (2007)	26%
--	--	--------------	-----

2007. aasta suvel kiitis valitsus heaks Eesti kõrgharidusstrateegia 2006–2015 rakendusplaani aastateks 2007–2009, mille põhieesmärgiks on kõrghariduse suurema rahvusvahelise konkurentsivõime tagamine. 2007. aastal loodi õppeasutustele toetav raamistik õppekavade reformimiseks õpiväljundipõhiseks ja kvalifikatsiooniraamistikuga seostamiseks. Õppekavade arendusega jätkatakse lähiaastatel. Oluliseks muudatuseks on ka eesseisev üleminek kolmeaastastele tulemuslepingutele kõrgkoolide rahastamisel.

Ülikoolid on alustanud ingliskeelsete õppekavade avamist magistriõppes, samuti koostööd välisriikide ülikoolidega ühisõppekavade kasutuselevõtuks. Haridus- ja Teadusministeerium toetab perioodil 2008–2011 rahvusvaheliste magistriõppekavade loomist eesmärgiga parandada Eesti kõrghariduse tuntust ja konkurentsivõimet maailmas ning toetada rahvusvaheliselt atraktiivsete võõrkeelset õpet pakkuvate magistriastme õppekavade arendamist Eesti kõrgkoolides. Lähiaastatel on kavas jätkuvalt panustada meetmetesse, mis soodustaksid välismagistrantide suuremal arvul Eestisse õppima asumist ning võimaluse korral Eesti tööturuga seotuks jäämist.

Viimastel aastatel on loodud ka varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise süsteem (VÕTA), mis esmalt käivitus kõrghariduses. Ülikooliseaduses ja rakenduskõrgkooli seaduses tehti 2006. aasta oktoobris muudatused, mis sätestasid VÕTA arvestamise ühtsete põhimõtete kasutuselevõtmise nõude. Vastuvõetud muudatus aitab töötavatel spetsialistidel lihtsamalt alustada õpinguid enese täiendamiseks. Süsteemi on vaja juurutada ka kutsehariduse tasandil.

2006. aastal viis OECD läbi rahvusvaheline PISA võrdlusuuringu 57 riigis. Uuring näitab Eesti õpilaste head taset – loodusteadustes saavutasid Eesti õpilased 5. koha, lugemises 13. ja matemaatikas 14. koha. Siiski on üldhariduse jätkuvalt kõrge taseme hoidmiseks ning ajakohastamiseks vaja uuendada riiklikku põhikooli ja gümnaasiumi õppekava, mille valmimine on planeeritud 2009. aastasse. Uue õppekava koostamine algas 2005. aastal. Täna on valminud uue riikliku põhikooli ja gümnaasiumi õppekava projekt, samuti on valminud õppeainete ainekavade versioonid. Uue õppekava eesmärk on luua süstemaatilised ainetevahelised seosed, suurendada õpilaste valikuvabadust ning pöörata rohkem tähelepanu ettevõtlusteamadele.

Jätkuvalt panustatakse e-õppe kasutamise laiendamiseks arendades õppetarkvarasid, uuendades õppemeetodeid, täiendades riistvara ning tõstes õpetajate kvalifikatsiooni e-õppe kasutamisel. E-õppe laialdane kasutamine arendab noorte info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaalaseid teadmisi, suurendades nende konkurentsivõimet ning võimaldades õppes paindlikult osa võtta ka neil, kel pole see traditsioonilistel meetoditel võimalik (nt koduõppel olijad).

Riigi- ja munitsipaalgümnaasiumide muukeelsetes gümnaasiumiastme klassides (10.–12. klass) alustati 2007/2008. õppeaastast üleminekut osalisele eestikeelsele aineõppele. Eesmärgiks on seatud saavutada aastaks 2011 60%-line eestikeelne õpe muukeelsete koolide gümnaasiumiastmes. Sujuva ülemineku tagamiseks keskendutakse õpetajate koolitusele, õpetajate motiveerimissüsteemi, ainekavade ning õppe- ja juhendmaterjalide väljatöötamisele.

Kutseõppesüsteemis on viimase 7 aasta jooksul lõpule viidud kutseõppeasutuste võrgustiku optimeerimine (62-lt 31-le, lisaks tegutseb veel 3 munitsipaalõppeasutust). 2006. aastal võeti kasutusele meetmed kutseõppe tugevdamiseks – kutsehariduse eelarve kogu hariduskuludes kasvas, rakendati õppekavarühmade uued koefitsiendid. Koolituskoha baasmaksumust tõsteti kiiremas tempos kui üldhariduses. 2007. aastal oli kutsehariduse ja üldhariduse

keskmise koolituskoha maksumuse omavaheline suhe 1,28 kutsehariduse kasuks (2005. a oli koolituskoha maksumus võrdne) ning eesmärgiks on seatud viia see 1,5-ni.

Meetmed

Õppetöö ja koolitustellimuse kujundamine vastavalt tööturu vajadustele:

1. Kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide ettevalmistamine läbi Eesti magistrantide välisõpingute toetamise (2010-2013).
2. Toetus õppeasutustele välismagistrantide ja -doktorantide Eestisse õppima asumise võimaldamiseks ning välisüliõpilaste peale õpinguid Eestisse elama ja siinse tööturuga seotuks jäämise soodustamine (eelkõige teadus- ja arendustöötajatena) (2008-2013).
3. Kutsehariduse populariseerimine noorte hulgas kutsemeistrivõistluste kaudu (2008-2013).
4. Analüüsi- ja prognoosisüsteemi loomine ja rakendamine tööturu arengute paremaks arvestamiseks kõrg-, kutse- ning täiskasvanuhariduse mahtude ja valdkondliku struktuuri kujundamisel (2009-2010).

Õppekavade arendus:

5. Kõrgkoolide õppekavade arendamine läbi sisehindamise toetamise ning õppekavaarenduse nõustajate võrgustiku loomise ja rakendamise (2008-2011).
6. Kutsehariduse õppekavade arendamine ja parem sidumine tööturu vajadustega läbi tööandjate suurema kaasamise (2008-2013) ning varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise süsteemi (VÕTA) juurutamine kutseharidussüsteemis (2010).
7. Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava uuendamine⁶⁸ suurendamiseks gümnaasiumiastmes õpilaste valikuvabadust, reaali- ja loodusteaduste ning ettevõtlusalase hariduse osakaalu tõstmiseks (2007-2011).
8. Muukeelsete koolide gümnaasiumiastmes eestikeelsele aineõppele järkjärguline ülemineku ning täiendava eesti keele õppimise soodustamine keelekümblusprogrammides (2008-2013).

Õppeasutuste suutlikkus:

9. Kõrghariduse rahastamissüsteemi uuendamine läbi 3-aastaste tulemuslepingutele ülemineku, kus sätestatakse kõrgkooli täpsemad ülesanded ning arengueesmärgid lisaks lõpetajate arvus kokkuleppimisele ning määratletakse selgemalt kõrgkoolide vastutus strateegiliste ja kvaliteediga seotud küsimuste osas (2008-2009).
10. Kõrghariduse tasandil koolivõrgu tugevdamine ning kõrgkoolide akrediteerimissüsteemi ning diplomite riikliku tunnustamise põhimõtete uuendamine (2008-2012).
11. Kutseõppeasutuste akrediteerimissüsteemi väljatöötamine ja rakendamine ning selle sidumine uuendatud koolituslubade süsteemiga (2008-2013).
12. Eesti üldhariduskoolide (põhikoolid, gümnaasiumid) ja kutseõppeasutuste õppe- ja finantstulemuslikkuse ning neid mõjutavate tegurite süvaanalüüsi läbiviimine eesmärgiga korrastada üldhariduskoolide koolivõrku (2008-2011).
13. Gümnaasiumi astme ja põhikooli astme eraldamise mõjude analüüsi läbiviimine (2010).
14. Pedagoogide ja kutseõpetajate professionaalse arengu toetamine läbi täiendkoolituse ja kvalifikatsiooninõuete kaasajastamise ning õpetajate lähtetoetuse rakendamine väikelinnadesse ja maapiirkondadesse tööleasuvatele õpetajakoolituse õppekava lõpetanutele (2008-2013).

Infrastruktuuri ja e-õppe arendamine:

15. Kutseõppeasutuste õppekeskkonna infrastruktuuri (õpperuumid, õppetstarbeline sisseseade, ühiselamud) kaasajastamiseks rahastuse suurendamine (2008-2013).
16. Kõrgkoolide õppekeskkonna (õpperuumid, õppetstarbeline sisseseade) infrastruktuuri

⁶⁸ Õppekava lähteülesandele eksperthinnangu tellimine, õppekavade rakendamise seire läbiviimine, õpetajate ja koolimeeskonna ettevalmistamine õppekavade rakendamiseks täiendkoolituse kaudu.

kaasajastamiseks rahaliste vahendite suurendamine (2008-2013).

17. E-õppe soodustamine läbi õppetarkvara arendamise, õpetajate teadmiste kaasajastamise ja kaasaegse riistvara soetamise ning olemasolevate regionaalsete e-õppe tugikeskuste toetamise mahtude suurendamine (2008-2013).

Haridusele parema juurdepääsu tagamine

18. Kõrghariduse õppetoetuste süsteemi põhimõtete edasiarendamine kõrgharidusele ligipääsu parandamiseks (2008-2010).
19. Kutseõppeasutuste õppetoetuste süsteemi ümbermuutmine vajaduste põhiseks. (2010).

Alaeesmärk 2: Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) populariseerimine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Kõrghariduse tasemel loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkondade lõpetajate osakaal	Kõrghariduse tasemel (ISCED 5-6) LTT valdkonnas lõpetajate suhe lõpetajate koguarvu. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	21,1% (2007)	22,5%
Täppis-, loodus- ja inseneriteaduste lõpetajate arv tuhande 20–29-aastase noore kohta	Kõrghariduse tasemel (ISCED 5-6) LTT valdkonnas lõpetajate arv 1000 20–29-aastase noore kohta. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	13,3 (2007)	15,0
Selliste gümnaasiumide osakaal, kus on välja arendatud täppis-, loodus-, tehnika- ja/või tehnoloogia õppesuunad	Gümnaasiumide osakaal, mille õppekavas üle 50% valikainetest on LTT ained. <i>Allikas:</i> Haridus- ja Teadusministeerium	Õppesuundade kaardistamine	<i>Proгноositav tase saadakse 2008. a novembris</i>

Kooliõpilaste uurimistegevuse ergutamiseks on taaskäivitatud õpilaste teaduslik ühing (ÕTÜ) ja toimub iga-aastane Eesti õpilaste teadustööde riiklik konkurss. Noorte huvi kasvatamisele on kaasa aidanud aastatepikkuse traditsiooniga Tartu Ülikooli teaduskool, tööd on alustanud ka Tallinna Tehnikaülikooli tehnoloogiakool ja Tallinna Ülikooli õpilasakadeemia. Teaduskeskus AHHA ning Tallinna Tehnika- ja Teaduskeskus korraldavad regulaarseid (interaktiivseid) näitusi ja muid nii noortele kui laiemale sihtgrupile suunatud üritusi. Ka mujal Euroopas on leidnud tunnustust Eesti Füüsika Seltsi kureeritav teadusbuss, mis on külastanud suurt osa Eesti koole. Suure populaarsuse on omandanud Tartu Ülikooli üliõpilaste ja õppejõudude poolt läbiviidavad füüsika- ja keemiaalased teadusteatri etendused. Loodus- ja täppisteadustes andekate laste arendamiseks toimib olümpiaadide süsteem ning on võimalused osaleda teadustööde konkurssidel, riigisisestel või rahvusvahelistel võistlustel.

Samas on loodus- ja täppisteaduste populariseerimine senini toimunud eelkõige projektipõhiselt (nt loodushariduse projekte on toetanud Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnateadlikkuse programm). Seetõttu on valitsus seadnud eesmärgiks tegelda süsteemselt LTT valdkonna tasemeõppe propageerimise, valdkonna osakaalu tõstmise, õppemeetodite mitmekesistamise ja sihtotstarbeliste stipendiumide eraldamisega.

Meetmed

1. LTT populariseerimine tasemeõppes läbi reaal- ja loodusteaduste osakaalu tõstmise õppekavades, vastavate ainete pakkumise gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes

valikainena, uute õppemeetodite rakendamise⁶⁹ ja õpikeskkonna mitmekesistamise⁷⁰, tehnika- ja looduse valdkonna huvikoolide õppekavade arenduse ning õppevahendite soetamise (2009-2013).

2. LTT valdkonna õppematerjalide loomine teadlaste ja õpetajate koostöös ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia-põhiste õppematerjalide rakendamine ainetundides (2009-2013).
3. LTT erialade toetamise põhimõtete väljatöötamine kõikide haridustasemetete lõikes noorte huvi suurendamiseks ja õppesuundade toetamiseks (2008).
4. Teaduse populariseerimine ühiskonnas läbi teaduskeskuste, teadusühenduste ja muuseumide; konkursside ja kampaaniate; internetis levitatavate teadus- ja tehnoloogiaalaste teadmiste ja uudiste ning massimeedias pakutavate teadus- ja tehnoloogia-alaste saadete ning artiklite toetamise (2009-2013).

Alaeesmärk 3: Koolist väljalangemise vähendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Madala haridustasemega mitteõppivad noored	Põhihariduse või madalama haridustasemega mitteõppivad noored, % 18–24 aastaste vanusegrupist. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	14,3% (2007)	10%
Väljalangevus põhikooli 7.–9. klassist	<i>Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium</i>	1,59% (2006)	1,2%
Väljalangevus gümnaasiumi esimesel aastal (10. klass)	<i>Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium</i>	1,36% (2006)	1,1%

Viimastel aastatel on valitsus väljalangevuse vähendamiseks rakendanud mitmeid meetmeid, mis leevendavad eelkõige materiaaletest põhjustest tingitud väljalangemist. Rakendatud on õpilaskodude programm toimetulekuraskustega perede lastele, kelle kodune olukord ei toeta lapse õppetööd. Sisse on seatud riiklik toetus sõidusoodustusteks ning õppevahendite ja õpikute soetamiseks. Alates 2006. aasta 1. jaanuarist tagati tasuta koolitoit 1.–9. klassi õpilastele ning sama aasta 1. septembrist kindlustas riik kutsekooli põhiharidusejärgsetele õpilastele vähemalt ühe sooja toidu korra päevas. Lähiaastatel on eesmärgiks rakendada hariduslike meetmeid, mis aitavad väljalangemisohus olevatele õpilastele tagada haridustee jätkamise (tugisüsteemide tõhustamine, sh pedagoogilis-psühholoogiline nõustamine, abiõpetajate arvu suurendamine). Jätkuvalt on palju väljakutseid õpiraskustega ja hariduslike erivajadustega laste nõustamisel, mis ei jõua kõigi seda vajavate õpilasteni.

Meetmed

1. Koolieelsetes lasteasutustes riikliku õppekava rakendumise toetamine ning eesti keele kui teise keele õppe korraldamine laste paremaks ettevalmistamiseks kooliks (2008-2011)
2. Huvihariduse sidumine tasemeharidusega, individuaalse ja rühmaõppe soodustamine hariduslike erivajadustega lastele (2009-2011).
3. Abiõpetaja süsteemi põhimõtete väljatöötamine ja juurutamine (2010-2011).
4. Nõustamisvõrgustike (õpiabikeskused, nõustamiskomisjonid) ja lõimitud nõustamismudeli (piirkondlikud pedagoogilis-psühholoogilised ning karjäärinõustamissüsteemid) arendamine (2008-2011).
5. Projektikonkursside korraldamine ja noorteühingute toetamine⁷¹ eesmärgiga tunnustada

69 Näiteks avastusõpe, probleemi- ja kontekstipõhine õpe.

70 Tunnid looduses, tugikeskustes, teadusasutustes, ettevõtetes jm.

71 Toetused tegevustele huvikoolides ja huviringides, avatud noortekeskustes, noorteühingutes, noorte osaluskoogudes ja laagrites, õpilasesindustes.

noori noorsootöö tegevustes, aidates nii kaasa õpimotivatsiooni suurenemisele ja õpitulemuste paranemisele formaalharidussüsteemis (2008-2013).

Alaeesmärk 4: Elukestva õppe soodustamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Elukestvas õppes osaleva esimese taseme haridusega (ISCED 0-2) täiskasvanud elanikkonna (25–64-aastased) osakaal	<i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet	1,6% (2007)	2,5%
Elukestvas õppes osaleva teise taseme haridusega (ISCED 3-4) täiskasvanud elanikkonna (25–64-aastased) osakaal	<i>Allikas:</i> Eesti Statistikaamet	5,5% (2007)	8%
Tööturuameti vahendusel aasta jooksul karjäärinõustamisteenust saanud klientide osakaal kõikide Tööturuameti klientide hulgas⁷²	Tööturuameti vahendusel karjäärinõustamisteenust saanud klientide osakaal asutuse kõikidest klientidest. <i>Allikas:</i> Tööturuamet	20,6% (2007)	40%

2008. aasta alguses kinnitas valitsus täiskasvanuhariduse rahastamise põhimõtted. Oluliseks uueks algatuseks on tööhõives osalevatele inimestele kutseõppeasutuste baasil tasuta täiendkoolituses osalemise võimaluse loomine. Samuti suurendati töötutele suunatud täiend- ja ümberõppe ning ettevõtjatele oma töötajaskonna koolitamiseks suunatud kompenseeritavate vahendite mahtu.

Oluliseks sammuks seni eraldi toimunud karjäärinõustamissüsteemide integreerimisel on Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Sotsiaalministeeriumi vahel 2008. aasta märtsis

⁷² Märkus: 20,6% on 2007. aastal kõikidest Tööturuametis töötuna registreeritud töötutest karjäärinõustamisteenust saanute osakaal. Erinevus 2011. aasta indikaatorist seisneb selles, et uue indikaatori puhul võetakse arvesse kõiki Tööturuameti kliente, kelle ring suureneb seoses Euroopa Sotsiaalfondi uue programmiperioodiga, s.t arvestust ei peeta ainult registreeritud töötute üle, vaid teenust saavad ka töötusijad ning töösuhtes olevad inimesed.

sõlmitud koostöölepe, mis tagab ühtsetel põhimõtetel ning metoodilistel alustel toimiva integreeritud karjäärinõustamissüsteemi nii noortele kui täiskasvanutele. Ühtse süsteemi metoodilise arendamise, pakkujate koolitamise ning teenuse osutamise süsteemi pideva analüüsimise ja hindamisega hakkab tegelema SA Innove. Integreeritud karjääriteenus aitab edukamalt jagada tööturu vajadusi kajastavat informatsiooni ka üldhariduse põhikooliastme tasandil ning gümnaasiumiastme tasandil.

Tööturuamet on inimeste tööhõivesse toomise kõrvalt suurendanud ka töötuse ennetamise rolli. Märkimisväärseks muudatuseks on alates 2008. aastast Tööturuameti poolt pakutava karjäärinõustamise laiendamine lisaks töötutele ka töötavatele ning mitteaktiivsetele inimestele. Senini vastav võimalus puudus ning sellele oli puudusena viidanud ka Euroopa sotsiaalõiguste komitee (Euroopa sotsiaalhart) oma 2007. aasta järeldustes. Lisaks karjäärinõustamise laiendamisele on aastast 2008 kavas pakkuda töötavatele inimestele ka osaliselt teisi teenuseid nende konkurentsivõime säilitamiseks ning töötuse ennetamiseks.

Meetmed

1. Töötavatele täiskasvanutele tasuta täiend- ja ümberõppe pakkumine läbi kutseõppeasutuste, rakenduskõrgkoolide ja vabahariduslike koolituskeskuste (2008-2011).
2. Töötutele pakutava tööturukoolituse sihtrühma laiendamine riskirühmadesse kuuluvatele töötavatele inimestele, (vanemaealised, puudega inimesed, koondamisteate saanud jt) (2008-2009).
3. Elukestva õppe populariseerimine ja täiskasvanud elanikkonna teavitamine õppimisvõimalustest (2008-2011).
4. Tööturuameti kaudu osutatava karjäärinõustamise teenuse laiendamine lisaks töötutele ka töötavatele inimestele ja mitteaktiivsetele (2008-2009).
5. Integreeritud karjäärinõustamise teenuse edasiarendamine, mille tulemusena tekib standardne metoodika, nõustajate koolitussüsteem ning teenuse kvaliteedikindlus (2008-2013).
6. Kutsete süsteemi uuendamine tööturu vajaduste paremaks kajastamiseks ning suhestamine Euroopa kvalifikatsioonide 8-astmelise võrdlusraamistikuga (2008-2013).
7. Täiskasvanud elanikkonna kompetentside ja oskuste taseme ning vajaduste väljaselgitamine (2009-2013).

Alaeesmärk 5: Riskigruppide tööturule toomine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Pikaajalise tervisehäire ja/või puudega inimeste(15–64-aastased) tööhõive määr	Hõivatud pikaajalise tervisehäire ja/või puudega inimeste osatähtsus sihtgrupi tööealises (15–64-aastased) rahvastikus. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	32,6% (2006)	36%
Vanemaealiste tööhõive määr (55–64-aastased)	Vanemaealiste (55–64-aastased) hõivatute osatähtsus vastavas vanuserühmas. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	59,5% (2007)	60%
Pikaajalise töötuse määr	Pikaajaliselt töötute (töötuse kestus üle 12 kuu) osatähtsus tööjõus (15–74-aastased). <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	2,3% (2007)	1,9%
Registreeritud töötute aktiivsetes meetmetes osalemise määr	Aasta jooksul aktiivsetesse meetmetesse suunatud osakaal (v.a tööturukoolitusesse suunatud, kuna karjäärinõustamisteenusele ning tööturukoolituse teenusele suunatud kattuvad) kõikide registreeritud töötute hulgas ⁷³ . <i>Allikas: Tööturuamet</i>	26,9% (2007)	35%

Mitte-eestlaste (15–64-aastased)tööhõive määr	Mitte-eestlastest hõivatute osatähtsus tööealise (15–64-aastased) sihtgrupi hulgas. <i>Allikas: Eesti Statistikaamet</i>	69,0% (2007)	70,5%
--	---	--------------	-------

2006. aasta alguses jõustus uus tööturuteenuste ja -toetuste seadus, mis tõi kaasa aktiivsete tööturumeetmete pakkumise reformi. Seadusemuudatuste tulemusena laienes aktiivsete tööturumeetmete ring kuue uue tööturuteenusega, millest neli olid suunatud spetsiaalselt puudega töötutele. Kvaliteedi olulise tõusu tõi kaasa aktiivse tööotsingu nõue ning individuaalse töötusimiskava seadustamine. 2007. aastal pöörati rohkem tähelepanu Tööturuameti tuntuse tõstmisele mitteaktiivse elanikkonna hulgas ning valmistati ette olemasolevate teenuste pakkumise laiendamist Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ kaudu alates 2008. aasta algusest nii mitteaktiivsetele kui ka teenuseid vajavatele hõivatutele.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise kontseptsioon valmis 2006. aastal. 2007. aasta detsembris võeti Riigikogus vastu kontseptsiooni alusel valminud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muudatused, millega muudeti puudega tööealisele inimesele toetuse maksmise põhimõtteid. Seadusemuudatuste kohaselt hakkas alates 2008. aasta oktoobrist puudega tööealise inimese toetuse suurus sõltuma selle inimese lisakuludest, mitte puude raskusastmest. Samuti lisati uue toetusliigina töötamistoetus, mida makstakse vähemalt 16-aastasele töötavale puudega inimesele, kellel on puudest tingituna tööga seotud lisakulud (nt transpordikulud, suurem vajadus abilise või abivahendi järele jms).

Meetmed

1. Aktiivsete tööturumeetmete laiendamine mitteaktiivsetele inimestele ning töötavatele puuetega inimestele (2008-2009).
2. Riiklikke tööturuteenuseid toetavate meetmete (nt sotsiaalne rehabilitatsioon, tööalane psühholoogiline nõustamine, tööklubid) arendamine ja rakendamine riskirühmadesse kuuluvatele töötutele ja tööotsijatele (nt. noored, pikaajalised töötud jne) (2008-2009).
3. Töötamisega seotud lisakulude (sh transport) kompenseerimise mehhanismi väljatöötamine ja rakendamine puuetega inimestele (töötamistoetus) (2006-2008).
4. Puudealase teabe ja abivahendite keskuse rajamine ning erivajadusega inimestele ja nende lähedastele nõustamiskeskuste arendamine ja loomine (2007-2009).
5. Puudega inimeste rehabilitatsioonisüsteemi ümberkujundamine töötamist soodustavaks (2008-2009).
6. Tööealiste hoolduskoormusega koormatud inimeste hõivesse suundumise võimaldamine läbi integreeritud hooldussüsteemi väljaarendamise, eakate hooldusasutuste tervikliku võrgustiku kujundamise, hooldusteenuse, sh päevakeskuste, päevahoiu ja hooldusabi arendamise (2007-2009).
7. Eestis elavate mitte-eestlaste konkurentsivõime tõstmine läbi eesti keele oskuse parandamise (eesti keele koolitused, täiend- ja ümberõppega integreeritud eesti keele koolitused, tööjõuvahetusprogrammid jm) (2008-2010).
8. Tööhõivet toetavate sotsiaal-, töö- ja tervisevaldkonnas osutatavate teenuste, toetuste ja hüvitiste süsteemi⁷⁴ reformimise ettevalmistamine poliitikaanalüüsi läbiviimise kaudu (2009).

73 Tehnilise probleemi tõttu võib üks inimene selles näitajas olla kajastatud mitmekordselt, mistõttu tegelik näitaja võib mõne protsendipunkti võrra olla madalam kui väljatoodud numbriline näitaja.

74 Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas rakendatavate tööhõivet toetavate abinõude kaardistamine. Analüüsi on kaasatud aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed, rehabilitatsiooniteenused, sotsiaalkindlustusmeetmed, ravikindlustus jm.

Alaeesmärk 6: Kõrgelt kvalifitseeritud välistöajõu kasutamise lihtsustamine ja välisriikides asuva Eesti tööajõu tagasikutsumine

2006. ja 2007. aastal valmistati ette seadusemuudatuste pakett, mille eesmärgiks oli välismaalaste Eestis töötamisega seotud menetlusprotseduuride lihtsustamine. Muudatustega lühendati menetlustähtaegu ning vähendati bürokraatlikke takistusi nii välismaalaste lühiajalise töötamise registreerimisel kui ka pikemaajaliseks töötamiseks mõeldud elamisloa taotlemisel. Reeglite lihtsustamine muudab välistöajõu palkamise oluliselt paindlikumaks ja kiiremaks ning vähendab ettevõtete halduskoormust töötajate värbamisel. Välistöajõu sissereännet soodustatakse eelkõige kvalifitseeritud tööajõu osas, mille tagamiseks kehtestati palgakriteerium. Seadusemuudatused võeti parlamendis vastu 2008. aasta märtsis.

2007. aasta algusest on rahvastikuküsimustega tegeleva ministri büroo nõunik ametlikuks kontaktisikuks Eesti valitsuse ning väliseestlaste organisatsioonide vahel info vahetamiseks ning tagasipöördumiseks vajalike teadmiste edastamiseks. Siiski on nimetatud algatus peamiselt suunatud eelkõige alaliselt välisriikides elavatele Eesti päritolu inimestele, mitte niivõrd viimastel aastatel Eestist teistesse riikidesse tööle suundunud tööajõule. Seetõttu on järgnevatel aastatel oluline pöörata rohkem tähelepanu just välisriikidesse siirdunud tööajõu tagasikutsumisele ja tagasipöördumise soodustamisele ning ka uusimmigrantide kohanemise lihtsustamisele.

Meetmed

1. Välistöajõuga seotud menetlusprotseduuride lihtsustamise rakendamine (2007-2008).
2. Uus-immigrantide kohanemise lihtsustamine läbi keeleõppe, ühiskonnas kohandamise programmide ja tugiisikute teenuse väljatöötamise ja rakendamise (2008-2010).
3. Info jagamine Eesti tööturul töötamise võimaluste kohta välisriikidesse suundunud Eesti tööajõu tagasipöördumise soodustamiseks (2008-2011).

EESMÄRK 9: Tööturu paindlikkuse suurendamine ja tööelu kvaliteedi parandamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Eesti positsioon tööturu jäikuse indeksi võrdluses ELi teiste liikmesriikidega	Allikas: Maailmapanga võrdlusuuring Doing Business 2009	22. koht ⁷⁵ (2008)	Euroopa Liidu 10 paindlikuma riigi hulgas
Tööõnnetuste tagajärjel kaotatud tööpäevade arv 100 hõivatu kohta	Allikas: Tööinspeksioon	20 (2007)	19

Tööõiguse jäikus ning töö- ja pereelu ühitamine

Tööturu turvalisuse osas on viimastel aastatel toimunud mitmed reformid ning positiivsed muudatused tööealiste inimeste kindlustunde tõstmiseks (töötuskindlustushüvitise kehtestamine alates 2002. aastast, kuue aktiivse tööturumeetme lisandumine ning pakkumispõhimõtete uuendamine 2006. aastal). Samas tööturu paindlikkuse osas iseloomustab Eestit endiselt suhteliselt jäik ja vananenud tööseadusandlus ning paindlike töövormide (nt osaajaga töö, kaugtöö) vähene kasutamine. Hetkel kehtiva individuaalsete töösuhete regulatsiooni peamisteks probleemideks peetakse muu hulgas töösuhete lõpetamisega tööandjale kaasnevaid kõrgeid kulusid, vastuolu erinevate õigusaktide vahel, vähest kokkuleppevõimalust tööandja ja töötajate vahelises töösuhtes ja kohati ebavajalikku halduskoormust (2006. a 146,7 miljonit krooni). Eesti tööõiguse jäikust teiste riikidega võrreldes on probleemina välja toonud nii Euroopa Komisjon majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava hindamise protsessis kui ka Rahvusvaheline Valuutafond 2007. aasta missiooni raportis. Probleemile on tähelepanu juhtinud ka OECD.

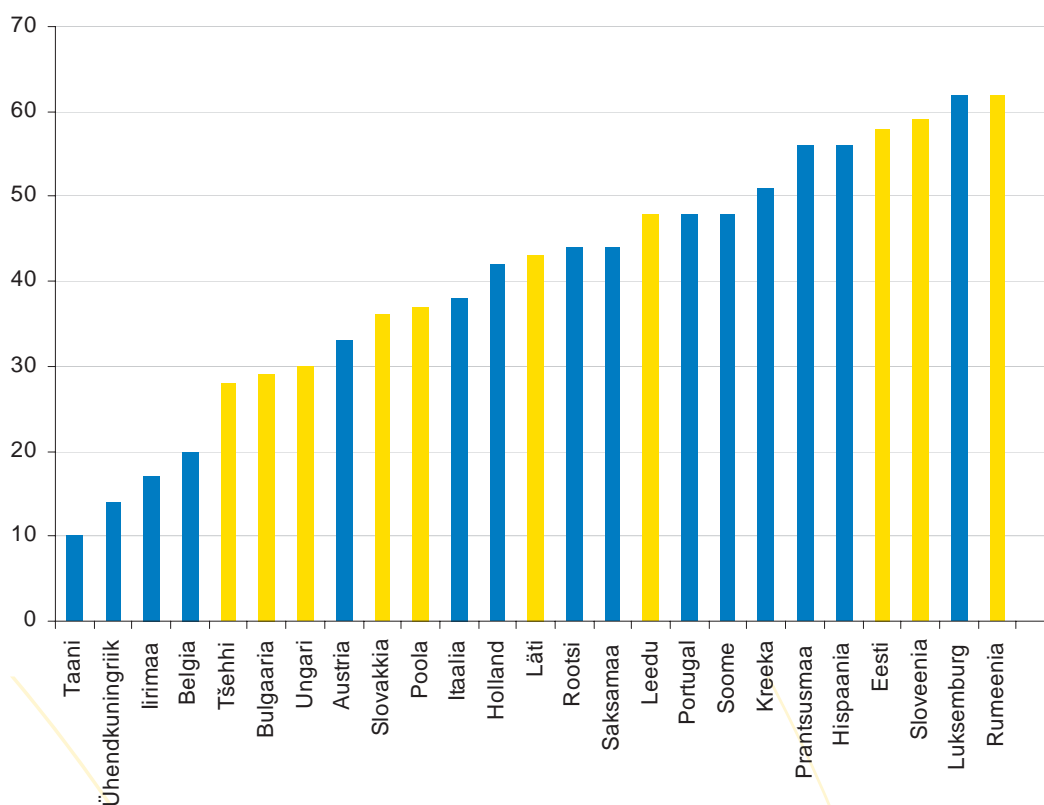
Rahvusvahelised võrdlused (Maailma Majandusfoorumi konkurentivõime uuring⁷⁶ ning Maailmapank⁷⁷) on jäiga tööõiguse kontekstis Eesti peamise nõrkusena välja toonud tööandja jaoks suured koondamiskulud (*firing costs*) ning palgavälised kulud (*non-wage labor cost*). Samas on riiklikud hüvitised töösuhete lõpetanud isikule Eestis madalad. Seda näitab ka Eesti töötuslõksu (*unemployment trap*) võrdlus EL15 keskmisega. Siiski on rahvusvaheliste võrdluste taustal oluline märkida, et Euroopa Liidu liikmesriikide tööturu jäikust mõjutavad osaliselt ka mitmed Euroopa Liidu direktiivid (nt töötaja, ületunnitöö kohta). Näiteks on Maailmapanga uuringus Doing Business 2009 paindliku tööturu lipulaevad nagu Taani alles 10. kohal, Ühendkuningriik 28. kohal ning Iirimaa 38. kohal. Euroopa Liidus on Eesti üks jäigemata tööturuga liikmesriikidest (vt joonis 34).

75 Eesti on 22. kohal 25 ELi liikmesriigi hulgas. Malta ja Küprose kohta andmed puuduvad.

76 Global Competitiveness Report 2007–2008 <http://www.gcr.weforum.org/>

77 Doing Business 2009 <http://www.doingbusiness.org/>

Joonis 34: Tööjõu jäikuse indeks Euroopa Liidus⁷⁸

Allikas: Maailmapanga uuring Doing Business 2009

2007. aastal oli Eestis osajaga töötajate (15–74-aastased) osakaal hõivatutest 8,2%. Kuigi viimase paari aasta lõikes on osakaal pisut tõusnud, on see Euroopa Liidu keskmisest (EL27 2006 18,1%) tunduvalt madalam. Osajaga töötamise põhjused võib jagada kaheks: omal soovil või isiklikel põhjustel (õpingud; haigus, vigastus või puue; hoolitsemine laste või täiskasvanute eest; täistööajaga töötamise soovi puudumine) ning tööandja poolt pealesunnitud või täistööajaga töötamise võimaluste puudumise tõttu (ei ole täisajatööd leidnud; tellimuste või töö vähesus). Osajaga töötamise põhjuste (vt joonis 35) osas on kasvanud omal soovil või isiklikel põhjustel osajaga töötavate inimeste osakaal ning vähenenud tööandja poolt pealesunnitud või võimaluste puudumise tõttu osajaga töötamine. Vaeghõivatute⁷⁹ osakaal hõivatutest (15–74-aastased) on püsivalt vähenenud (2004. a 2,2%, 2007. a 1,1%). Osajaga töötamise osatähtsust mõjutab ka Eesti töökultuur ning osakoormusest tingitud ebapiisav sissetulek.

Ka teiste ebatüüpiliste töövormide kasutamine on Eestis vähe levinud. 2007. aasta Eesti tööjõu-uuringu andmetel oli kaugtöötamise⁸⁰ osatähtsus palgatöötajate hulgas 4,6%. Alalist tööd teeb 97,7% ja ajutist tööd 2,3% töötajatest, kodustöötamise osatähtsus palgatöötajate hulgas on 5,3%.

Paindlike töövormide laialdasemaks kasutamiseks tuleb senisest rohkem panustada töötajate ja tööandjate teadlikkuse tõstmisesse. Vajadusele seda teha on tähelepanu pööranud ka Euroopa Komisjon majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava hindamisprotsessis. Paindlike töövormide propageerimisel on oluline keskenduda nendele inimestele, kellel tavapärase töötundidega ja täistööajaga töötamise ühendamine muude kohustustega ei oleks võimalik (nt puudega inimesed,

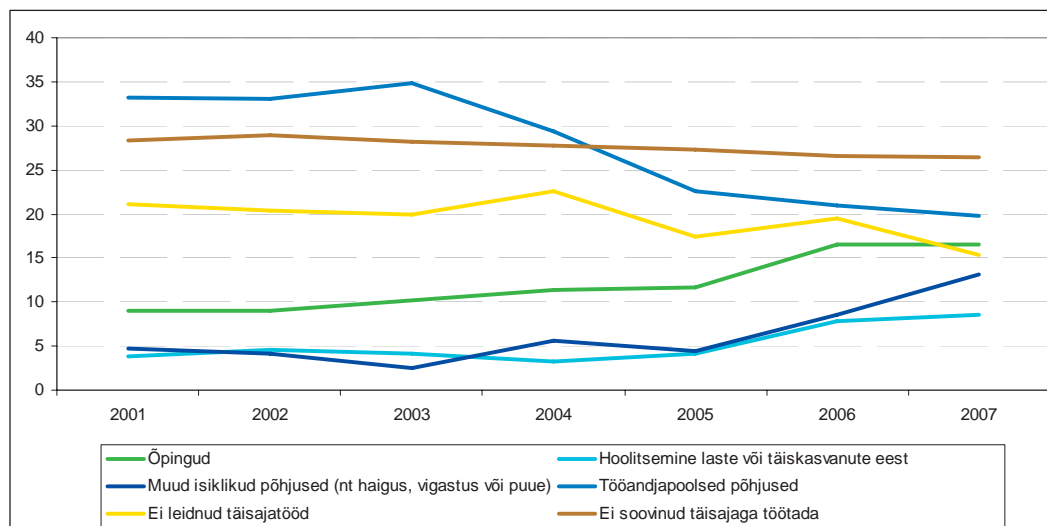
⁷⁸ Jooniselt puuduvad andmed Malta ja Küprose kohta.

⁷⁹ Vaeghõivatu – osajaga töötaja, kes soovib rohkem töötada ja on valmis lisatöö kohe (kahe nädala jooksul) vastu võtma. Allikas: Eesti Statistikaamet.

⁸⁰ Kaugtöö – töötamine väljaspool tööandja tavapäraseid tööruume (kas kodus või kaugbüroos), olles samal ajal tööandjaga ühenduses kaasaegsete infotehnoloogia- ja telekommunikatsioonivahenditega. Allikas: Eesti Statistikaamet.

väikelaste vanemad, eakad jm). Paindlikud töövormid võimaldavad neil edukamalt tööturule siseneda või tööturule jääda. Samas on oluline jälgida, et osajaga töötajate osatähtsuse tõus ei toimuks täishõivatute arvelt, suurendades sellega vaeghõivatute osakaalu.

Joonis 35: Peamised osajaga töötamise põhjused Eestis 2001–2007

Allikas: Eesti Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Paindlike töövormide propageerimine aitab oluliselt kaasa töö- ja pereelu ühitamisele. Eestis on naiste tööhõive võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega keskmisest kõrgem (Eestis 2007. a 65,7%; EL27 2007. a 58,3%) ning valdavalt töötavad Eesti naised täistööajaga (osajaga töötas 2007. a vaid 12,1% naistest vanuses 15–74 aastat). Samas on probleemne väikelastega naiste tööellu siirdumise kiirus ning võimalused, mida peamiselt takistavad lisaks vähesele paindlike töövormide kasutamisele ka ebapiisavad lastehoiuvõimalused. Puudus on nii lasteaiakohtadest (vt tabel 3) kui alternatiivsetest lastehoiuteenuse pakkujatest. 2008. aasta jaanuaris olid lasteaija järjekorrad 40% kohalikest omavalitsustest⁸¹. Seetõttu on jätkuvalt oluline suurendada lastehoiuteenuste mahtu, võimaldades sellega töötada soovivatel naistel kiiremini suunduda kas osalise koormuse või täiskoormusega hõivesse.

Tabel 3: Lastehoiuasutuses viibivate laste osatähtsus vastavas vanuses laste hulgas, 2007

Laste vanus	1	2	3	4	5	6	7
Laste koguarv	14 267	13 893	12 934	12 902	12 504	12 909	12 029
Laste arv lastehoiuasutustes	1 560	8 330	11 840	11 795	11 665	11 245	2 460
Osatähtsus, %	10,9	60,0	91,5	91,4	93,3	87,1	20,5

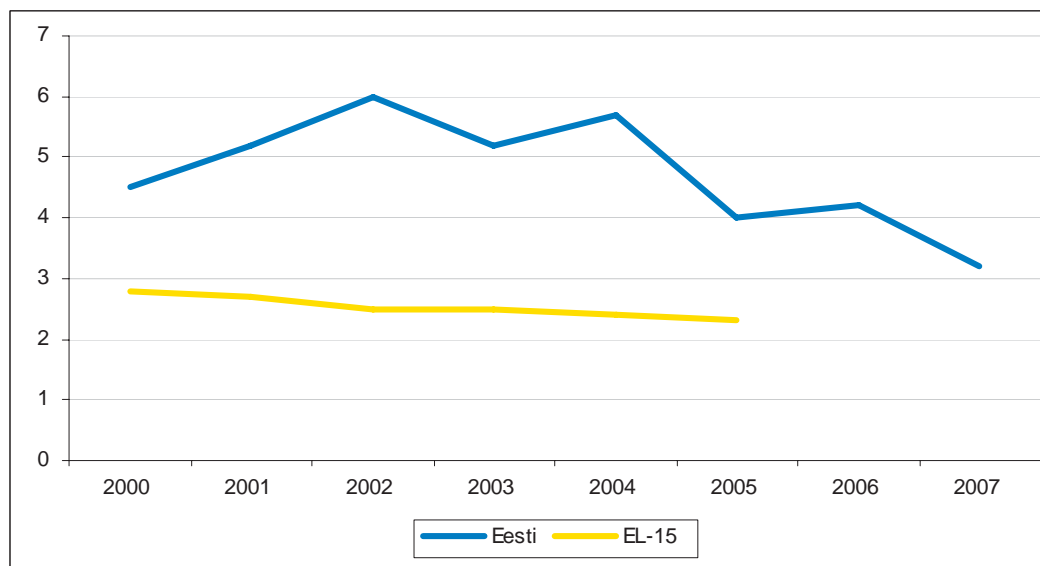
Allikas: Eesti Statistikaamet

Töökeskonna tervist kahjustav mõju

Töökeskonna mõju inimese tervisele ning seeläbi kaudsemalt ka tootlikkusele peegeldab fakt, et umbes 2/3 Eesti elanikkonnast veedab suure osa oma päevast töökeskonnas, olles seal kokkupuutes erinevate füüsiliste, keemiliste ja psühhosotsiaalsete ohuteguritega. Töökeskonna nõuetele mittevastavus on peamine tööõnnetuste, kutsehaiguste ja tööga seotud haiguste põhjustaja. 2007. aastal registreeriti Tööinspektsioonis 74 kutsehaigusjuhtumit, mis on 43 võrra vähem kui 2006. aastal. Erinevate uuringute alusel on Eesti töökeskond siiski oluliselt halvem Euroopa Liidu keskmisest. 2007. aastal oli surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta 3,2. Enim raskeid tööõnnetusi leidis aset ehitussektoris, kus tööõnnetuste arv on viimasel 3 aastal kasvanud umbes 20% aastas.

81 Ainsaar, M.; Soo, K. (2008) „Omavalitsuste toetus lastega peredele 2007“, Tartu Ülikool.

Joonis 36: Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta Eestis ja EL15-s.⁸²

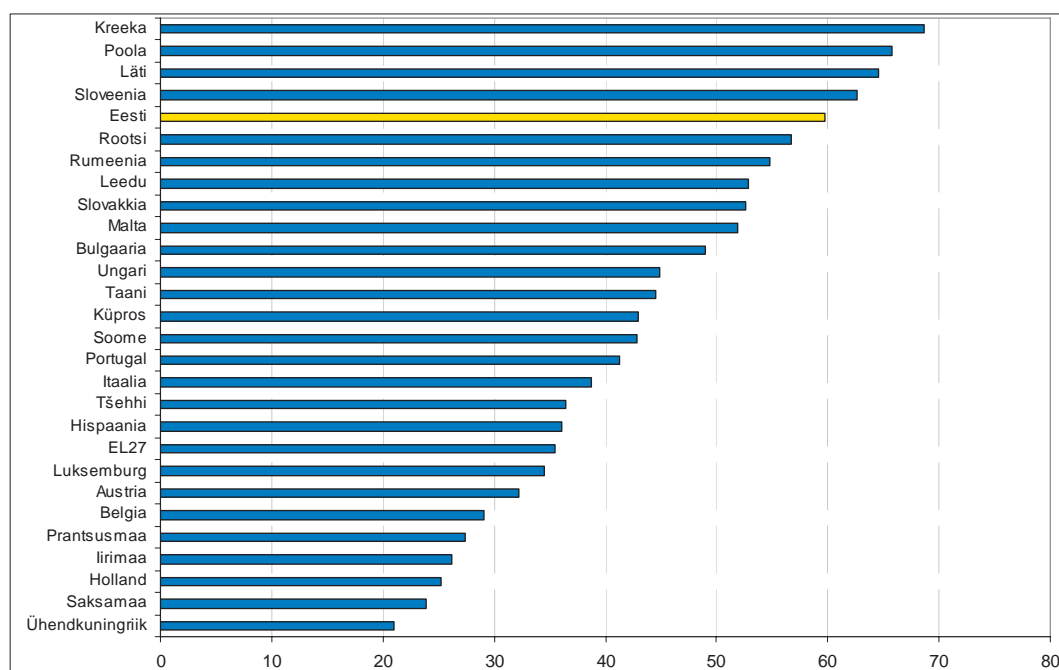
Allikas: Tööinspeksioon, Eurostat

2005. aastal läbiviidud Euroopa töötingimuste uuringu kohaselt leiab ligi 60% Eesti töötajatest, et töö kahjustab nende tervist ning ligi 40% töötajatest peab oma tööd ohtlikuks (vt joonis 37). Vastavad näitajad EL15 riikides olid ligikaudu 30% ja 25%. Tööohutus ja tervishoid mõjutavad otseselt tootlikkust, näiteks puuduvad psühhosotsiaalsete ohuteguritega kokku puutuvad töötajad terviseprobleemide tõttu töölt 25% tõenäosusega, samas kui see number riskiga mitte kokkupuutuvatele töötajate osas on vaid 7%.

Jätkuvalt on probleemiks tööandjate vähene motivatsioon töökeskkonda parandada. Selle peamiseks põhjuseks on tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse puudumine. Nimetatud kindlustusliik motiveeriks nii töötajaid kui tööandjaid rohkem registreerima tööõnnetusi ja kutsehaigusjuhtumeid ning maksemäära alandamiseks investeerima töökeskkonna ohutumaks muutmisesse. Tööõnnetuste vähendamiseks ning töötingimuste parandamiseks on lisaks Tööinspeksiooni-poolsele järelevalvele vajalik selle institutsiooni senisest suurem roll ka tööandja nõustamisel ning teadlikkuse tõstmisel.

82 Võrdlus EL15-ga on tingitud tehnilistest põhjustest. Eurostatist saab andmed tööõnnetuste kohta 2-aastase hilinemisega.

Joonis 37: Töötajate hinnangud nende töö mõju kohta oma tervisele 2005. a

Allikas: Euroopa töötingimuste uuring 2005.

Eraldi sihtrühmana tuleb teavitustöö käigus tähelepanu pöörata füüsilisest isikust ettevõtjatele (FIE-dele). Nende arvu iga-aastane suurenemine ja nende tegevuse laienemine töökeskkonna suhtes ohtlikesse valdkondadesse nagu ehitus, puidutöötlemine, metsalangetamine, transport, toob paratamatult kaasa ka nendega juhtunud õnnetuste arvu kasvu. Euroopa Liidu statistika alusel toimub FIE-dega suhtarvus 2,5 korda rohkem surmaga lõppenud tööõnnetusi kui töölepingu alusel töötavate töötajatega. Tööinspeksiooni kaudsete hinnangute alusel suhtuvad FIE-d tööohutuse küsimustesse võrdlemisi ükskõikselt, seda nii teadmatusest kui ka huvi puudumisest teha kulutusi oma ohutuse tagamiseks. Samas põhjustab tööohutuse ja tervishoiu nõuete ignoreerimine FIE-de poolt kulutusi nii ravikindlustusele kui ka sotsiaalkindlustusele ning on ühiskonnale lõppkokkuvõttes kulukas.

Alaesmärk 1: Töösuhete selguse ja turvalise paindlikkuse suurendamine

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Proгноositav tase 2011
Osaajaga töötajate osakaal (15–74-aastased) hõivatutest	Osalise töökoormusega hõivatute osakaal kõikidest hõivatutest (15–74-aastased). Allikas: Eesti Statistikaamet	8,2% (2007)	8,5%
Kolmeaastaste kuni koolikohustusliku eani laste kaetus lastehoiukohtadega⁸³	Allikas: Eesti Statistikaamet	89% (2007)	90%

Viimastel aastatel on aktiivselt tegeldud uue töölepingu seaduse ettevalmistamisega, mille eesmärk on muuta tööturu paindlikumaks, jättes töötajatele alles turvatunde. 2008. aasta alguses esitas Sotsiaalministeerium sotsiaalpartneritele eelnõu, millele järgnesid tööturu osapoolte omavahelised läbirääkimised ning läbirääkimised valitsuse esindajatega. 23. aprillil 2008 kinnitasid valitsuse esindajad ja sotsiaalpartnerid kokkuleppe töölepingu seaduse eelnõu

⁸³ Aastatel 2007–2008 sisaldab indikaator lasteaedades käivaid lapsi, alates 2009. aastast seoses infosüsteemide täiustumisega hakkab indikaatori tase hõlmama ka lapsehoiuteenusega kaetud lapsi.

kõigis sisulistes põhimõttelistes küsimustes. 12. juunil 2008 nõustuti Vabariigi Valitsuse istungil eelnõuga ning see esitati menetlemiseks Riigikogule.

Uue töölepingu seaduse valguses on oluline kaasajastada ka avalikku teenistust reguleerivat seadusandlust eesmärgiga suurendada avalikus teenistuses paindlikkust ning seeläbi tõsta selle sektori valmisolekut muutustega kohanemiseks ja uuteks väljakutseteks. Avaliku teenistuse seaduse kooskõlla viimine uue töölepingu seaduse põhimõtetega aitab vähendada tööigusest tulenevat ebavõrdset kohtlemist avaliku sektori ning erasektori töövõtjate vahel (nt soodsamad koondamistingimused avalikus sektoris) ning soodustada sektoritevahelist tööjõu liikuvust.

2007. aasta alguses jõustus lastehoiuvõimaluste parandamiseks sotsiaalhoolekande seaduse muudatus, kus sätestati lapsehoiuteenusele ning lapsehoidjatele kehtestatavad nõuded ning kehtestati tegevuslubade väljastamise regulatsioon.

Meetmed

1. Individuaalsete töösuhete regulatsiooni lihtsustamine ja uuendamine tsiviilseadustiku osaks, renditöö seadustamine ning tähtajaliste töölepingute sõlmimise tingimuste muutmine töötajasõbralikumaks uue töölepingu seaduse vastuvõtmise kaudu (2007-2010).
2. Tööandjate ja töövõtjate teavitamine 2010. aastal jõustuvast uuest töölepingu seadusest (2009-2010).
3. Avaliku teenistuse seaduse kooskõlla viimine uue töölepingu seaduse põhimõtetega (2008-2010).
4. Töötushüvitiste ning aktiivsete tööturumeetmete pakkumise efektiivsemaks muutmine Tööturuameti ja Töötukassa liitmise kaudu (2008-2011).
5. Töötushüvitiste (töötuskindlustushüvitis ja töötutoetus) määrade suurendamine ning saajate ringi laiendamine tööturu turvalisuse tõstmiseks uue töölepingu seaduse vastuvõtmise kaudu (2010).
6. Teadlikkuse suurendamine paindliku töösuhete korraldamise erinevatest võimalustest (kaugtöö, renditöö, osaaajatöö jm) ning töötajate usaldusisiku seaduse otstarbekamast rakendamisest (2007-2008).
7. Töö ja pereelu ühitamist soodustavate täiendavate põhimõtete väljatöötamine (2009).
8. Täiendavate lasteaiakohtade loomine töö ja pereelu ühitamiseks (2008-2011).
9. Lasteai lapse pearaha maksmine vanemale lapsehoiu teenuse ja alushariduse finantseerimiseks kohalike omavalitsuse poolt, kes ei taga lasteaiakohta (2009).

Alaeesmärk 2: Töökeskkonna muutmine töötaja tervist hoidvaks

Indikaator	Indikaatori selgitus, sh allikas	Praegune tase	Prognoositav tase 2011
Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu kohta	Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 hõivatu (ehk töötaja ⁸⁴) kohta. <i>Allikas: Tööinspeksioon</i>	4,5 (2003-2007 keskmine ⁸⁵)	3,9

2007. aastal jõustusid töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatused. Tõhusa ennetustegevuse tagamiseks kohustatakse nüüdsest tööandjat registreerima ka kõik nn „peaaegu juhtunud tööõnnetused“ – avariid ja hädaolukorrad, mis oleks võinud viia tööõnnetuseni. Samuti konkretiseeriti tööõnnetuse määratlus, täpsustati ohutuse

84 Hõivatu on isik, kes uuritava perioodil: 1) töötab ja saab selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; 2) töötab tasu saamata pereettevõttes või oma talus; 3) ajutiselt ei tööta.

85 Indikaatori 2007. aasta tase 3,2 oli erandlikult madal. Adekvaatsema olukorra kajastamiseks on näitaja baastasemeks võetud indikaatori viimase viie aasta (2003-2007) keskmine.

korraldamist ning vastutust olukorras, kus töökohal tegutsevad mitme tööandja töötajad. Lisaks seadusemuudatusele analüüsiti põhjalikult järelevalvemetoodikat ning pilootprojektina rakendati töökeskkonna nn kiirkontrolli, mille eesmärgiks on tagada töökeskkonna järelevalvet suuremale hulgale töökohtadele.

2007. aastal analüüsiti Tööinspeksiooni ülesandeid ja struktuuri. Selle tulemusena mindi 2008. aasta veebruarist seniselt maakondlikult struktuurilt üle regionaalsele struktuurile (endise 14 maakondliku inspeksiooni asemel loodi 4 regionaalset inspeksiooni). Asutuse ümberstruktureerimine andis võimaluse ressursse otstarbekamalt kasutada ning järelevalvet tõhustada.

Meetmed

1. Tööõnnetuste vähendamiseks tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse loomine (2008-2011).
2. Tööandjate ja füüsilisest isikust ettevõtjate teadlikkuse tõstmine tervislikust töökeskkonnast (2007-2008).
3. Ettevõttes töötavate töökeskkonnaspetsialistide ja -volinike koolitamiseks ühtse meetodika ja koolitusprogrammi väljatöötamine ning rakendamine⁸⁶ (2007-2013).
4. Tööinspeksiooni haldussuutlikkuse tõstmine läbi tööinspektorite kompetentsimudeli väljatöötamise ja pädevuskoolituse läbiviimise (2008-2011).
5. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ja sellest lähtuvate määruste rahvusvaheliselt võrdleva analüüsi teostamine eesmärgiga töökeskkonna regulatsiooni uuendada ning optimeerida (2008-2011)⁸⁷.

86 Kavandatava koolitusega plaanitakse 2009. aastast pakkuda täismahus töökeskkonna spetsialisti koolitust (125 tundi) 800 uuele töökeskkonna spetsialistile ja majandusharu spetsiifilist täiendkoolitust (60 tundi) kuni 50%-le olemasolevatest töökeskkonna spetsialistidest.

87 Kehiva regulatsiooni uuendamist alustatakse Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ja selle alusel antud määruste võrdleva õigusliku analüüsi ja mõjuanalüüsi läbiviimisega, hinnatakse võrdlevalt kehtivat töökeskkonna reeglistikku ja kaardistatakse selle lihtsustamise võimalused. Selgitatakse välja võimalikud alternatiivsed lahendused turvalise ja tervist hoidva töökeskkonna loomiseks.

Lisa 1. Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008–2011 koostamist koordineeriva töörühma koosseis

Töörühma juht

Keit Kasemets - Riigikantselei strateegiadirektor

Töörühma liikmed

Aare Järvan - peaministri nõunik
 Kairit Peterson - Riigikantselei strateegiadirektori asetäitja
 Gert Antsu - Riigikantselei Euroopa Liidu asjade direktor
 Ülo Kaasik - Eesti Panga rahapoliitika osakonna juhataja
 Heli Aru - Haridus- ja Teadusministeeriumi hariduse ja tööturu nõunik
 Indrek Reimand - Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna juhataja
 Urmas Volens - Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekanstler
 Allan Gromov - Keskkonnaministeeriumi rahvusvahelise koostöö asekanstler
 Ahti Kuningas - Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu asekanstler
 Andrus Säälük - Rahandusministeeriumi majandusanalüüsi osakonna juhataja
 Ivar Sikk - Rahandusministeeriumi riigieelarve ja halduspoliitika asekanstler
 Keit Fomotskin - minister Urve Palo nõunik-ministri büroo juhataja
 Eedi Sepp - Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna regionaalpoliitika büroo nõunik
 Janno Järve - Sotsiaalministeeriumi tööala asekanstler
 Kaja Tael - Välisministeeriumi Euroopa Liidu asjade asekanstler

Töörühma asendusliikmed

Eve Vahter - Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaadi nõunik
 Andres Pung - Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonna juhataja
 Rein Kaarli - Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna nõunik
 Karmen Vilms - Justiitsministeeriumi õigusloome ja õiguskeele talituse juhataja
 Tiina Pedak - Keskkonnaministeeriumi välisfinantseerimise osakonna nõunik
 Mihkel Randrüüt - Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majanduspoliitika talituse peaspetsialist
 Erki Lõhmuste - Rahandusministeeriumi majandusanalüüsi osakonna makromajanduse talituse juhataja
 Ermo Liedemann - Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna arengutalituse juhataja
 Kairit Pihlak - minister Urve Palo nõunik
 Ene Padrik - Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna regionaalpoliitika büroo juhataja
 Kerstin Peterson - Sotsiaalministeeriumi tööturu osakonna peaspetsialist
 Keit Parts - Välisministeeriumi Euroopa Liidu osakonna 3. büroo lauaülem

Lisa 2. Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008–2011 meetmete finantsplaan

MAKROMAJANDUSKESKKONNA FINANTSPLAAN AASTATEKS 2008-2011 MEETMETE LÖIKES

	2008	2009	2010	2011	Meetme eest vastutaja
EESMÄRK 1: Stabiilse makromajandusliku keskkonna tagamine					
1. Valitsussektori eelarvetasakaalu tagava riigieelarve koostamine (2008-2011).	0	0	0	0	Rahandusministeerium
2. Kulused vähendava 2008. aasta lisaelarve koostamine (2008).	3 215 000 000				Rahandusministeerium
3. Keskvalitsuse võlakooormuse vähendamine (2008-2011).	363 000 000	113 000 000	88 000 000	60 000 000	Rahandusministeerium
4. Säästmise soodustamiseks eraisikute väärtpapierinvesteeringute maksustamise võrdsustamine juriidiliste isikute maksustamise tingimustega (2008-2009).	0	0	195 000 000	185 000 000	Rahandusministeerium
5. Eurole ülemineku õigusliku ja tehnilise valmisoleku tagamine (2009-2010).	0	0	0		Rahandusministeerium
EESMÄRK 2: Majanduse arengut toetava maksusüsteemi kujundamine					
1. Tulumaksumäära langetamine tasemele 18% ning maksuvaba miinimumi tõstmine 3000 kroonini kuus (2008-2012).	1 410 000 000	1 460 000 000	3 355 000 000	5 285 000 000	Rahandusministeerium
2. Käibemaksu soodusmäära tõstmine 5%lt 9%ni ning etenduste ja kontsertide, ohtlike jäätmete käitlemise ning matusetarvete ja -teenuste käibemaksu soodusmäärade kaotamine (2008-2009).	0	+416 000 000	+481 000 000	+521 000 000	Rahandusministeerium
EESMÄRK 3: Fiskaalpoliitika pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamine					
Alaeesmärk 1: Ravikindlustuse süsteemi pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamine					
1. Ravikindlustusega hõlmatuse suurendamine (2008-2009).	0	109 000 000	115 000 000	119 000 000	Sotsiaalministeerium
2. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste maksmise tingimuste kaasajastamine (2008-2009).	0	0			Sotsiaalministeerium

3. Haiglate rahastamise läbipaistvuse suurendamine, viies tervishoiuteenuste hinna kulupõhiseks (2008-2009).	0	0			Sotsiaalministeerium
4. Ravikindlustushüvitiste süsteemi muutmine ja töövõimetushüvitiste väljamaksete süsteemi muutmine töövõtjate ja tööandjate omavastutuse suurendamise suunas (2009-2010).	0	0	0		Sotsiaalministeerium
5. Riigilõivude kulupõhiseks viimine (2008-2009).	0	+216 000 000	+200 000 000	+200 000 000	Rahandusministeerium
Alaeesmärk 2: Pensionikindlustuse süsteemi pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamine					
1. Eripensionide saajate ringi vähendamine ning tingimuste muutmine (2008-2009).	0	0			Sotsiaalministeerium
2. Soodustingimustel vanaduspensionide ning väljateenitud aastate pensionide süsteemi muutmine (2008-2009).	0	0			Sotsiaalministeerium
Alaeesmärk 3: Avaliku sektori efektiivsuse suurendamine ning pikaajalise jätkusuutlikkuse parandamine					
1. Avaliku sektori tegevuskulude (palgakulud ja majanduskulud) vähendamine (2008-2009).	0	+752 000 000			Rahandusministeerium
2. Kohalike omavalitsuste finantsdistipliini puudutavate reeglite korrastamine (2008-2009).	0	0			Rahandusministeerium
3. Kohalike omavalitsuste tulubaasi ühtlustamiseks ja stabiilsuse tagamiseks keskkonnatasude laekumise proportsiooni muutmine riigi ja omavalitsusüksuste vahel koos keskkonnatasude välja arvamise tasandusfondi arvutustest (2008-2009).	0	0			Rahandusministeerium

KONKURENTSIVÕIMELISE ETTEVÕTLUSKESKKONNA FINANTSPLAAN AASTATEKS 2008-2011 MEETMETE LÕIKES

	2008	2009	2010	2011	Meetme eest vastutaja
EESMÄRK 4: Teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine					
Alaeesmärk 1: Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arenemine					
1. Doktorantidele atesteerimis põhise doktoranditoetuse maksmise süsteemi loomine ja rakendamine (2008-2010).	30 000 000	62 000 000	84 500 000		Haridus- ja Teadusministeerium
2. Doktorantide sotsiaaltagatiste süsteemi (vanemahüvitis, pensionikindluste staaž) loomine ja rakendamine (2010-2011).	0	0	0	0	Haridus- ja Teadusministeerium
3. Doktoritõppe riikliku koolitustellimuse suurendamine riigieelarveliste vahendite kaudu eelistades LTT õppevaldkondi (2008-2011).	1 500 000	1 375 000	4 500 000	5 500 000	Haridus- ja Teadusministeerium
4. Uute doktorikoolide loomise või olemasolevate tugevdamise toetamine Eesti ülikoolide doktoritõppe efektiivsuse suurendamiseks, ülikoolidevahelise koostöö tugevdamiseks ja doktorantide juhendamise kvaliteedi tõstmiseks (2008-2015).		30 000 000	30 000 000	30 000 000	"Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes"
5. Täiendavate doktorantuurikohtade loomine mitteresidentidest üliõpilastele, kelle sooviks on kaitsta doktorikraadi Eesti ülikoolide juures teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias nimetatud võtmevaldkondades (2008-2015).	3 000 000	8 750 000	16 750 000	27 000 000	"Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes"
6. Eesti doktorantide õppe toetamine välismaal, võimaldades individuaalplaani täitmises edukatel doktorantidel õpingute jooksul vähemalt korra külastada uurimistöö eesmärgil välisülikooli/ teadusasutusi või läbida õppekursusi välismaa ülikoolis/ teadusasutuses eesmärgiga soodustada teadmiste vahetust ja siiret ning võrgustike loomist teiste ülikoolidega (2008-2015).	3 750 000	11 250 000	15 000 000	15 000 000	"Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes"
7. Võimaluste loomine doktorantuuri osaliseks läbimiseks väljaspool ülikooli koostöös teiste teadus- ja arendustegevuse asutuste või ettevõtetega (doktorandi juhendamise toetamine) (2008-2013).	1 000 000	3 000 000	5 000 000	7 000 000	"Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes"
8. Täiendavate järel doktorikohtade avamine (2008-2011).	3 000 000	18 600 000	31 200 000	40 920 000	"Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: Eesti Teadusfond"
9. Tippteadlaste ja välisõppejõudude korralistele ametikohtadele (3-5 aastat) palkamise toetamine (2008-2013).	5 250 000	21 250 000	40 250 000	55 500 000	"Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: Eesti Teadusfond ja SA Archimedes"

11. Eesti kõrgkoolide rahvusvahelise nähtavuse parandamine potentsiaalse sihtrühma hulgas (Eesti kõrgkoolides õppimis- ja töötamisvõimaluste tutvustamine välismeedias, väljapanekute toetamine olulistel rahvusvahelistel messidel jne) (2008-2015).	1 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	“Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes”
Alaeesmärk 2: Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine					
1. Teadlaste ja tippspetsialistide koolitamiseks ning rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks teadus- ja arendustegevuseks vajaliku teadus- ja arendusasutuste ja kõrghariduse infrastruktuuri kaasajastamise programmi käivitamine ja elluviimine (2008-2013).	126 823 530	519 667 313	267 900 000	317 400 000	“HTM Elluviija: SA Archimedes”
2. Teadus- ja arendustegevuse aparatuurse infrastruktuuri arendamise teekaardi väljatöötamine (2008-2009).	0	0			Haridus- ja Teadusministeerium
3. Üle-eestilise tuumiklaborite (infrastruktuuri ühiskasutuse) kontseptsiooni väljatöötamine ja nende võrgu väljaarendamine, pidades silmas eeskätt Läänemere regiooni vajadusi (2008-2013).	0	53 000 000	53 000 000	53 000 000	“Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes”
4. Teadusasutuste poolt välisprojektide ja -lepingute täitmise soodustamine hakates pakkuma kaasfinantseerimist ja toetust välisprojektides osalemisega seotud kulude katteks (2008-2013).	12 600 000	15 120 000	18 144 000	21 772 800	“Haridus- ja Teadusministeerium Elluviija: SA Archimedes”
Alaeesmärk 3: Teadus- ja arendustegevuse rahastamise parem fokuseerimine					
1. Uute teaduse tippkeskuste valimine ja rahastamine (2008-2013).	60 000 000	80 000 000	100 000 000	12 000 000	“Haridus- ja Teadusministeerium SA Archimedes”
2. Teaduse evalveerimissüsteemi ümberkorraldamine (2008-2010).	0	0	0		“Haridus- ja Teadusministeerium SA Archimedes”
3. Teaduse baas-, grant- ja sihtfinantseerimise instrumentide funktsionaalsuse analüüsi läbiviimine ja nende finantseerimisinstrumentide ümberkorraldamine ning teaduse rahastamisinstrumentide mahtude suurendamine (2008-2012).	777 881 000	777 881 000	980 371 000	1 102 920 000	Haridus- ja Teadusministeerium
4. Eesti energiatehnoloogiate riikliku teadus- ja arendustegevuse programmi elluviimine (2008-2013).	5 000 000	25 000 000	25 000 000	25 000 000	Koordineerija Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
5. Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia teadus- ja arendustegevuse programmi käivitamine ja elluviimine (2009-2014).		5 000 000	25 000 000	25 000 000	Käivitatakse 2009. a
6. Eesti biotehnoloogia teadus- ja arendustegevuse programmi käivitamine ja elluviimine (2009-2014).		5 000 000	25 000 000	25 000 000	Käivitatakse 2009. a
7. Eesti materjalitehnoloogiate teadus- ja arendustegevuse programmi käivitamine ja elluviimine (2010-2015).			5 000 000	25 000 000	Käivitatakse 2010. a

EESMÄRK 5: Ettevõtete tootlikkuse ja rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine					
Alaeesmärk 1: Ettevõtete strateegiliste kompetentside arendamine					
1. Ettevõtete juhtide ja töötajate koolituse ning nõustamisteenuse kasutamise toetamine senisest suuremas mahus ja pikemaajaliste koolitus- ja arengukavade toetamise kaudu (2008-2013).	10 500 000	41 000 000	37 500 000	37 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
2. Ettevõtluskonsultantide akrediteerimissüsteemi ning konsultantide võrgustiku arendamine nõustamisteenuse kvaliteedi tõstmiseks ning kvaliteetse nõustamisteenuse kättesaadavaks tegemiseks (2008-2013).	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
3. Koolitusteenuse hankimine ja vahendamine Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt valdkondades, kus turg koolitusteenuseid vajaliku kvaliteediga ei paku, sh ekspordi valdkonna koolitused, koolitused alustavale ettevõtjale, koolitused koostöös erialaliitudega, ettevõtluskonsultantide võrgustiku arendamine nõustamisteenuse kvaliteedi tõstmiseks ning kvaliteetse nõustamisteenuse kättesaadavaks tegemiseks, ettevõtlusdiagnostika pakkumine ettevõtjatele, mentorlusprogramm ettevõtjatele (2008-2013).	8 773 916	49 826 084	61 600 000	71 200 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
4. Arendustöötajate (teadurid-insenerid, disainerid, turundusjuhid, arendusprojektide juhid nii Eestist kui ka välismaalt) värbamise skeemi väljatöötamine ja rakendamine (2008-2013).	10 000 000	60 000 000	75 000 000	65 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
Alaeesmärk 2: Ettevõtete rahvusvahelistumise toetamine					
1. Ettevõtetele antava turundustoetuse sihtrühma laiendamine ekspordiplaani elluviimiseks, kaasates ka alles ekspordiga alustavaid ettevõtteid (2008-2013).	125 000 000	100 000 000	60 000 000	60 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
2. Messidel osalemise toetamise võimaldamine ettevõtjatele, kes soovivad üksi või ühisstendiga messil osaleda või ühiselt messi külastada (2008-2013).	8 000 000	15 000 000	15 000 000	19 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
3. Ühisturundustoetuse pakkumine ettevõtjatele, kes soovivad koos (katusorganisatsiooni eestvedamisel) läbi viia turundusüritusi (2008-2013).	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”

4. Kesk- ja pikaajaliste ekspordigarantiide skeemi laiendamine pakkumaks garantiisid senisest oluliselt suuremas mahus (2009-2013).					“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: KredEx”
5. Rahvusvahelistumise infoteenuste raames ettevõtjatele pakutava teabe oluline laiendamine ning sihtgrupi teadlikkuse tõstmine pakutavatest võimalustest (2008-2013).	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
Alaeesmärk 3: Välisinvesteeringute soodustamine					
1. Investorteeninduse päringute ja informatsiooni koondamine ning sidumine ettevõtja ühtse kontaktpunkti lahendusega (2009).	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
2. Eesti välisesindajate võrgustiku tegevuse ümberkujundamine võimaldamaks neil pakkuda sobiva suunitluse ja mahuga teenuseid Eesti eksportööridele ning välisinvestoritele (2008-2013).	27 000 000	30 000 000	30 000 000	31 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
3. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse välisesindajate võrgustiku tugevdamine eesmärgiga luua proaktiivsed välisinvestorite Eesti jaoks prioriteetsetesse sektoritesse kaasamise lahendused (2009-2013).	9 000 000	10 000 000	12 000 000	10 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
4. Suurtele investoritele (alates teatud investeeringu mahust) paindliku toetuste kombineerimise ja pakkumise kontseptsiooni väljatöötamine (2009).					Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Alaeesmärk 4: Investeeringute toetamine tehnoloogiate, toodete ja teenuste arendamiseks					
1. Ettevõtete ning teadus- ja arendusasutuste teadus- ja arendustegevuse projektide toetusprogrammi mahu suurendamine, suunaga eel-, rakendusuringute ja tootearendusprojektide toetamisele (2008-2013).	198 411 792	298 000 000	300 754 104	305 754 104	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
2. Tööstusettevõtete tehnoloogiainvesteeringute toetusprogrammi käivitamine eesmärgiga toetada uute tehnoloogiate rakendamist tööstusettevõtetes (2008-2013).	110 000 000	285 000 000	285 000 000	0	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
3. Puitu töötlevate mikroettevõtjate konkurentsivõime parandamine uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate kasutusele võtmise investeeringute toetamise kaudu (2008–2013).	18 000 000	18 000 000	18 000 000	18 000 000	“Põllumajandusministerium Elluviija: PRIA”

4. Põllumajandustoodete ja mittepuiduliste metsasaaduste tootmiseks vajalike seadmete ja tehnoloogiate arendamise investeeringute toetamine (2008-2013).	564 000 000	324 000 000	324 000 000	324 000 000	"Põllumajandusministeerium Elluviija: PRIA"
5. Vahefinantseerimise pakkumise skeemi rakendamine tegutsevale kiiresti kasvavale väikeettevõttele 1-16 miljoni suuruse omakapitalilaenu pakkumise kaudu (2007-2013).					"Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: KredEx"
Alaeesmärk 5: Innovatsioonialase koostöö ja ettevõtete ühistegevuse edendamine					
1. Uute tehnoloogia arenduskeskuste käivitamise toetamine ning olemasolevate arenduskeskuste tegevuse toetamise jätkamine pikaajaliste ning turule orienteeritud koostööprojektide algatamisel ja läbiviimisel ettevõtete ning teadus- ja arendusasutuste koostöös (2008-2013).	565 320 000	340 500 000	30 000 000	23 000 000	"Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus"
2. SPINNO programmi uuendamine suurendades intellektuaalomandikaitse valdkonna osakaalu programmis (2008-2013).	40 000 000	10 000 000	10 000 000	40 000 000	"Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus"
3. Innovatsiooniosakute programmi väljatöötamine ja rakendamine eesmärgiga soodustada ja lihtsustada väike- ja keskmise suurusega ettevõtete koostöö alustamist teadus- ja arendusasutustega (2008-2013).		10 000 000	5 000 000		Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
4. Klasterite arendamise toetamise programmi väljatöötamine ja rakendamine eesmärgiga tõsta ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõimet läbi klasteri koostööprojektide elluviimise (2008-2013).	6 000 000	29 000 000	29 000 000	29 000 000	"Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus"
5. Ettevõtlusorganisatsioonide võimekuse kasvatamise ning majandusharuliitude arendamise programmi käivitamine ja toetamine (2008-2010).	3 740 000	2 920 000	1 340 000		Riigikantselei
Alaeesmärk 6: Suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete toetamine					
1. Varajase faasi omakapitaliinvesteeringute toetamine alg- ja arengufaasis olevate teadus- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete kapitalipuuduse leevendamiseks (2008-2013).	20 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000	Arengufond
2. Koostöö soodustamine rahvusvaheliste firmadega ning nende kaasamine teadus- ja tehnoloogiaparkidesse, mitmeotstarbeliste katse- ja pooltööstuslike laborite arendamise toetamine, eelistatult teadus- ja tehnoloogiaparkides (2009-2013).	0	110 000 000	100 000 000	0	"Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus"

3. Juba tegutsevate ning alles loodavate inkubaatorite toetamine, keskendudes ettevõtetele pakutavate teenuste ja toetuste valiku laiendamisele ja töötajate kvalifikatsiooni tõstmisele (2008-2013).	28 000 000	500 000	500 000	31 000 000	“Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus”
EESMÄRK 6: Ettevõtlust ja ettevõtlikkust soosiva keskkonna arendamine					
Alaeesmärk 1: Ettevõtlikkuse suurendamine ja väikeettevõtluse toetamine					
1. Praktilise orientatsiooniga ettevõtlikkust suurendavate õppematerjalide koostamise toetamine õppevõimaluste laiendamiseks ja õppekavade täiendamiseks (2009-2010).					Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
2. Ettevõtlus- ja innovatsiooniteadlikkuse tõstmise programmi uuendamine ja elluviimine (2008-2013).	22 975 000	22 950 000	31 500 000	23 995 000	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus
3. Digitaalse ühtse kontaktpunkti arendamine ettevõtlusega seotud toimingute teostamiseks (2009-2010).	2 800 000	3 600 000	3 400 000	0	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Elluviija: Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus
4. Alustavale ettevõtjale suunatud stardi- ja kasvutoetuse suurendamine ja ümberkorraldamine (2008-2013).	28 139 500	21 000 000	21 000 000	21 000 000	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus
5. Maapiirkonna majandustegevuse mitmekesistamise eesmärgil mikroettevõtete investeringute toetamine (2008-2013).	505 800 000	150 000 000	78 800 000	150 000 000	“Põllumajandusministerium Elluviija: PRIA”
6. Stardi- ja mikroaenude riikliku programmi käivitamine ja elluviimine, mis on suunatud ettevõtjatele, kes alles alustavad tegevust või on lühikese krediidiajalooa ning kelle tagatisvara väärtust on raske hinnata või see pole pangalaenu väljastamiseks piisav (2008-2013).	25 000 000	25 000 000	15 000 000	15 000 000	KredEx
7. Osühingute asutamise miinimumkapitali nõude alandamise ning aruandluskohustuste vähendamise analüüsi läbiviimine (2009).	0		0	0	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Alaeesmärk 2: Ettevõtlusalase õiguskeskkonna arendamine					
1. Saneerimismenetluse protseduuri väljatöötamine ja vastavate õigusaktide kehtestamine (2008-2009).	66 148	0			Justiitsministerium
2. Lepitusmenetluse süsteemi väljatöötamine ning käivitamine (2009-2011).	0	0			Justiitsministerium
3. Intellektuaalomandit reguleerivate õigusaktide ülevaatamine ning regulatsiooni lihtsustamine ja uuendamine (2009-2011).	50 000	0			Justiitsministerium

4. Tegevusalade, millega tegelemisel nõutakse ettevõtjalt tegevuslubasid ja litsentse, vähendamine ja litsentside taotlemise protseduuride lihtsustamine, kogu majandus-haldus õiguse kodifitseerimine (2008-2010).	1 725 000	1 200 000	0		Justiitsministeerium
5. Sotsiaalõiguse (sotsiaalseadustik) kodifitseerimine ja lihtsustamine (2008-2010).	950 000	4 225 000	4 203 000		Justiitsministeerium
6. Keskkonnaõiguse (keskkonnaseadustik) kodifitseerimine ja lihtsustamine (2008-2010).	1 800 000	3 250 000	3 250 000		Justiitsministeerium
7. Ehitus- ja planeerimisõiguse (ehitusseadustik) kodifitseerimine ja lihtsustamine (2008-2009).	1 425 000	4 328 000	0		Justiitsministeerium
8. Õigusaktide mõjude hindamise süsteemi arendamine, sh ettevõtluusele tekkiva halduskoormuse hindamise reeglite integreerimine õigusaktide mõjuanalüüsi miinimumnõuetesse (2008-2010).	1 700 000	3 300 000	1 000 000		Justiitsministeerium
9. Riigihangete juhise uuendamine stimuleerimaks nõudluse kasvu uute tehnoloogiate järel (nt transport, energia, keskkond, tervishoid, haridus ja side) ning vastava koolitusprogrammi käivitamine (2009-2010).	0	0	0		Rahandusministeerium
Alaeesmärk 3: Konkurentsi tagamine					
1. Leebusprogrammi väljatöötamine ja rakendamine (2008-2009).		250 000			Justiitsministeerium (väljatöötamine), Konkurentsiamet ja Prokuratuur (rakendamine)
2. Konkurentsijärelevalve analüüside meetodikate arendamine (2008-2009).	360 000	40 000			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
3. Postituru avamine (2008-2009).	0	0			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
4. Elektrituru avamise ettevalmistamine (2008-2011).	0	0	0	0	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Alaeesmärk 4: Avalike e-teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmine					
1. Infoühiskonna teadlikkuse tõstmise programmi käivitamine (2008-2009).	8 000 000	10 000 000			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
2. Riigiasutuste üleminek e-arveldusele (2008-2010).					Rahandusministeerium

3. Statistikaameti e-statistika mooduli välja arendamine vähendamaks ettevõtete halduskoormust ja andmete dubleerivat esitamist (2007-2011).	2 900 000	2 400 000			Statistikaamet
4. Täisautomaatse e-hangete süsteemi väljaarendamine (2007-2009).	1 500 000	7 800 000	6 100 000	3 600 000	Rahandusministeerium
5. E-tervise rakendamine meditsiiniettevõtjatele suunatud e-teenuste pakkumiseks (digitaalse retsepti väljatöötamine ja terviseandmete ristikasutus erinevate institutsioonide vahel) (2008-2011).	11 700 000	7 000 000	41 000 000	73 000 000	Sotsiaalministeerium
6. Infosüsteemi AET (e-toimiku klientsüsteem menetlusosalistele ja nende esindajatele) terviklahenduse loomine (2008–2012).	38 240 622	57 034 684	41 280 152	16 738 667	Justiitsministeerium
Alaeesmärk 5: Rahvusvaheliste transpordiühenduste parandamine					
1. Tallinna lennujaama reisiterminali ja lennuliiklusala laiendamine (2007-2008).	302 390 000				Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
2. Tartu lennujaama arendamine (2008-2009).	58 000 000	59 000 000			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
3. Tallinn-Tartu ning Tallinn-Narva maantee ühenduste parandamine Tallinna sadama ning Tallinna lennujaamaga (2009-2012).		10 000 000	194 000 000	298 000 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
4. Rail Baltica raudteeliini rekonstrueerimine ja arendamine lõikudel Tallinn-Tartu ning Tartu-Valga (2009-2011).		215 000 000	300 000 000	88 500 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
5. Kagu-Eesti (Koidula) raudteepiiripunkti rajamine (2008-2011).	151 000 000	477 000 000	474 000 000	34 000 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
6. Tallinn-Ikla ning Tallinn-Narva maanteeühenduste kitsaskohtade kõrvaldamine (2008-2011).	114 000 000	645 000 000	1 100 000 000	1 000 000 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
7. Konteinervedude transiidi võimekuse suurendamiseks vajaliku infrastruktuuri arendamine Tallinna Sadamas (2008-2010).	54 000 000	250 000 000	57 300 000		Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
EESMÄRK 7: Energia varustuskindluse tagamine ning konkurentsivõimelise ja keskkonnasõbraliku energeerika arendamine					
Alaeesmärk 1: Energia varustuskindluse tagamine					
1. Eesti-Soome merekaabli Estlik II ettevalmistustööde läbiviimine (keskkonnamõjude hindamine 2008-2011).					Rahastab OÜ Põhivõrk
2. Eesti-Soome vahelise gaasitoru keskkonnamõjude hindamine (2008-2011).					rahastavad AS Eesti Gaas / AS EG Võrguteenus
3. Põhivõrkude moderniseerimiseks ja arendamiseks investeeringute tegemine (2008-2010).					Rahastab OÜ Põhivõrk

4. Elektriijaama ehitamine reservalaajamana, kavandatava võimsusega 100 MW (2011-2012).					Rahastab OÜ Põhivõrk
5. Leedu Ignalina tuumajaama projektis osalemise otsuse ettevalmistamine ja otsuse tegemine (2006-2011).	0	0			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
6. Soome tuumajaama projektis osalemise otsuse ettevalmistamine ning otsuse tegemine (2007-2011).	0	0			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
7. Uuringute läbiviimine Eestisse tuumajaama rajamise võimalikkuse ja põhjendatuse kohta (2009-2012).					Rahastab AS Eesti Energia
8. Tuumaenergeetika-alase seadusandluse vajaduse kaardistamine (2009)	0	0			Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Alaeesmärk 2: Keskkonnasõbraliku energeetika arendamine					
1. Taastuvaid energiaallikaid kasutavate soojus- ja/või elektriijaamade ja katlamajade rajamise investeeringute toetamine (välja arvatud hüdroelektriijaamad, tuulepargid (rohkem kui üks tuulegeneraatorit) ning suured koostootmisjaamad ja kaugkütte-katlamajad) (2008-2013).	0	50 000 000	150 000 000	300 000 000	Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, SA Keskkonnainvesteeringute Keskus
2. Keskkonnasäästlike tehnoloogiate kasutamise toetamine energia tootmisel (2008-2013) .	0	7 000 000	10 000 000	12 000 000	Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
3. Biomassi, biokütuste ja/või bioenergia tootmisele suunatud investeeringute toetamine (2008-2013).	45 200 000	70 000 000	70 000 000	70 000 000	Põllumajandusministerium
4. NEC direktiivis käsitletud saasteainete riiklikest piirkogustest kinnipidamiseks välisõhu saastelubade ja keskkonnakomplekslubade välja andmise ja järelevalve süsteemi tõhustamine (2009-2010).	0	2 000 000	2 000 000	2 000 000	Keskkonnaministeerium
5. Kütuse väävlisisalduse rangemate piirväärtuste sätestamine (2009).	0	0			Keskkonnaministeerium
6. Ahtme elektriijaama põlevkivikatelde sulgemine (2008-2010) ja uue biokütustel, turbal ja maagaasil töötava elektri- ja soojuse koostootmisjaama ehitamine (2009-2011) .					Rahastab AS Eesti Energia
7. Sillamäe SEJ ASi põlevkivikatelde üle viimiseks koospõletusrežiimile taastuvate kütuste, jäätmete ja põlevkivi koospõletusvõimaluste testimine ja sobivate lahenduste rakendamine (2008-2012).					Rahastab Sillamäe SEJ AS
8. Narva Elektriijaamad AS kahe uue energiaploki keskkonnamõjude hinnangu koostamine ja erergiaplokkide ehitus (2008-2013).					Rahastab AS Eesti Energia

9. Narva Elektriijaamade AS-s 2-3 renoveerimata energiaploki varustamine väävlipüüdeseadmetega (2010-2015).					Rahastab AS Eesti Energia
10. Avamere tuuleparkide rajamiseks õiguslike aluste loomine (2008-2009).	0	0			Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
11. Suurte põletusseadmete vastavusse viimine Euroopa Liidu keskkonnanõuetega (2008-2009).					Rahastavad suuri põletusseadmeid käitavad ettevõtted
12. CO2 püüdmise ja ladustamise tehnoloogiate arendamine (2008-2011).					Rahastab AS Eesti Energia
13. Põlevkivituha ladestamistehnoloogiate uuringute läbiviimine (2008-2009).					Rahastab AS Eesti Energia
Alaeesmärk 3: Energiatõhususe suurendamine					
1. Energiasäästualase teabe kättesaadavuse parandamine, energiasäästualaste oskuste ja asjatundjate olemasolu tagamine (2008-2013).	7 600 000	8 900 000	12 000 000	33 700 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
2. Korterelamutes ehitise ekspertiiside ja energiaauditite läbiviimise toetamine ja enne 1990 aastat ehitatud korterelamute energiasäästule suunatud rekonstrueerimis- ja renoveerimistöde toetamine (2008-2013).	8 900 000	9 800 000	8 900 000	13 200 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, SA KredEx
3. Energiaettevõtete energiasäästukohustuse rakendamiseks õigusaktide väljatöötamine (2008-2009).	300 000	650 000	700 000	700 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Konkurentsiamet
4. Kaugküttevõrkude soojatrosside renoveerimise investeeringute toetamine (2008-2013).	0	9 500 000	9 500 000	9 500 000	Keskkonnaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, SA KIK
5. Keskkonnahoidlike riigihangete juhendite väljatöötamine energiasäästukriteeriumite arvestamiseks riigihangetel (2008-2011).	100 000	0	0	0	Keskkonnaministeerium
Alaeesmärk 4: Keskkonnasõbraliku transpordi kasutamise soodustamine					
1. Keskkonnasõbralike transporditehnoloogiate arendamise toetamine (2009-2013).	0	40 000 000	40 000 000	40 000 000	Keskkonnainvesteeringute Keskus
2. Reisirongiliikluse kvaliteedi tõstmine (2009-2012).	0	379 500 000	60 000 000	18 900 000	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

3. Ühistranspordi infosüsteemi ning ühtse reisiplaneerimise ja piletite ostmise süsteemi loomine (2009).	11 800 000	9 800 000	4 800 000		Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Autoregistrikeskus
4. Biokütuste aktsiisoodustuste süsteemi ülevaatamine ning uute meetmete väljatöötamine (2010-2012).	0	300 000	0	0	Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Sinisel taustal ettevõtete investeeringud, mitteriigieelarveline raha

HARIDUSE JA TÖÖTURU OSA FINANTSPLAAN AASTATEKS 2008-2011 MEETMETE LÕIKES

	2008	2009	2010	2011	Meetme eest vastutaja
EESMÄRK 8: Tööjõu oskuste tõstmine					
Alaeesmärk 1: Tööturu ja hariduse parema vastavuse tagamine					
<i>Õppetöö ja koolitustellimuse kujundamine vastavalt tööturu vajadustele:</i>					
1. Kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide ettevalmistamine läbi Eesti magistrantide välisõpingute toetamise (2010-2013).	0	3 750 000	3 750 000	3 750 000	Haridus- ja Teadusministeerium
2. Toetus õppeasutustele välismagistrantide ja doktorantide Eestisse õppima asumise võimaldamiseks ning välisüliõpilaste peale õpinguid Eestisse elama ja siinse tööturuga seotuks jäämise soodustamine (eelkõige teadus- ja arendustöötajatena) (2008-2013).	3 000 000	8 750 000	16 750 000	27 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium
3. Kutsehariduse populariseerimine noorte hulgas kutsemeistrivõistluste kaudu (2008-2013).	3 902 799	4 945 596	5 692 328	5 177 264	Haridus- ja Teadusministeerium
4. Analüüsi- ja prognoosisüsteemi loomine ja rakendamine tööturu arengute paremaks arvestamiseks kõrg-, kutse- ning täiskasvanuhariduse mahtude ja valdkondliku struktuuri kujundamisel (2009-2010).					Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
<i>Õppekavade arendus:</i>					
5. Kõrgkoolide õppekavade arendamine läbi sisehindamise toetamise ning õppekavaarenduse nõustajate võrgustiku loomise ja rakendamise (2008-2011).	7 494 163	39 830 000	48 735 000	48 672 000	Haridus- ja Teadusministeerium
6. Kutsehariduse õppekavade arendamine ja parem sidumine tööturu vajadustega läbi tööandjate suurema kaasamise (2008-2013) ning varasema õpi- ja töökogemuse arvestamise süsteemi (VÕTA) juurutamine kutseharidussüsteemis (2010).	8 071 775	29 484 394	29 821 116	30 653 472	Haridus- ja Teadusministeerium
7. Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava uuendamine suurendamiseks gümnaasiumiastmes õpilaste valikuvabadust, reaali- ja loodusteaduste ning ettevõtlusalase hariduse osakaalu tõstmiseks (2007-2011).	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium
8. Muukeelsete koolide gümnaasiumiastmes eestikeelsele aineõppele järkjärguline ülemineku ning täiendava eesti keele õppimise soodustamine keelekümblusprogrammides (2008-2013).	47 100 000	45 600 000	üle 50 000 000	üle 50 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium

<i>Õppeasutuste suutlikkus:</i>					
9. Kõrghariduse rahastamissüsteemi uuendamine läbi 3-aastastele tulemuslepingutele ülemineku, kus sätestatakse kõrgkooli täpsemad ülesanded ning arengueesmärgid lisaks lõpetajate arvus kokkuleppimisele ning määratletakse selgemalt kõrgkoolide vastutus strateegiliste ja kvaliteediga seotud küsimuste osas (2008-2009).					Haridus- ja Teadusministeerium
10. Kõrghariduse tasandil koolivõrgu tugevdamine ning kõrgkoolide akrediteerimissüsteemi ning diplomite riikliku tunnustamise põhimõtete uuendamine (2008-2012).					Haridus- ja Teadusministeerium
11. Kutseõppeasutuste akrediteerimissüsteemi väljatöötamine ja rakendamine ning selle sidumine uuendatud koolituslubade süsteemiga (2008-2013).					Haridus- ja Teadusministeerium
12. Eesti üldhariduskoolide (põhikoolid, gümnaasiumid) ja kutseõppeasutuste õppe- ja finantstulemuslikkuse ning neid mõjutavate tegurite süvaanalüüsi läbiviimine eesmärgiga korrastada üldhariduskoolide koolivõrku (2008-2011).	150 000	1 260 000	670 000	320 000	Haridus- ja Teadusministeerium
13. Gümnaasiumi astme ja põhikooli astme eraldamise mõjude analüüsi läbiviimine (2010).					Haridus- ja Teadusministeerium
14. Pedagoogide ja kutseõpetajate professionaalse arengu toetamine läbi täiendkoolituse ja kvalifikatsiooninõuete kaasajastamise ning õpetajate lähtetoetuse rakendamine väikelinnadesse ja maapiirkondadesse tööleasuvatele õpetajakoolituse õppekava lõpetanutele (2008-2013).	98 871 746	109 191 747	103 191 747	103 191 747	Haridus- ja Teadusministeerium
Infrastruktuuri ja e-õppe arendamine:					
15. Kutseõppeasutuste õppekeskkonna infrastruktuuri (õpperuumid, õppeotstarbeline sisseseade, ühiselamud) kaasajastamiseks rahastuse suurendamine (2008-2013).	302 941 176	205 000 000	671 508 980	982 333 271	Haridus- ja Teadusministeerium
16. Kõrgkoolide õppekeskkonna (õpperuumid, õppeotstarbeline sisseseade) infrastruktuuri kaasajastamiseks rahaliste vahendite suurendamine (2008-2013).	126 823 530	757 591 343	349 349 145	657 804 647	Haridus- ja Teadusministeerium
17. E-õppe soodustamine läbi õppetarkvara arendamise, õpetajate teadmiste kaasajastamise ja kaasaegse riistvara soetamise ning olemasolevate regionaalsete e-õppe tugikeskuste toetamise mahtude suurendamine (2008-2013).	6 935 909	35 014 480	36 554 360	33 595 280	Haridus- ja Teadusministeerium

<i>Haridusele parema juurdepääsu tagamine</i>					
18. Kõrghariduse tasandil õppetoetuste süsteemi põhimõtete edasiarendamine kõrgharidusele ligipääsu parandamiseks (2008-2010).					Haridus- ja Teadusministeerium
19. Kutseõppeasutuste õppetoetuste süsteemi ümbermuutmine vajaduste põhiseks (2010).					Haridus- ja Teadusministeerium
Alaeesmärk 2: Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) populariseerimine					
1. LTT populariseerimine tasemeõppes läbi reaal- ja loodusteaduste osakaalu tõstmise õppekavades, vastavate ainete pakkumise gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes valikainena, uute õppemeetodite rakendamise ja õpikeskkonna mitmekesistamise, tehnika- ja looduse valdkonna huvikoolide õppekavade arenduse ning õppevahendite soetamise (2009-2013).			52 000 000	92 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium
2. LTT valdkonna õppematerjalide loomine teadlaste ja õpetajate koostöös ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia-põhiste õppematerjalide rakendamine ainetundides (2009-2013).					Haridus- ja Teadusministeerium
3. LTT erialade toetamise põhimõtete väljatöötamine kõikide haridustasemete lõikes noorte huvi suurendamiseks ja õppesuundade toetamiseks (2008).					Haridus- ja Teadusministeerium
4. Teaduse populariseerimine ühiskonnas läbi teaduskeskuste, teadusühenduste ja muuseumide; konkursside ja kampaaniate; internetis levitatavate teadus- ja tehnoloogiaalaste teadmiste ja uudiste ning massimeedias pakutavate teadus- ja tehnoloogia-alaste saadete ning artiklite toetamise (2009-2013).					Haridus- ja Teadusministeerium
Alaeesmärk 3: Koolist väljalangemise vähendamine					
1. Koolieelsetes lasteasutustes riikliku õppekava rakendumise toetamine ning eesti keele kui teise keele õppe korraldamine laste paremaks ettevalmistamiseks kooliks (2008-2011).	77 575 000	77 575 000	91 163 000	96 357 000	Haridus- ja Teadusministeerium
2. Huvihariduse sidumine tasemeharidusega, individuaalse ja rühmaõppe soodustamine hariduslike erivajadustega lastele (2009-2011).	4 225 341	2 730 000	2 730 000	2 730 000	Haridus- ja Teadusministeerium
3. Abiõpetaja süsteemi põhimõtete väljatöötamine ja juurutamine (2010-2011).	0	0	100 000 000	225 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium
4. Nõustamisvõrgustike (õpiabikeskused, nõustamiskomisjonid) ja lõimitud nõustamis- mudeli (piirkondlikud pedagoogilis-psühholoogilised ning karjäärinõustamissüsteemid) arendamine (2008-2011).	3 791 005	10 660 803	11 689 031	10 811 623	Haridus- ja Teadusministeerium

5. Projektkonkursside korraldamine ja noorteühingute toetamine eesmärgiga tunnustada noori noorsootöö tegevustes, aidates nii kaasa õpimotivatsiooni suurenemisele ja õpitulemuste paranemisele formaalharidussüsteemis (2008-2013).	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium
Alaeesmärk 4: Elukestva õppe soodustamine					
1. Töötavatele täiskasvanutele tasuta täiend- ja ümberõppe pakkumine läbi kutseõppeasutuste, rakenduskõrgkoolide ja vabahariduslike koolituskeskuste (2008-2011).	36 986 194	54 868 582	52 909 120	52 682 120	Haridus- ja Teadusministeerium
2. Töötutele pakutava tööturukoolituse sihtrühma laiendamine riskirühmadesse kuuluvatele töötavatele inimestele, (vanemaealised, puudega inimesed, koondamisteate saanud jt) (2008-2009).	2 570 000	3 793 000			Sotsiaalministeerium
3. Elukestva õppe populariseerimine ja täiskasvanud elanikkonna teavitamine õppimisvõimalustest (2008-2011).	2 703 924	6 786 332	6 608 031	4 306 131	Haridus- ja Teadusministeerium
4. Tööturuameti kaudu osutatava karjäärinõustamise teenuse laiendamine lisaks töötutele ka töötavatele inimestele ja mitteaktiivsetele (2008-2009) .	4 040 000	2 610 000			Sotsiaalministeerium
5. Integreeritud karjäärinõustamise teenuse edasiarendamine, mille tulemusena tekib standardne metoodika, nõustajate koolitussüsteem ning teenuse kvaliteedikindlus (2008-2013).	3 797 018	12 746 338	12 230 089	6 261 555	Haridus- ja Teadusministeerium
6. Kutsete süsteemi uuendamine tööturu vajaduste paremaks kajastamiseks ning suhestamine Euroopa kvalifikatsioonide 8-astmelise võrdlusraamistikuga (2008-2013).	6 620 188	7 853 400	8 087 400	9 067 700	Haridus- ja Teadusministeerium
7. Täiskasvanud elanikkonna kompetentside ja oskuste taseme ning vajaduste väljaselgitamine (2009-2013).	954 040	1 060 000	8 922 620	13 614 620	Haridus- ja Teadusministeerium
Alaeesmärk 5: Riskigruppide tööturule toimine					
1. Aktiivsete tööturumeetmete laiendamine mitteaktiivsetele inimestele ning töötavatele puuetega inimestele (2008-2009).	48 499 000	49 820 000			Sotsiaalministeerium
2. Riiklikke tööturuteenuseid toetavate meetmete (nt sotsiaalne rehabilitatsioon, tööalane psühholoogiline nõustamine, tööklubid) arendamine ja rakendamine riskirühmadesse kuuluvatele töötutele ja tööotsijatele (nt. noored, pikaajalised töötud jne) (2008-2009).	4 317 000	3 523 000			Sotsiaalministeerium
3. Töötamisega seotud lisakulude (sh transport) kompenseerimise mehhanismi väljatöötamine ja rakendamine puuetega inimestele (töötamistoetus) (2006-2008).	50 400 000				Sotsiaalministeerium

4. Puudealase teabe ja abivahendite keskuse rajamine ning erivajadusega inimestele ja nende lähedastele nõustamiskeskuste arendamine ja loomine (2007-2009).	5 760 000	6 617 000			Sotsiaalministeerium
5. Puudega inimeste rehabilitatsioonisüsteemi ümberkujundamine töötamist soodustavaks (2008-2009).	2 150 000	2 450 000			Sotsiaalministeerium
6. Tööealiste hoolduskoormusega koormatud inimeste hõivesse suundumise võimaldamine läbi integreeritud hooldussüsteemi väljaarendamise, eakate hooldusasutuste tervikliku võrgustiku kujundamise, hooldusteenuse, sh päevakeskuste, päevahoiu ja hooldusabi arendamise (2007-2009).	2 490 000	2 690 000			Sotsiaalministeerium
7. Eestis elavate mitte-eestlaste konkurentsivõime tõstmine läbi eesti keele oskuse parandamise (eesti keele koolitused, täiend- ja ümberõppega integreeritud eesti keele koolitused, töajuvahetusprogrammid jm) (2008-2010).	25 894 582	37 944 706	25 046 557		Minister Urve Palo büroo, Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium
8. Tööhõivet toetavate sotsiaal-, töö- ja tervisevaldkonnas osutatavate teenuste, toetuste ja hüvitiste süsteemi reformimise ettevalmistamine poliitikaanalüüsi läbiviimise kaudu (2009).		3 000 000			Sotsiaalministeerium
Alaeesmärk 6: Kõrgelt kvalifitseeritud välistöajõu kasutamise lihtsustamine ja välisriikides asuva Eesti tööajõu tagasikutsumine					
1. Välistöajõuga seotud menetlusprotseduuride lihtsustamise rakendamine (2007-2008).					Siseministeerium
2. Uus-immigrantide kohanemise lihtsustamine läbi keeleõppe, ühiskonnas kohandumise programmide ja tugiisikute teenuse väljatöötamise ja rakendamise (2008-2010).	1 500 000	0	1 000 000	1 000 000	Minister Urve Palo büroo, Haridus- ja Teadusministeerium
3. Info jagamine Eesti tööturul töötamise võimaluste kohta välisriikidesse suundunud Eesti tööajõu tagasipöördumise soodustamiseks (2008-2011).					Minister Urve Palo büroo, Sotsiaalministeerium
EESMÄRK 9: Tööturu paindlikkuse suurendamine ja tööelu kvaliteedi parandamine					
Alaeesmärk 1: Töösuhete selguse ja turvalise paindlikkuse suurendamine					
1. Individuaalsete töösuhete regulatsiooni lihtsustamine ja uuendamine tsiviilseadustiku osaks, renditöö seadustamine ning tähtjaliste töölepingute sõlmimise tingimuste muutmine töötajasõbralikumaks uue töölepingu seaduse vastuvõtmise kaudu (2007-2010).	500 000	3 400 000	3 400 000	3 400 000	Sotsiaalministeerium
2. Tööandjate ja töövõtjate teavitamine 2010. aastal jõustuvast uuest töölepingu seadusest (2009-2010).		2 000 000	3 000 000		Sotsiaalministeerium
3. Avaliku teenistuse seaduse kooskõlla viimine uue töölepingu seaduse põhimõtetega (2008-2010).					Justiitsministeerium

4. Töötushüvitiste ning aktiivsete tööturumeetmete pakkumise efektiivsemaks muutmine Tööturuameti ja Töötukassa liitmise kaudu (2008-2011).					Sotsiaalministeerium
5. Töötushüvitiste (töötuskindlustushüvitis ja töötutoetus) määrade suurendamine ning saajateringi laiendamine tööturu turvalisuse tõstmiseks uue töölepingu seaduse vastuvõtmise kaudu (2010).		686 001 000	761 708 000		Sotsiaalministeerium
6. Teadlikkuse suurendamine paindliku töösuhte korraldamise erinevatest võimalustest (kaugtöö, renditöö, osaajatöö jm) ning töötajate usaldusisiku seaduse otstarbekamast rakendamisest (2007-2008).	500 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	Sotsiaalministeerium
7. Töö ja pereelu ühitamist soodustavate täiendavate põhimõtete väljatöötamine (2009).					Sotsiaalministeerium
8. Täiendavate lasteaiakohtade loomine töö ja pereelu ühitamiseks (2008-2011).	74 250 000	0	200 000 000	200 000 000	Haridus- ja Teadusministeerium
9. Lasteaialapse pearaha maksmine vanemale lapsehoiu teenuse ja alushariduse finantseerimiseks kohalike omavalitsuse poolt, kes ei taga lasteaiakohta (2009).					Haridus- ja Teadusministeerium
Alaeesmärk 2: Töökeskkonna muutmine töötaja tervist hoidvaks					
1. Tööõnnetuste vähendamiseks tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse loomine (2008- 2011).					Sotsiaalministeerium
2. Tööandjate ja füüsilisest isikust ettevõtjate teadlikkuse tõstmine tervislikust töökeskkonnast (2007-2008).	900 000				Sotsiaalministeerium
3. Ettevõttes töötavate töökeskkonnaspetsialistide ja –volinike koolitamiseks ühtse metoodika ja koolitusprogrammi väljatöötamine ning rakendamine (2007-2013).	1 500 000	10 500 000	10 500 000	10 500 000	Sotsiaalministeerium
4. Tööinspeksiooni haldussuutlikkuse tõstmine läbi tööinspektorite kompetentsimudeli väljatöötamise ja pädevuskoolituse läbiviimise (2008-2011).	0	1 500 000	1 500 000	1 500 000	Sotsiaalministeerium
5. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse ja sellest lähtuvate määruste rahvusvaheliselt võrdleva analüüsi teostamine eesmärgiga töökeskkonna regulatsiooni uuendada ning optimeerida (2008-2011).	0	1 800 000	1 800 000	1 800 000	Sotsiaalministeerium